

Horen Zien en Zwijgen

Conclusies van de Nationale Inventarisatie Audiovisuele Collecties

Samengesteld door
Mieke Lauwers

Nederlands Audiovisueel Archief
Hilversum, september 1999

Inhoud

Deel I INLEIDING

Hoofdstuk 1	Aanleiding	3
Hoofdstuk 2	Onderzoek	4
Hoofdstuk 3	Rapport	7

Deel II DE NATIONALE AUDIOVISUELE ARCHIEVEN

Hoofdstuk 4	Nederlands Audiovisueel Archief	
4.1	<i>Inleiding</i>	9
4.2	<i>De collecties</i>	9
4.3	<i>Omvang en waardering van de collecties</i>	12
4.4	<i>Conserveringsachterstanden</i>	14
4.5	<i>Resumé: behoud, gebruik, conservering en de digitale toekomst</i>	15
Hoofdstuk 5	Filmmuseum	
5.1	<i>Inleiding</i>	17
5.2	<i>Collectiebeleid</i>	17
5.3	<i>Conservering filmcollectie</i>	19
5.4	<i>Aanvullende opmerkingen</i>	23

Deel III DE VERSPREIDE COLLECTIES

Hoofdstuk 6	Regionale Audiovisuele Archieven	
6.1	<i>Algemeen</i>	26
6.2	<i>Omvang en waardering van de collecties</i>	28
6.3	<i>Achterstanden</i>	30
Hoofdstuk 7	Overige categorieën	
7.1	<i>Algemeen</i>	34
7.2	<i>Omvang en waardering van de collecties</i>	37
7.3	<i>Achterstanden</i>	40

Deel IV SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Hoofdstuk 8	Samenvatting en Conclusies	
8.1	<i>Samenvatting</i>	47
8.2	<i>Conclusies</i>	51

Deel V BIJLAGEN

Bijlage 1	Samenstelling Projectteam	54
Bijlage 2a/b	Vragenlijst/Handleiding	55/62
Bijlage 3	Waardestellingscategorieën	70
Bijlage 4	Rekenstandaarden	71
Bijlage 5	Instellingen onderverdeeld naar categorie	74

Deel I Inleiding

Hoofdstuk 1 Aanleiding

Op veel en soms onverwachte plekken in Nederland worden films, videoproducties en geluidsoptnamen bewaard. Die bevinden zich niet alleen in de twee nationale audiovisuele archieven, Nederlands Audiovisueel Archief en Filmmuseum, maar ook in lokale en regionale archieven, bedrijfsarchieven, musea, bij documentatiebeherende instellingen, omroepen, audiovisuele producenten, distributeurs en zelfs in particuliere verzamelingen.

De collecties vormen een bron van kennis over de ontwikkeling van de Nederlandse samenleving. Die kan specifiek stad of streek betreffen, maar ook hele bedrijfstakken met hun (verdwenen) productieprocessen en beroepen, de politiek of de audiovisuele media zelf. De geschiedenis van de twintigste eeuw is nauwelijks te begrijpen zonder deze, letterlijk beeldende, informatie over het verleden. Zij wordt dan ook veelvuldig gebruikt voor onderzoek en onderwijs, in nieuwe film-, radio- en televisieproducties, bij tentoonstellingen of als nostalgische terugblik. Audiovisuele producties vormen aldus een wezenlijk onderdeel van het nationale culturele erfgoed. Waar in het land ook bewaard, samen maken zij de *Audiovisuele Collectie Nederland* uit.

Nationale inventarisatie

Het inzicht in de waarde van audiovisuele materialen is de laatste jaren belangrijk toegenomen, maar behoud en toegankelijkheid op langere termijn zijn niet gegarandeerd. Dat baart ook de Raad voor Cultuur zorgen, getuige zijn advies van 26 maart 1998 aan de Staatssecretaris van Cultuur. De titel 'Audiovisuele Collectie Nederland: bron van vreugde, vermaak en zorg' is veelzeggend genoeg. In dat advies staat:

'De Raad meent dat de tijd rijp is om nu ook voor het audiovisuele deel van het cultureel erfgoed een voorziening te treffen die het mogelijk maakt de achterstanden weg te werken en consistent collectiebeleid te ontwikkelen.'

De Raad refereert hierbij aan het zogeheten Deltaplan voor het Cultuurbehoud, een in 1990 door de toenmalige minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC), mevrouw d'Ancona, gestarte operatie om de conserveringsachterstanden in de Nederlandse musea, (papieren) archieven en monumentenzorg op te heffen.

De Raad van Cultuur maakt zich zorgen over de conserveringsproblematiek bij audiovisuele collecties en stelt voor om in navolging van dit Deltaplan een fonds voor de AV-sector in te richten om conserveringsachterstanden in te kunnen lopen.

Maar voordat er op Rijksniveau beslissingen kunnen worden genomen over de noodzaak van een fonds voor de AV-conservering, is eerst een inventarisatie gewenst van de omvang en staat van de audiovisuele collecties in Nederland.

Natuurlijk is niet alle materiaal even belangrijk om te bewaren. Nagedacht moet worden over de vraag welke producties en collecties van voldoende cultuurhistorische waarde zijn om te behouden voor de toekomst. Tevens moet worden overwogen hoe zoveel mogelijk materiaal voor zoveel mogelijk geïnteresseerden toegankelijk kan worden gemaakt. Dit kan alleen gebeuren wanneer een overzicht beschikbaar is van wat zich waar en in welke staat bevindt.

Het Nederlands Audiovisueel Archief (NAA) had er al in zijn eerste beleidsnota 'Ouverture' bij de Staatssecretaris voor Cultuur op aangedrongen om een inventarisatie te mogen starten naar de staat en omvang van de audiovisuele collecties in Nederland. De NAA-nota uit 1996 stelt: *'De komende jaren willen wij starten met een nationaal inventarisatieproject, waarbij de collecties die bij gemeentelijke archieven, provinciale archieven, koepels, producenten en commerciële omroepen worden bewaard, in kaart worden gebracht naar mate van nationaal belang. Tijdens een dergelijke inventarisatie zal ongetwijfeld veel belangrijk materiaal opduiken*

dat nog bewerkt dient te worden. Door het instellen van een AV-Conserveringsfonds zou av-materiaal van nationaal belang zonodig kunnen worden veiliggesteld.'

De Staatssecretaris stelde in 1997 het NAA in staat om het zo gewenste inventarisatieproject uit te voeren. De voorbereidingen begonnen in hetzelfde jaar. Op 4 juni 1998 werd het startsein voor het feitelijke onderzoek gegeven door de voorzitter van de Raad voor Cultuur, de heer Jessurun, tijdens een bijeenkomst voor alle av-collectiebeheerders in de KRO-studio in Hilversum. Het onderzoek nam uiteindelijk in totaal twaalf maanden in beslag. Een zeer groot aantal instellingen participeerde in het onderzoek, variërend van de grote, nationale audiovisuele archieven tot kleine particuliere verzamelingen. In dit rapport worden de belangrijkste resultaten van het onderzoek gepresenteerd.

Het inventarisatieonderzoek kan worden gezien als de eerste fase van een 'Deltaplan voor de AV-conservering', zoals voorgesteld door de Raad voor Cultuur. Het heeft een schat aan gegevens opgeleverd en biedt inzicht in de huidige stand van het collectiebeheer en de bestaande achterstanden. De resultaten moeten aanknopingspunten bieden voor een nationaal, provinciaal en gemeentelijk beleid op het gebied van het professionele beheer en behoud van het audiovisuele culturele erfgoed in Nederland.

Hoofdstuk 2 Onderzoek

Het inventarisatieonderzoek werd uitgevoerd door medewerkers van het NAA in nauwe samenwerking met instellingen die op het onderhavige terrein de twaalf provincies in Nederland konden vertegenwoordigen. Allereerst de zes bestaande regionale audiovisuele archieven, te weten: het Audiovisueel Documentatiecentrum Overijssel, het Brabants Film Archief, het Fries Filmarchief, het Gronings AudioVisueel Archief, het Limburgs Film en Video Archief en het Zeeuws Filmarchief. Daarnaast verleenden het Gelders Oudheidkundig Contact, de Stichting Regionale Geschiedbeoefening Noord-Holland, Stichting Regionale Geschiedbeoefening Zuid-Holland, Stichting Stichtse Geschiedenis, het Rijksarchief in Flevoland en het Steunpunt Cultureel Erfgoed Drenthe hun medewerking.

Tevens werd een bijdrage geleverd door koepelorganisaties als de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland (OLON), de werkgroep Semi-Statistische Archieven van het Overleg Post- en Archiefzaken Universiteiten (PAZU-SSA) en de Stichting Service- en Adviesbureau Industrieel Erfgoed Nederland (Stabien).

Vragenlijst

Door het NAA werd een vragenlijst ontworpen met een uitgebreide handleiding, beide opgenomen in *bijlage 2*. Zij was een co-productie van het inventarisatieproject en de NAA-afdeling Research, die juist in deze periode de uitgave van een nieuwe, derde editie van de *Gids voor Historisch Beeld- en Geluidsmateriaal* voorbereidde. Met een vrijwel gelijklopend doel voor ogen werd een groot deel van het onderzoek gezamenlijk uitgevoerd. Alle instellingen of collectiebeheerders in Nederland waarvan bekend was of waarvan werd vermoed dat ze audiovisuele materialen beheerden, werd verzocht aan het onderzoek mee te werken om zo de omvang, de cultuurhistorische waarde en de staat van de *Audiovisuele Collectie Nederland* te kunnen vaststellen.

De vragenlijst werd allereerst toegezonden aan die beheerders van AV-collecties die bekend waren uit de bestaande, tweede editie van de *Gids voor Historisch Beeld- en Geluidsmateriaal* (Mieke Lauwers, Stichting Film en Wetenschap 1994). Dat waren er 393.

Omdat niet mocht worden uitgesloten echter dat ook nog andere collecties in Nederland bij het onderzoek konden worden betrokken, werd contact gezocht met voornoemde provinciale instellingen in de hoop en verwachting dat daar een goed beeld zou bestaan van alle collecties in de eigen regio. Die verwachting bleek juist. De zes regionale audiovisuele archieven namen de verspreiding van de vragenlijsten in hun provincie zelf voor hun rekening. Zij zagen op hun beurt in de samenwerking een uitgelezen kans om voor de eerste maal of opnieuw een diepgravende inventarisatie van AV-materialen in de eigen provincie te houden. Voornoemde instellingen uit de overige provincies en de thematisch georganiseerde koepels leverden al dan niet geselecteerde adressenbestanden aan.

Het inschakelen van de regionale vertegenwoordigers en koepels had de verspreiding van een onverwacht groot aantal vragenlijsten tot gevolg: 2700 in totaal. Alleen al in Noord-Brabant bijvoorbeeld vonden zo'n 600 formulieren een weg. In totaal reageerden 1100 potentiële collectiebeheerders. Een respons van goed 40%. Uiteindelijk vulden 576 instellingen de hen toegezonden vragenlijst ook daadwerkelijk in.

Hoe de positie van de niet-reagerende instellingen moet worden geïnterpreteerd niet altijd duidelijk. Van de ruim 500 respondenten die wel reageerden maar geen vragenlijst invulden echter liet een belangrijk deel weten waarom zij negatief op het aan hen gerichte verzoek moesten reageren. De voornaamste redenen waren, in willekeurige volgorde: geen AV-collectie in beheer; de collectie was inmiddels overgedragen aan een gespecialiseerd AV-archief; opheffing van de beherende afdeling of instelling als zelfstandige entiteit wegens fusie en/of reorganisatie; gebrek aan tijd.

Meer algemeen werd het invullen van de vragenlijst als moeilijk en tijdrovend ervaren. Verscheidene instellingen zagen dan ook geen kans alle vragen even adequaat te beantwoorden. Er valt overigens duidelijk een vorm van enquête-moeheid bij de Nederlandse instellingen te signaleren.

Feit is echter dat alle archieven waarvan bekend is dat zij omvangrijke of belangwekkende collecties bezitten uiteindelijk het formulier hebben geretourneerd. Dat ging soms pas na een aantal rappels, maar uiteindelijk hebben wij het vertrouwen dat dit onderzoek een goede representatie vormt van de audiovisuele collecties in Nederland. Wij durven dan ook te stellen dat wij niet verwachten dat in dit onderzoek collecties van grote omvang en groot belang buiten beeld zijn gebleven. Daarmee geeft het onderzoek een goed beeld van de situatie op dit moment in Nederland.

De vragenlijst ging op een aantal onderwerpen in:

- Omvang en herkomst van de (deel)collecties.
- Onderverdeling van de collecties naar dragers, inhoud en productiedatum
- Ontsluiting: de mate waarin de collecties zijn geïnventariseerd en gedocumenteerd
- Toegankelijkheid: de mate waarin de collecties toegankelijk zijn voor derden
- Passieve conservering: de mate waarin de AV-materialen worden bewaard in een voor dat doel ingericht en geklimatiseerd depot
- Conservering: de mate waarin de collecties zijn geconserveerd of moeten worden geconserveerd
- Cultuurhistorische waarde van de (deel)collecties
- Behoeftte aan advies en ondersteuning bij het beheer van AV-collecties

Wat betreft de cultuurhistorische waardestelling werd aangesloten bij de criteria die eerder door het Ministerie van WVC werden ontwikkeld in het kader van het Deltaplan voor het Cultuurbehoud. Drie waarde-categorieën worden onderscheiden: A, B en C. Bij categorie A

gaat het om materiaal dat voor het geheel van het Nederlandse cultuurbezit als onvervangbaar en onmisbaar moet worden beschouwd. Tot categorie B worden materialen gerekend die tot de kern van een AV-collectie behoren. Onder categorie C vallen materialen die niet onvervangbaar zijn, maar bewaard dienen te worden als referentiemateriaal. Met name categorie A en B kennen elk een aantal criteria waaraan de keuze om bepaalde materialen hierin onder te brengen getoetst kan worden. Het Deltaplan omschrijft ook nog een vierde categorie, D. Dat is echter geen waardestelling maar een restcategorie, die wij goeddeels buiten de beschrijving van de resultaten hebben gelaten.

Een gedetailleerde beschrijving van de gebruikte categorieën is te vinden in *bijlage 3*.

De ingevulde vragenlijsten zijn na ommekomst gecontroleerd. Bij onduidelijkheden is zonodig contact gezocht met de betrokken instelling. Voor de opzet en interpretatie van het onderzoek en voor de controle van de waardestellingen met betrekking tot de zogenaamde Verspreide Collecties is advies ingewonnen bij Prof. Dr. A.P. Hogenkamp, hoogleraar Geschiedenis van Film, Radio en Televisie in Nederland aan de Universiteit Utrecht en hoofd van de afdeling Research van het NAA.

Aanvankelijk was het onderzoek naar goed Deltaplangebruik op deelcollectieniveau georganiseerd. Al spoedig echter bleek dat, behalve bij de gespecialiseerde AV-archieven, de AV-collectie bij de meeste instellingen reeds als een deelcollectie binnen een groter geheel wordt beschouwd. De aanpak werd dan ook door de beheerders veelal genegeerd; het overgrote deel gaf een beschrijving van de totale collectie. Het deelcollectieniveau is daarom in de uitwerking van de resultaten van het onderzoek goeddeels verlaten. Een uitzondering vormen de collecties van het NAA.

Consequent werd daarentegen vastgehouden aan het onderscheid naar typen drager: film, video en geluid. Dit is van belang omdat het conserveringstraject en de daarbij behorende kostenberekeningen voor deze dragersoorten zeer uiteenlopend zijn. In die zin is het mogelijk de drie verschillende dragers voor de instellingen als deelcollecties te beschouwen.

De conserveringsachterstanden die door de instellingen zijn gerapporteerd waren lang niet altijd in dezelfde eenheden gespecificeerd. Sommige opgaven werden gedaan in meters, andere weer in aantallen blikken, films, banden of uren. Voor het omrekenen van al die opgaven naar de in dit rapport gehanteerde standaard (uren) werden gemiddelden gehanteerd die zijn verklaard in *bijlage 4*.

In de vragenlijst werd apart aandacht besteed aan het beheer van de audiovisuele collecties: inventarisatie en opslag van het materiaal. Het bleek uiteindelijk echter lastig om mogelijke achterstanden hierin precies vast te stellen. Wat betreft het onderdeel inventarisatie was met name de onduidelijkheid over het niveau van de ontsluiting, en daarmee de feitelijke toegankelijkheid van het materiaal, een hindernis. Dit zou nadere bestudering behoeven. Wel is een globale indruk van de inventarisatiegraad ontstaan.

Omdat een groot deel van de beheerders bij het beantwoorden van de vragen over depotomstandigheden nauwelijks rekening hield met de verschillende eisen die aan de opslag van de verschillende typen audiovisuele dragers worden gesteld, bleef het ten slotte ook hier bij een algemene indruk.

De bijdrage van het Filmmuseum aan het onderzoek week wat betreft de opzet af van die van het NAA en de overige categorieën. Het koos zowel op het terrein van de waardestellingen als

dat van de kostenberekeningen voor een andere indeling. Het door het Filmmuseum aangeleverde overzicht is ongewijzigd in het rapport opgenomen.

Om de uitkomsten uiteindelijk overzichtelijk te kunnen presenteren, zijn de instellingen in categorieën ondergebracht. Voor het overgrote deel van de instellingen lag de categorie waarin zij werden geplaatst voor de hand, voor een enkele instelling waren er verschillende mogelijkheden. De indeling is weergegeven in *bijlage 5*.

Hoofdstuk 3 Rapport

Dit rapport vormt de neerslag van de belangrijkste resultaten van het inventarisatieonderzoek, dat werd gehouden in de tweede helft van 1998 en de eerste helft van 1999. Het beschrijft de audiovisuele collecties bij 576 instellingen die hebben aangegeven over zo'n collectie te beschikken. Aan de orde komen omvang, cultuurhistorische waardstelling en conserveringsachterstanden van de collecties per categorie en per dragersoort. Elk hoofdstuk begint met een algemene inleiding, waarin een globale plaatsbepaling wordt gegeven van de instellingen of groepen instellingen die in dat betreffende hoofdstuk worden behandeld. De cijfers worden overzichtelijk weergegeven in tabellen.

Verreweg de grootste collecties worden beheerd door de twee nationale AV-archieven, het NAA en het Filmmuseum. Zij komen in het tweede deel van dit rapport ieder apart aan de orde in respectievelijk hoofdstuk 4 en 5.

Alle overige AV-collecties worden in Deel III beschreven onder de inmiddels ingeburgerde verzamelnaam *Verspreide Collecties*.

Een belangrijke groep daarbinnen wordt gevormd door de regionale AV-archieven. In de helft van de Nederlandse provincies is op deze wijze een vorm van AV-archivering ontstaan die zich steeds verder professionaliseert. In Groningen, Friesland, Limburg, Noord-Brabant, Overijssel en Zeeland is dat het geval. Daaraan valt Flevoland toe te voegen. Het Rijksarchief aldaar is het enige in Nederland dat expliciet de coördinatie van de AV-archivering in de betreffende provincie in zijn opdracht heeft staan. In de overige vijf provincies is (vooralsnog) geen sprake van het beheer van AV-collecties op regionaal niveau. De zeven regionale instellingen worden in hoofdstuk 6 als groep behandeld maar zijn individueel te onderscheiden.

De overige instellingen worden in hoofdstuk 7 niet individueel maar uitsluitend per categorie benaderd. De individuele gegevens zijn wel bij het NAA bekend.

Vijftien categorieën zijn onderscheiden (tussen haakjes is het aantal geretourneerde vragenlijsten per categorie vermeld): rijksarchieven (2), gemeentearchieven (110), streekarchieven (12), documentatiebeherende instellingen (35), universiteiten (16), bedrijfsarchieven (41), lokale omroepen (36), nationale omroepen (11), regionale omroepen (14), musea (98), film- en videoproducenten (13), amateurfilmgroepen (10), historische verenigingen (67), particuliere collecties (13) en de restcategorie *Overige collecties* (88).

In Deel IV worden de voornaamste conclusies samengevat die volgen uit het in kaart brengen van de *Audiovisuele Collectie Nederland*. Deze worden afgerond met enkele aanbevelingen voor toekomstig beleid.

De bijlagen in Deel V ten slotte leveren de noodzakelijke achtergrondinformatie met betrekking tot het onderzoek en de verwerking van de resultaten daarvan.

Deel II De Nationale Audiovisuele Archieven

Hoofdstuk 4 Nederlands Audiovisueel Archief

4.1 Inleiding

Het NAA is begin 1997 ontstaan door het samengaan van voorheen drie zelfstandig collectionerende audiovisuele archieven naast het Omroepmuseum: het Filmarchief van de Rijksvoorlichtingsdienst (Den Haag), Stichting Film en Wetenschap (Amsterdam) en het Audiovisueel Archiefcentrum (Hilversum), het van de omroepen. Dit heeft geleid tot een uitzonderlijk grote maar ook uitzonderlijk rijk geschakeerde verzameling audiovisuele collecties. Verreweg het grootste deel is afkomstig uit de omroeparchieven: materiaal geproduceerd en verzameld door en voor de publieke omroepen. Tijdens het constituerend beraad is vastgesteld en afgesproken dat het NAA, dat sui generis een nationale cultuurhistorische archieftaak vervult, tevens zal functioneren als bedrijfsarchief voor de publieke omroepen.

Primair heeft bij de inventarisatie en beoordeling van het aanwezige materiaal ten behoeve van de onderhavige Nationale Inventarisatie de bedrijfsarchieffunctie c.q. de omroepgebonden hergebruikswaarde geen speciale rol gespeeld. Uitgangspunt vormt de eerste archiefdoelstelling van het NAA, die luidt: *het verzamelen, conserveren, ontsluiten, duurzaam bewaren en terbeschikkingstellen van audiovisueel materiaal dat uit een historisch dan wel cultuurhistorisch oogpunt van nationaal belang wordt geacht.*

Niettemin zijn herkomst, eigendom, verwacht (her-)gebruik en gebruikstoepassingen bij het uitzetten van een collectiebeleid (acquisitie-, ontsluitings- en conserveringsbeleid) van zodanig belang dat deze de keuzen ten aanzien van dragers, kwaliteit en snelheid van levering onherroepelijk beïnvloeden. Dit heeft consequenties voor de conservering van collecties.

4.2 De Collecties

De NAA-collectie van 538.128 uur beeld en geluid is veel te groot en te divers in samenstelling om als één geheel op te voeren. Er is gekozen voor een verdeling in zeven deelcollecties, die naar aard, herkomst en gebruik logische eenheden vormen:

<i>bewegend beeld</i>		<i>geluid</i>	
152.328 uur	Televisie-omroepmateriaal	170.511 uur	Radio-omroepmateriaal
931 uur	Polygooncollectie	191.578 uur	Nationaal Muziekdepot
745 uur	Staat, Koninkrijk, Koninklijk Huis	7.940 uur	Overige geluidsopnamen
14.095 uur	Overig beeldmateriaal		

4.2.1 Beeldmateriaal

Televisie-archief

De overeengekomen televisie-archieffunctie leidt ertoe dat de dragers eigendom worden van het NAA. De inhoud is en blijft (auteursrechtelijk) eigendom van de verschillende publieke omroepen. Het televisie-archief omvat materiaal vanaf de vroegste periode (oktober 1951) tot nu.

Film

Tot het midden van de jaren '60 was film (voornamelijk 16mm-film) de enige drager waarop televisie-uitzendingen werden vastgelegd. Althans een deel ervan. Aankondigingen,

commentaar, studiosprekken etcetera gingen 'live' de lucht in en werden in het pre-video tijdperk in principe niet vastgelegd. Als daaraan niettemin toch behoefte bestond, dan werd met een 16 mm-camera het televisiebeeld gefilmd: de zogeheten telerecordings.

Van de 30.270 uur film is 7.785 uur geconserveerd op film of in conservering. De conservering van televisie-film is een uiterst kostbaar maar onvermijdelijk proces. Wat rest aan materiaal uit die vroege televisieperiode zijn de met (inmiddels verweerde) tape-lassen gemonteerde eindmixen die in tienduizenden kleine rolletjes zijn opgeborgen. Om alleen al te zien wat op de film staat is het noodzakelijk hem eerst in te ontdoen van plakresten en dan helemaal opnieuw te monteren. Daarnaast blijken de bijhorende separate geluidsbanden in veel gevallen aangetast door het vinegar syndroom, wat acuut ingrijpen vereist. Zoals later zal blijken neemt, bij gelijkblijvende techniek, de conservering van de televisie-erfenis op film meer dan 80% van alle conserveringskosten van het NAA in beslag. Deze televisie-filmcollectie groeit nog steeds omdat regelmatig zendgemachtigden uit eigen depot film overdragen aan het NAA.

Video

Rond 1965 werd in omroepland het Ampex-videosysteem geïntroduceerd, ook wel '4-kops' of '2-inch' genoemd. Vanaf dat moment werden programma's in toenemende mate op video opgenomen, gemonteerd en uitgezonden. De videosystemen evolueerden door technische innovaties: via 1-inch BCN-band, BVU, Betacam, Betacam-SP naar de nu algemeen als omroepnorm aanvaarde Digitale Betacam band. Van de 122.058 uur video is 27.675 uur geconserveerd in conservering. Conservering betekent in dit verband het overzetten op een nieuwe, digitale videoband. De keuze voor videoband als archiefdrager is per definitie aanvechtbaar. De zekerheid dat ieder type videoband na 8 à 10 jaar uitvalverschijnselen zal vertonen en tot 'overschrijven' dwingt maakt het behoud duur en arbeidsintensief. Gebrek aan (betaalbare) alternatieven heeft al geleid tot een tweede generatie conserveringen: van Ampex naar BCN in de jaren '80 en van BCN naar Digitale Betacam nu.

De dragerkeuze was en is voor het NAA niet vrij. Enerzijds wordt materiaal met een zekere kwaliteitsnorm aangeleverd (thans Digitale Betacam of oudere, mindere formats), anderzijds wordt door de belangrijkste klantgroep, de publieke omroepen, het materiaal op een geactualiseerde kwaliteitsnorm opgevraagd (Digitale Betacam of nieuwer en beter). De noodzaak voor het NAA om de toegepaste technische standaarden van omroepproductie en distributie te volgen zal ook voor het komende tijdperk van digitalisering consequenties hebben.

Vooralsnog groeit de televisievideocollectie jaarlijks met ca. 3400 uur zendlijnregistratie op Digitale Betacam. Geheel los hiervan wordt, in het kader van het Snelnet-experiment, waarin onder andere KPN en NOB zijn betrokken, een collectie op MPEG-1 gecomprimeerd televisiemateriaal opgeslagen.

De Polygoon-filmcollectie

Polygoon startte in 1920 en verzorgde vanaf 1921 een bioscoopjournaal - vanaf 1932 wekelijks - met binnenlandse en (aangekochte) buitenlandse items. Ook produceerde het films in opdracht. In 1980 werd het bedrijf gekocht door Strengtholt Uitgeverij, dat de journaalproductie nog 7 jaar overleefde. In 1984 werd, voor gebruik door de gezamenlijke publieke omroepen, het Polygoonarchief tot en met jaargang 1980 inclusief de rechten gekocht door de NOS. Een selectie van Polygoonfilms uit de vroege periode (1920-1952) is door het voormalige RVD-Filmarchief geconserveerd en daar gebleven. De collecties hebben na de fusie in zijn geheel een plaats gekregen binnen het NAA. Ook bij het Filmmuseum ligt enig Polygoonmateriaal. De overdracht van dit materiaal aan het NAA is in voorbereiding. De Polygooncollectie omvat 931 uur filmmateriaal. In de conservering van de gehele collectie is

eerder voorzien. Deze nadert inmiddels zijn voltooiing zodat van alle titels het origineel op film is behouden en voor raadpleging en hergebruik videokopieën beschikbaar zijn. In het kader van het eerder genoemde Snelnetexperiment is inmiddels een aanzienlijk aantal titels ook in digitale vorm (MPEG-1) raadpleegbaar.

Staat, Koninkrijk en Koninklijke Huis film

Deze categorie omvat geconfisceerd oorlogsmateriaal, materiaal afkomstig uit voormalig Nederlands Indië, Suriname en de Nederlandse Antillen, alle opnamen betreffende het Koninklijk Huis en opnamen uit het buitenland van belang voor de Nederlandse geschiedenis. Deze collectie omvat 745 uur beeld, deels vastgelegd op nitraatfilm (146 uur) en deels op acetaatfilm (599 uur). 130 uur, voornamelijk nitraatfilm, is geconserveerd of in conservering.

Overig beeldmateriaal

Bij alle drie binnen het NAA samengevoegde AV-archieven zijn in de loop der jaren beeldcollecties gedeponereerd. Soms als schenking, soms in bruikleen, soms is de status onduidelijk vanwege gebrek aan documentatie. Belangrijke onderdelen zijn de collecties overheidsvoorlichtingsmateriaal van diverse ministeries, een groot aantal collecties bedrijfsfilms, onderwijsfilm en -video, materiaal van politieke partijen, vakbonden en andere verzuilde organisaties, alsmede een grote collectie reclamefilm.

Van de in totaal 14.095 uur overig beeldmateriaal is slechts 794 uur (5,6%) geconserveerd of in conservering. De gebruiksmogelijkheden van de overige 13.300 uur zijn beperkt. Het materiaal is slechts gedeeltelijk geïnventariseerd, een nog kleiner deel beschreven en gecatalogiseerd. Om aan een van de doelstellingen van de NAA-fusie te voldoen, namelijk om juist deze materialen voor breder (her)gebruik, bijvoorbeeld op televisie, beschikbaar te krijgen, is een forse investering in menskracht en middelen noodzakelijk. Omdat het materiaal even kwetsbaar (unica) als onbekend is zal het scheppen van raadpleegmogelijkheden op zogenaamde browse-kwaliteit hier op twee fronten resultaat opleveren. In dit kader is zeer onlangs gestart met het op CD 'branden' van een selectie films.

Ook dit deel van de NAA-collectie groeit door schenkings-, bruikleen- en beheersovereenkomsten.

4.2.2 Geluidsmateriaal

Radio omroepmateriaal

Het radio-archief omvat materiaal van de vroegste periode (jaren '30) tot nu. In het begin werden uitzendingen 'live' de ether ingezonden met gebruikmaking van voorgeproduceerde programma-onderdelen op gesneden plaat. Vanaf de jaren '50 werd meer en meer materiaal vastgelegd en bewaard op magneetband. Dat betreft zowel hele als gedeeltelijke programma's. Sinds oktober 1992 wordt de collectie uitgebreid met eigen zendlijnregistraties op DAT. In 1996 werd een selectie uit het werkarchief (bandendepot) van radio-programmamakers (28.370 uur) aan het radio-archief toegevoegd. Eerder al werden belangrijke muziekopnamen uit het depot apart gezet ter bescherming van al te lichtzinnig 'wisgedrag'. Hieruit ontstond de collectie Muziekopnamen Zendgemachtigden (MOZ) met originele, al of niet uitgezonden concert- en studioregistraties (63.413 uur). Uit de collectie radio omroepmateriaal is slechts een fractie geconserveerd of in conservering (460 uur = 0,27%).

Nationaal Muziekdepot

Bij de oprichting van de Nederlandse Radio Unie in 1947 werden de 78-toeren platencollecties van de omroepen samengevoegd tot één discotheek. Sindsdien is deze enorm gegroeid door aanwas van grammofoonplaten, LP's, singles en CD's. Deze worden uitgeleend

aan programmamakers. Veelgevraagd materiaal is in meerdere exemplaren aanwezig, kwetsbaar materiaal wordt niet meer uitgeleend. In 1998 werd de collectie omgevormd tot Nationaal Muziekdepot. Alle bij de NVPI aangesloten platenmaatschappijen leveren van hun nieuwe releases twee exemplaren. Ook de bestaande NVPI-collectie werd aan het Nationaal Muziekdepot toegevoegd, waardoor het met bijna 200.000 uur muziek een van de grootste muziekdepots van Europa is geworden.

Overige geluidsopnamen

Via de voormalige Stichting Film en Wetenschap is een substantiële hoeveelheid geluidsmateriaal (bijna 8.000 uur) ingebracht die niet primair voor omroepdoeleinden is geproduceerd. Diverse toespraken, registraties van politieke bijeenkomsten, propagandamateriaal en vooral oral history interviews vormen samen een aanzienlijke collectie. Samenwerking met het Koninklijk Instituut voor de Tropen en de Universiteit van Amsterdam leidde tot het NAA-beheer over een etnomusicologische collectie.

4.3 Omvang en waardering van de collecties

De totale av-collectie van het NAA is, zoals boven vermeld, opgedeeld in 7 deelcollecties. Hiervan zijn de beeldcollecties gesplitst in nitraatfilm, acetaatfilm en video omdat deze categorieën in waardering en conserveringskosten te ver uiteen lopen. Middeling zou een onjuist beeld geven.

Van de collectie televisie-videomateriaal is bijna de helft (56.614 uur) in categorie D geplaatst. Dit bestaat voor een groot deel uit een volcontinue TV-zendlijnregistratie op VHS-band uit de periode 1987-1992. Deze banden zijn nu nog wel voor raadpleegdoeleinden interessant, maar zullen op termijn worden verwijderd.

De 54.418 uur radiomateriaal in categorie D bestaat voor meer dan de helft (28.263 uur) uit zogenaamde Muziekopnamen Zendgemachtigden. De collectie MOZ (totaal 63.413 uur) bevat naast een groot aantal toppers en B en C opnamen, naar schatting ook 45% proefopnames, gemaakt tijdens bijvoorbeeld repetities. Deze komen niet in aanmerking voor duurzaam behoud en kunnen worden verwijderd.

Voor twee deelcollecties is de categorie D leeg of zo goed als leeg. Als eerste geldt dit de Polygooncollectie waarvan de conservering vrijwel is voltooid. Alle materiaal is geschoond, wat rest is materiaal met minimaal een C-waarde.

De collectie muziekdragers in het Nationaal Muziekdepot bevat hoog en laag te kwalificeren producties, maar nooit materiaal dat hierin niet zou passen. In principe vormt dit de verzamelplaats voor alle in Nederland uitgebrachte muziek.

Voor tabellen, zie volgende pagina

COLLECTIE			TOTAAL UREN	CAT. A	A %	CAT. B	B %	CAT. C	C %	CAT. D	D %
Televisiemateriaal	Film	19,9%	30.270	1.247	4,1%	13.067	43,2%	13.442	44,4%	2.514	8,3%
	Video	80,1%	122.058	2.986	2,4%	23.085	18,9%	39.373	32,3%	56.614	46,4%
Polygoon			931	93	10,0%	372	40,0%	466	50,1%		0,0%
Staat/ Koninkrijk / Koninklijk Huis			745	131	17,6%	352	47,2%	242	32,5%	20	2,7%
Overig Beeldmateriaal	Nitraat film	7,5%	1.055	85	8,1%	533	50,5%	302	28,6%	135	12,8%
	Acetaat film	58,8%	8.288	304	3,7%	2.539	30,6%	3.284	39,6%	2.161	26,1%
	Video	33,7%	4.752	124	2,6%	1.523	32,0%	1.952	41,1%	1.153	24,3%
Radiomateriaal			170.511	3.875	2,3%	31.594	18,5%	80.624	47,3%	54.418	31,9%
Nationaal muziekdepot			191.578	7.476	3,9%	87.351	45,6%	95.621	49,9%	1.130	0,6%
Overig geluidsmateriaal			7.940	261	3,3%	1.283	16,2%	4.118	51,9%	2.278	28,7%
Totaal			538.128	16.582	3,1%	161.699	30,0%	239.424	44,5%	120.423	22,4%

Tabel 4-1 Totale omvang per deelcollectie en per waardecategorie in uren

Na de benadering per deelcollecties is voor de overzichtelijkheid het materiaal ook nog eens onderscheiden naar drager in een tabel bijeengebracht. Dit is van belang omdat het conserveringstraject en daarmee de conserveringskosten per dragersoort zeer verschillend zijn.

COLLECTIE	TOTAAL UREN	CAT. A	A %	CAT. B	B %	CAT. C	C %	CAT. D	D %
Film	41.289	1.860	4,5%	16.863	40,8%	17.736	43,0%	4.830	11,7%
Video	126.810	3.110	2,5%	24.608	19,4%	41.325	32,6%	57.767	45,6%
Geluid	370.029	11.612	3,1%	120.228	32,5%	180.363	48,7%	57.826	15,6%
	538.128	16.582	3,1%	161.699	30,0%	239.424	44,5%	120.423	22,4%
					A+B+C	417.705	77,6%		

Tabel 4-2 Totale omvang collectie in uren per drager en per waardecategorie

Omdat categorie D primair als een restcategorie wordt beschouwd, worden in het vervolg nog slechts de waarderingen A, B en C weergegeven. De verdeling voor de NAA-collectie luidt dan als volgt:

COLLECTIE	TOTAAL UREN	CAT. A	A %	CAT. B	B %	CAT. C	C %
Film	36.459	1.860	5,1%	16.863	46,3%	17.736	48,6%
Video	69.043	3.110	4,5%	24.608	35,6%	41.325	59,9%
Geluid	312.203	11.612	3,7%	120.228	38,5%	180.363	57,8%
	417.705	16.582	4,0%	161.699	38,7%	239.424	57,3%

Tabel 4-3 Omvang collectie naar uren in de waardecategorieën A, B en C

4.4 Conserveringsachterstanden

De tabellen laten zien dat van de categorieën A, B en C gezamenlijk sterk uiteenlopende percentages voor conservering in aanmerking komen. Voor film is dat 60%, voor video 41% en voor geluid ca. 10%.

De geluidscollectie is voor een groot deel in aanvaardbare staat. Bij de videocollectie is zichtbaar dat de conserveringstrajecten van de afgelopen tien jaar hun vruchten hebben afgeworpen: 59% is voorlopig in aanvaardbare staat of in conservering. Dit cijfer mag echter niet te optimistisch worden geïnterpreteerd vanwege het vergankelijke karakter van video. Film is er relatief het slechtste aan toe, waarbij met name het contingent televisie-film een grote conserveringsachterstand laat zien.

COLLECTIE	GECONSERVEERD / IN CONSERVERING / AANVAARBARE STAAT						
	UREN TOTAAL	CAT. A	A %	CAT. B	B %	CAT. C	C %
Film televisie	7.785	1.180	15,2%	5.685	73,0%	920	11,8%
Film overig	6.777	248	3,7%	3.023	44,6%	3.506	51,7%
Video	40.651	2.173	5,3%	18.361	45,2%	20.117	49,5%
Geluid	279.154	799	0,3%	97.992	35,1%	180.363	64,6%
	334.367	4.400	1,3%	125.061	37,4%	204.906	61,3%

Tabel 4-4 Uren materiaal reeds geconserveerd, in conservering of in aanvaardbare staat

COLLECTIE	TE CONSERVEREN						
	UREN TOTAAL	CAT. A	A %	CAT. B	B %	CAT. C	C %
Film televisie	19.971	67	0,3%	7.382	37,0%	12.522	62,7%
Film overig	1.926	365	19,0%	773	40,1%	788	40,9%
Video	28.393	938	3,3%	6.247	22,0%	21.208	74,7%
Geluid	33.049	10.813	32,7%	22.236	67,3%	0	0,0%
	83.339	12.183	14,6%	36.638	44,0%	34.518	41,4%

Tabel 4-5 Uren te conserveren naar waardecategorie

Kosten

De kosten voor de filmconservering zijn op twee manieren berekend. In de eerste, minimale variant wordt alleen een nieuw negatief gemaakt, waardoor tenminste de archivering en dus het behoud van de dragers voor de langere termijn is gegarandeerd. In de maximale variant wordt daarnaast een (gecorrigeerde) vertoningskopie aangemaakt, waarmee het materiaal ook feitelijk toegankelijk wordt en door derden kan worden (her-)gebruikt. Voor video en geluid is hier geen onderscheid gemaakt in minimum en maximum. Bij video is één prijs gerekend omdat het hier hoofdzakelijk om Digitale Betacambanden en BCN-materiaal gaat. Bij geluid is uitgegaan van van het overzetten van alle materiaal op CD, de methode die zowel de goedkoopste is als onmiddellijk (her-)gebruik mogelijk maakt. Voor een gedetailleerde berekeningswijze, zie *bijlage 4*.

Als boven gezegd is het vooral de collectie televisie-film die zwaar drukt op de calculatie en over de hele linie genomen 75 à 80% van de kosten veroorzaakt. We praten hier over de vroege televisie, met een uiterst beperkt percentage A (0,3%), maar wel 37% B en 62,7% C-materiaal dat nu volkomen ontoegankelijk ligt opgeslagen en gedeeltelijk (het separaat geluid) ligt te verzuren. Zonder geluid is dit materiaal waardeloos, dus spoedige actie is hier zeker gewenst.

		Minimum variant						
Collectie	Uren	Totaal	Cat. A	A%	Cat. B	B%	Cat. C	C%
Film televisie	19.971	86.973.705	291.785	0,3%	32.148.610	37,0%	54.533.310	62,7%
Film overig	1.926	16.447.077	3.116.918	19,0%	6.601.034	40,1%	6.729.126	40,9%
Video	28.393	21.791.628	719.915	3,3%	4.794.573	22,0%	16.277.140	74,7%
Geluid	33.049	6.279.310	2.054.470	32,7%	4.224.840	67,3%	0	0,0%
	83.339	131.491.720	6.183.088	4,7%	47.769.056	36,3%	77.539.576	59,0%

Tabel 4-6 Kosten conservering in guldens in minimale variant

		Maximum variant						
Collectie	Uren	Totaal	Cat. A	A%	Cat. B	B%	Cat. C	C%
Film televisie	19.971	158.509.827	531.779	0,3%	58.590.934	37,0%	99.387.114	62,7%
Film overig	1.926	15.286.662	2.897.005	19,0%	6.135.301	40,1%	6.254.356	40,9%
Video	28.393	21.791.628	719.915	3,3%	4.794.573	22,0%	16.277.140	74,7%
Geluid	33.049	6.279.310	2.054.470	32,7%	4.224.840	67,3%	0	0,0%
	83.339	201.867.427	6.203.169	3,1%	73.745.648	36,5%	121.918.610	60,4%

Tabel 4-7 Kosten conservering in guldens in maximale variant

4.5 Resumé: behoud, gebruik, conservering en de digitale toekomst

Als eerder gemeld geldt het NAA als een cultuurhistorisch audiovisueel archief dat zich tot taak stelt materiaal van nationaal belang duurzaam te bewaren, te ontsluiten en beschikbaar te stellen. Dat doet het archief niet in een vacuüm maar in een omgeving waarin vraag en aanbod in sterke mate richtinggevend zijn. Dat geldt in inhoudelijke zin alswel in technische.

Inhoudelijk ziet het archief zich geconfronteerd met de opdracht op adequate wijze een positie te bepalen en beleidsmatig invulling te geven aan het sterk stijgende en veranderende aanbod: de groei en bloei van de commerciële omroep, het bestaan van tientallen productiehuisen en in algemene zin de toename van het aantal audiovisuele producties. De maatschappelijke relevantie en daarmee het nationale cultuurhistorisch belang dat in het geding is, noopt tot verbreding van de horizon en een open en ruim acquisitiebeleid.

In technische zin ziet het NAA zich geconfronteerd met een scala van formats. Zowel in de eigen collectie als in het aanbod van derden varieert het AV-materiaal van een lakplaat tot Exabyte tape. Waar andere typen archieven invulling geven aan een rechtstreekse invoer (acquisitie) en uitvoer (beschikbaarstelling) van eenduidig materiaal (bijvoorbeeld papier), daar ziet het NAA zich geconfronteerd met de taak permanent in technische zin bruggen te

slaan tussen oude, jonge, nieuwe en nog onbekende toekomstige dragers. Het archief als transformator, als conversie-eenheid. De digitalisering heeft dit proces in een stroomversnelling gebracht en veroorzaakte de recente paradigma-wijziging in het audiovisueel archiefwezen waarbij de aandacht voor een belangrijk deel is verschoven van het behoud van de drager naar het behoud van de inhoud. Het NAA heeft de eerste stappen op dit pad gezet. De registratie van de publieke radio 1 zender zal binnenkort volledig digitaal geschieden, en ook de aanmaak van digitale zijkopieën van filmmateriaal is gestart. Niettemin bestaat ook hier het risico opnieuw geconfronteerd te worden met een format- en systemenstrijd. Het NAA is derhalve gedwongen zijn eigen oriëntatie op de digitale toekomst te allen tijde af te stemmen op zijn belangrijkste leveranciers en afnemers, de publieke omroepen, om het risico van isolement te voorkomen. Dit traject is in volle gang, maar biedt nog zo weinig houvast dat het in de bovenstaande calculaties geen rol speelt. Als overigens het traditionele conserveringstraject zou worden vergeleken met een verantwoord digitaal traject, bleken die in kosten per uur (nog steeds) concurrerend.

Hoofdstuk 5 Filmmuseum

5.1 Inleiding

De kerntaak van het Filmmuseum laat zich als volgt omschrijven:

Het vanuit de cinematografische invalshoek verzamelen en beheren van cultureel erfgoed op filmgebied met het oog op het bekend maken van het publiek met de film(geschiedenis) en mogelijke reflecties daarop en het (mede) bevorderen van de filmcultuur en een goed 'filmklimaat' in ons land.

Alle instellingen in ons land die film bewaren, doen dit op grond van de informatie die de filmbeelden bevatten. Het Filmmuseum vormt daarop echter de uitzondering. Het is het enige Nederlandse filmarchief dat de opdracht heeft het cinematografische belang centraal te stellen, zowel in zijn bewaar- en beheersfunctie als in zijn onderzoeks- en publieksfunctie. Dit betekent dat het Filmmuseum film primair benadert als kunstzinnig uitdrukkingmiddel in een cinematografische vertoningscontext.

Het Filmmuseum heeft een museale opdracht, waarvoor verzamelen, conserveren, onderzoek en ontsluiten voorwaardelijk zijn. Geen van deze activiteiten is een doel op zich; elke activiteit staat in het teken van de boven omschreven kerntaak van het museum.

Het bewaren voor het nageslacht en de presentatie in al zijn verscheidenheid zijn binnen het Filmmuseum onlosmakelijk met elkaar verbonden. De films uit de collectie zijn in feite de museale objecten die in het Filmmuseum tentoongesteld worden. De zalen van het Vondelparkpaviljoen te Amsterdam zijn de vitrines waarin de eigen collectie wordt uitgesteld en waarin de opvattingen van het Filmmuseum over de wijze waarop men dit materiaal aan een hedendaags publiek kan presenteren gestalte krijgen. Het Filmmuseum is een plek waar de films levend worden gehouden of weer tot leven worden gewekt. Niet alleen de materie, maar ook de oorspronkelijke wijze van film vertonen en beleven wordt geconserveerd. Deze publieksdoelstelling, het in leven houden van de cinematografische beleving, is essentieel.

5.2 Collectiebeleid

Het Filmmuseum collectioneert en conserveert films vanwege hun (nationale of internationale) cinematografisch belang of hun belang voor de vaderlandse film- of bioscoopcultuur. Het verzamel- en conserveringsbeleid is daarbij niet uitsluitend gericht op de artistieke kwaliteiten van de film of op het oorspronkelijk gebruik van cinematografische technieken, maar het kan ook gaan om de exemplarische kwaliteiten of om beelden die de Nederlandse film- of bioscoopcultuur documenteren. Bij het verzamelen en conserveren heeft de Nederlandse film prioriteit. De filmcollectie van het Filmmuseum bestaat uit films die door Nederlandse producenten zijn gemaakt en uit buitenlandse producties die in de Nederlandse bioscopen hebben gedraaid. De samenstelling van de collectie reflecteert het feit dat de bioscoopcultuur in ons land van begin af aan is gedomineerd door de import uit het buitenland.

Criteria voor de collectievorming zijn:

- artistieke kwaliteit (kunstzinnig gehalte);
- cinematografische kwaliteit in relatie tot het moment van ontstaan (opmerkelijke regie, montage, cameravoering e.d.);
- originaliteit in relatie tot het moment van ontstaan;
- exemplarische kwaliteiten (typerend voor periode, genre, maker, distributeur e.d.);
- uniciteit (in relatie tot Nederland of de wereld);
- documentaire waarde voor de (geschiedenis van de) filmcultuur.

De collectie van het Filmmuseum is op basis van deze criteria onder te verdelen in drie categorieën: de museale collectie, de studie-/referentiecollectie en de zogenaamde restcollectie.

Museale collectie

De museale collectie omvat het materiaal dat zowel inhoudelijk als materiaaltechnisch maximaal binnen de doelstellingen van het Filmmuseum valt en dat op de meest maximale wijze geconserveerd en ontsloten dient te worden. Behalve de collecties die sinds jaar en dag het gezicht bepalen van het Filmmuseum – Desmet, Uitzicht/Filmliga, vroege non-fictiefilms – behoren ook de Nederlandse speelfilms en documentaires van belangrijke Nederlandse filmmakers tot deze categorie.

Films die tot de museale collectie behoren worden museaal, dat betekent optimaal geconserveerd. Dat wil zeggen dat van de film zowel een goed (acetaat)negatief als een goed (acetaat)positief moet zijn geconserveerd. Het acetaatpositief, ook wel projectiekopie genoemd, is nodig om de film te kunnen vertonen en het negatief garandeert dat ten allen tijde een nieuwe projectiekopie kan worden getrokken. Het negatief garandeert, met andere woorden, het ‘overleven’ van een film. Om de museale collectie te kunnen raadplegen en via andere kanalen dan de bioscoopzaal – bijvoorbeeld Internet of televisie - te kunnen aanbieden voor educatieve, wetenschappelijke en andere museale doeleinden is het bovendien noodzakelijk over een digitale kopie van iedere geconserveerde film te beschikken.

Het besluit om een film op te nemen in de museale collectie van het Filmmuseum komt tot stand in een team van collectiespecialisten, conserveringsspecialisten, programmeur en conservator. Besluiten tot conservering worden genomen op basis van viewingsrapporten met een inhoudelijk en technisch beargumenteerd conserveringsadvies en op basis van onderzoek naar relevante bronnen en naar vergelijkbaar filmmateriaal in andere (buitenlandse) archieven. In termen van waardebeoordeling bezitten de films die worden toegelaten tot de museale collectie van het Filmmuseum de A-status. Vanwege hun nationaal of internationaal cinematografisch belang of hun belang voor de vaderlandse film- en bioscoopcultuur vormen deze films de absolute top van het Nederlands audiovisueel cultuurbezit en zijn zij derhalve onvervangbaar en onmisbaar binnen het Nederlandse museale en verspreide cultuurbezit.

Studie-/referentiecollectie

De studie-/referentiecollectie bestaat uit films die belangrijk zijn voor studie en onderzoek maar die gezien de opdracht van het Filmmuseum geen actieve conservering behoeven. Het gaat in deze categorie bijvoorbeeld om een afwijkende of ondertitelde versie van een film die al is geconserveerd (door het Filmmuseum of door een buitenlands archief) of om een serie films waarvan slechts een enkele titel om zijn cinematografische kwaliteiten is geconserveerd, maar waarvan de overige titels vanwege de referentie en contextinformatie wel geraadpleegd moeten kunnen worden. Van films uit de studie-/referentiecollectie wordt één projectiekopie bewaard, die slechts passief wordt geconserveerd.

Om de studie-/referentiecollectie toegankelijk te maken en om de toegankelijkheid ook voor de toekomst te garanderen is het noodzakelijk om van elke film uit deze collectie een raadpleegkopie te bewaren in de vorm van een digitale Betacam. Deze digitale kopieën zullen in de toekomst ook op DVD of op de harddisk van een computer bewaard en geraadpleegd kunnen worden.

Restcollectie

De restcollectie bestaat uit films die niet relevant zijn voor de nationale en internationale cinematografie of voor de Nederlandse film- en bioscoopcultuur en die derhalve buiten het verzameldomein en de taakstelling van het Filmmuseum vallen. Deze films komen in

aanmerking voor afstoting en uitruil, in het geval van Nederlands materiaal met het NAA, in het geval van niet-Nederlands materiaal met collega-archieven in het buitenland. Voor het afstoten van materiaal uit de restcollectie heeft het Filmmuseum een protocol opgesteld. Aan het besluit tot afstoten gaat een zorgvuldige afweging vooraf. Collectiemedewerkers, conservator en programmeur zijn nauw betrokken bij deze afweging, die pas na goedkeuring door de directie tot een besluit leidt. Zo lang er geen passende bestemming voor af te stoten films is gevonden, worden deze in depot bewaard.

5.3 Conservering filmcollectie

De filmcollectie van het Filmmuseum bestaat, onderscheiden naar drager, uit twee collectiedelen: nitraatfilm en acetaatfilm. Aangezien de twee materiaalsoorten ieder hun eigen problematiek kennen worden de conserveringsachterstanden en -plannen voor nitraat en acetaat afzonderlijk beschreven.

5.3.1 Nitraatcollectie

Het materiaal

Tot het midden van de jaren vijftig – toen het gebruik van zogeheten nitraatfilms werd verboden – bestond de drager van 35mm films uit het uiterst brandbare nitraatcellulose. Nitraatfilms zijn chemisch instabiel, buitengewoon brandbaar en soms zelfs – in bijzondere omstandigheden van bijvoorbeeld verregaande ontbinding – explosief. Uiteindelijk blijft er van elke nitraatfilm slechts stof over. De chemische desintegratie is niet te stoppen en kan niet vertraagd worden. Naar verwachting zal na verloop van tijd het volledig nitraatmateriaal van het Filmmuseum zijn vergaan. Door nitraatfilms op moderne onbrandbare acetaatfilm te dupliceren worden deze films voorlopig voor het nageslacht bewaard.

Gerealiseerde actieve conservering

Het Filmmuseum heeft 7 miljoen meter nitraatfilm in zijn collectie. Onder het motto ‘redden wat er te redden valt’ is in 1987 een begin gemaakt met het conserveren van deze collectie. Vele kilometers filmmateriaal zijn op de viewingtafel gelegd, beoordeeld, geconserveerd en aan het publiek gepresenteerd. De bijzondere collectie stille films die uit de kluizen tevoorschijn is gekomen, heeft geleid tot een wereldwijde herontdekking van de vroege cinema en een herziene visie op de filmgeschiedenis van het begin van deze eeuw.

In het kader van het Kunstenplan 1997-2000 zijn aan het Filmmuseum subsidies voor conservering van de nitraatcollectie toegekend. Met de conserveringen die dankzij deze subsidie thans kunnen worden uitgevoerd zullen eind 2000 de volgende resultaten zijn bereikt:

- Van de 7 miljoen meter nitraatfilm die het Filmmuseum in de collectie heeft, zal eind 2000 om en nabij 1,83 miljoen meter (ca.26%) zijn geconserveerd;
- Van de 12.833 titels zullen eind 2000 naar verwachting 4175 titels zijn geconserveerd.

De samenstelling van de dan geconserveerde nitraatcollectie is als volgt:

- 30% Nederlandse films, 70% buitenlandse producties;
- 65% zwijgend materiaal, 35% geluidsfilm;
- 30% kleurconserveringen, 70% zwart-wit conserveringen.

Achterstanden in actieve conservering

Het Filmmuseum streeft ernaar om aan het einde van de lopende Kunstenplanperiode alle nitraatfilms uit de collectie te hebben geviewed en beoordeeld. Aangezien het grootste deel van de nitraatcollectie dit selectietraject inmiddels heeft doorlopen kan de resterende

conserveringsachterstand na het jaar 2000 behoorlijk nauwkeurig worden berekend: 1,2 miljoen meter. Het gaat daarbij om ruim 1800 nog te conserveren filmtitels die behoren tot de museale collectie.

Bij de berekening van de conserveringsachterstand is rekening gehouden met 50.000 meter conservering uit de te verwachten aanwas van nitraatfilm via schenking en acquisitie. Bij een deel van de titels gaat het om een herconservering die noodzakelijk is omdat de oude conservering is aangetast door het 'vinegar syndrome' of omdat de kwaliteit van de oude conservering volgens de huidige maatstaven onvoldoende is. Door het gebruik van de 'wetgate' (sinds 1988) en de introductie van nieuwe geluids-en kleurconserveringstechnieken is het nu mogelijk om ook ernstig beschadigde films goed te conserveren.

Als we uitgaan van het huidige prijspeil is met het wegwerken van de 1,2 miljoen meter conserveringsachterstand bij de nitraatfilmcollectie een bedrag gemoeid van ruim 22 miljoen gulden.

Digitalisering en ontsluiting

De ruim 1800 nitraatfilms die moeten worden geconserveerd behoren tot de museale collectie. Uiteraard moeten deze films op catalogusniveau goed worden ontsloten met het oog op collectiebeheer en goede toegankelijkheid voor onderzoek en educatie.

Om dezelfde redenen - vergroting van toegankelijkheid ten behoeve van studie of hergebruik - moet de geconserveerde nitraatcollectie van het Filmmuseum digitaal raadpleegbaar en inzetbaar zijn. Deze noodzaak tot digitalisering geldt voor de totale geconserveerde nitraatcollectie, dus ruim 3 miljoen meter (1,83 + 1,2). In het kader van een Europees project heeft het Filmmuseum in de afgelopen twee jaar al een deel van de museale nitraatcollectie op digitale Betacam kunnen overzetten, te weten 800.000 meter. Dit aantal kan in mindering worden gebracht op de totale digitaliseringsachterstand.

Van de vele nitraatfilms die na beoordeling afvallen voor de museale collectie van het Filmmuseum komt een betrekkelijk klein deel in aanmerking voor de studie-/referentiecollectie. De studie-/referentiecollectie bevat naar schatting 500.000 meter nitraatfilm waarvan een digitale kopie moet worden vervaardigd en bewaard.

De kosten voor digitalisering van de nitraatcollectie worden bij het huidige prijspeil geraamd op een kleine 3,5 miljoen gulden.

Planning

Het chemische proces van ontbinding waaraan nitraatfilm onderhevig is, is op geen enkele manier te stoppen of te vertragen. Om de museale nitraatcollectie in zo goed mogelijke staat te kunnen behouden voor de toekomst is voortvarendheid geboden. Het Filmmuseum streeft er dan ook naar om de resterende conserveringsachterstand snel in te lopen. Met een goede planning en – niet in de laatste plaats – met voldoende financiële ondersteuning is het mogelijk de conservering, ontsluiting en digitalisering van de museale nitraatcollectie van het Filmmuseum in de volgende Kunstenplanperiode 2001-2004 volledig af te ronden.

Begroting conserveringsachterstand Nitraat

CONSERVERING

Labkosten

* 1.200.000 meter a fl 16,00	fl 19.200.000,-
* Technische materialen (blikken, transport, techniek)	fl 1.500.000

Personeelskosten over 4 jaar

fl 1.440.000

1,0 reparateur

1,0 kluismedewerker

2,0 restaurator
1,0 medewerker filmcollectie
0,5 medewerker administratie
0,5 chauffeur

ONTSLUITING

1 medewerker catalogisering gedurende 4 jaar 1800 titels (per titel 2 uur= 3600 uur)	fl 240.000	
	-----	-----
	fl 22.380.000	

DIGITALISERING

Museale collectie	
- kosten lab (2.230.000m a fl 1,04)	fl 2.319.200
Studie-/referentiecollectie	
- kosten lab (500.000m a fl 1,83) (hogere meterprijs vanwege nitraattoeslag)	fl 915.000
- personeel (4 manjaren voorbereiding, reparatie, controle)	fl 240.000
	-----
	fl 3.474.200

5.3.2 Acetaatcollectie

Het materiaal

Vanaf het midden van de jaren vijftig werd voor film acetaat als drager gebruikt. Hoewel lange tijd werd gedacht dat acetaat een duurzame drager was, blijkt de laatste jaren dat ook bij dit materiaal desastreuze vormen van verval optreden als gevolg van het zogenaamde 'vinegar syndrome'. Wereldwijd komen filmarchieven tot de ontdekking dat dit azijnzuursyndroom veel sneller om zich heen grijpt dan werd gedacht, zo ook in de acetaatkluisen van het Filmmuseum. De gevolgen van 'vinegar' zijn onder andere ernstige verkleuring en het loslaten van de emulsielaag, waardoor het filmbeeld langzaam maar zeker afbrokkelt. Een bijkomend gevaar van het 'vinegar syndrome' is dat de nog onaangetaste films in het depot besmet kunnen raken. Vanaf het moment dat dit gevaar aan het licht kwam, heeft het Filmmuseum op het gebied van passieve conservering de nodige maatregelen genomen zoals isolatie van besmette films en ontvochtiging en koeling van de kluisen. Voor verschillende belangrijke films uit de collectie kwamen deze maatregelen echter te laat. Voor die titels biedt alleen actieve conservering nog uitkomst.

Gerealiseerde actieve conservering

Vanwege het feit dat alle prioriteit heeft gelegen bij de conservering van de (oudere en meer vergankelijke) nitraatcollectie, is het resultaat van de acetaatconservering tot nu toe zeer gering: 62.000 m. Voor een belangrijk deel betreft dit unieke Nederlandse films, behorend tot de museale collectie, die zo zeer door het 'vinegar syndrome' waren aangetast dat alleen onmiddellijke conservering redding kon bieden. Voor het overige is de zorg voor de acetaatcollectie beperkt gebleven tot passieve conserveringsmaatregelen die het verval van het materiaal sterk afremmen.

In het kader van aanvullende conserveringssubsidies verwacht het Filmmuseum in de lopende Kunstenplanperiode nog 75.000 m acetaatfilm te kunnen conserveren. Dat betekent dat aan het eind van het jaar 2000 in totaal 137.000 m van de acetaatcollectie actief is geconserveerd.

Achterstanden in actieve conservering

De acetaatcollectie van het Filmmuseum bestaat uit ruim 45 miljoen meter film en is daarmee uitgegroeid tot het zesvoudige van de nitraatcollectie. De collectie groeit jaarlijks door depotstellingen en schenkingen van onder andere producenten, distributeurs en het Fonds voor de Nederlandse Film. Iets minder dan de helft van de acetaatcollectie, 22 miljoen meter, bevat unieke titels. Het overige deel bestaat uit kopieën en duplicaten.

De acetaatcollectie vormt – evenals het nitraat – een afspiegeling van de Nederlandse film- en bioscoopcultuur, dat wil zeggen dat tweederde uit buitenlandse en éénderde uit Nederlandse producties bestaat.

De selectie van acetaatfilms voor de museale collectie geschiedt volgens dezelfde criteria als die voor nitraatfilm. In tegenstelling tot de nitraatcollectie, die in deze Kunstenplanperiode volledig of bijna volledig zal zijn beoordeeld, moet het grootste deel van de acetaatfilms nog door het filter van de selectie. Het inhoudelijk en technisch beoordelen van de acetaatcollectie vraagt de komende jaren een forse inspanning..

Bij de selectie van acetaatfilms die voor conservering in aanmerking komen, ligt de prioriteit bij de Nederlandse film. Buitenlandse producties in de acetaatcollectie komen alleen in aanmerking voor actieve conservering wanneer deze vanwege het azijnzuur syndroom in acuut gevaar verkeren en wanneer er in archieven elders in de wereld geen goede conservering beschikbaar is. Uit het onderzoek naar ‘vinegar’ in de collectie dat tot op heden verricht is, blijkt dat deze ernstige situatie van toepassing is op 150.000m acetaatfilm.

Voor het Nederlandse deel van de acetaatcollectie richt de aandacht zich in eerste instantie op de films uit de periode 1950-1980. Omdat het overgrote deel van deze films vroeger niet onder de juiste omstandigheden is bewaard, is juist bij deze ‘oudere’ films actieve conservering geboden. Het Filmmuseum bezit 3 miljoen meter Nederlandse producties uit de periode 1950-1980. Bijna de helft daarvan zal binnen afzienbare tijd actief geconserveerd moeten worden. Door een adequate passieve conservering zijn films die na 1980 zijn geproduceerd – op een enkele uitzondering na – nog verscheidene decennia stabiel te houden. Op het moment dat dit deel van de collectie voor actieve conservering in aanmerking komt, is de technologische ontwikkeling wellicht zo ver gevorderd dat volledig digitale restauraties in kwaliteit en betaalbaarheid gelijkwaardig zijn geworden aan analoge conserveringen.

Uitgaande van het huidige prijspeil wordt het inhalen van de conserveringsachterstand bij de acetaatcollectie van het Filmmuseum begroot op een kleine 32 miljoen gulden.

Digitalisering en ontsluiting

De collectie acetaatfilms bevat circa 17.500 titels die op catalogusniveau moeten worden ontsloten. Omdat ook de museale acetaatcollectie – en met name het Nederlandse materiaal – beschikbaar moet zijn voor onderzoek, informatievoorziening en hergebruik zal van alle geconserveerde films een raadpleegkopie op digitale Betacam worden vervaardigd.

Een deel van de acetaatfilms die niet worden geselecteerd voor conservering, valt onder de studie-/referentiecollectie. Naar verwachting komt daarvan 1 miljoen meter film in aanmerking voor digitalisering vanwege het onderzoeksbelang en de mogelijkheden voor educatie en hergebruik.

Planning

Het benodigde conserveringsprogramma voor de acetaatcollectie is omvangrijk. De meest acute gevallen van azijnzuur-vergiftiging in de collectie moeten evenwel snel onder handen worden

genomen. Bovendien vraagt de fysieke staat waarin de museale collectie Nederlandse films uit de periode van voor 1980 verkeert, om een voortvarende aanpak. Rekening houdend met de maximumcapaciteit van het laboratorium en het maximum aantal beschikbare werkplekken (viewingtafels), kan het acetaat-conserveringsprogramma in een periode van 8 jaar worden uitgevoerd, waarbij het accent in de eerste (Kunstenplan)periode vooral op de selectie van materiaal moet komen te liggen. Met de benodigde inzet van middelen en mensen kan de conservering van de A-collectie acetaatfilms van het Filmmuseum in 2008 worden afgerond.

Begroting conserveringsachterstand Acetaat

INVENTARISEREN:

* Selecteren 3.000.000 m film (500 m per dag)	fl 1.800.000
30 manjaren x fl 60.000	

CONSERVERING

Labkosten

* Te conserveren 1.425.000 meter	fl 22.800.000
a fl 16,00 p/m	
* Te conserveren 150.000 meter film	fl 2.400.000
die met vinegar is besmet a fl 16,00 p/m	
* Technische materialen:	
* Restauratie 12 manjaren a fl 60.000	fl 720.000
blikken, transport, techniek	fl 1.500.000
* Ondersteuning (kluizen, administratie	
reparatie, transport) 10 manjaren a fl 60.000	fl 600.000

ONTSLUITING

*17.500 titels x 2 uur = 35.000 uur = 30 manjaar	fl 2.140.000
--	--------------

-----
fl 31.960.000

DIGITALISERING

Labkosten

* museale collectie 1.575.000 a fl 1,04 p/m	fl 1.638.000
* studie-/referentiecollectie 1.000.000 a fl 1,04 p/m	fl 1.040.000

Personeel

* 4 manjaren	fl 240.000
--------------	------------

-----
fl 2.918.000

5.4 Aanvullende opmerkingen

Bij de bovenstaande berekening van de kosten voor het inlopen van de conserveringsachterstanden bij de filmcollecties van het Filmmuseum zijn drie posten buiten beschouwing gelaten:

1. de aanvullende bouwkundige en klimatologische maatregelen voor een adequate passieve conservering van alle museale filmcollecties;

2. de kosten voor het ontsluiten van de ca. 18 miljoen meter acetaatfilm die niet wordt geselecteerd voor de museale collectie, maar die uiteraard wel ontsloten moet worden;
3. de personele en materiële (administratie-, transport-)kosten voor het volgens museaal protocol afstoten van films die tot de restcollectie van het Filmmuseum behoren.

Daar waar bovenstaande berekeningen van de conserveringsachterstand in de Filmmuseumcollectie afwijken van berekeningen uit voorgaande jaren wordt dat veroorzaakt door:

- aanwas van de collectie;
- meer inzicht in de fysieke staat van de collectie, verkregen op basis van onderzoek;
- stijging van prijzen.

Deel III De Verspreide Collecties

Hoofdstuk 6: Regionale Audiovisuele Archieven

6.1 Algemeen

Er zijn in Nederland zeven provincies waarbinnen het beheer van het audiovisuele erfgoed geheel of gedeeltelijk is gecentraliseerd en waar enig provinciaal beleid wordt gevoerd ten aanzien van die instellingen: Groningen, Flevoland, Friesland, Limburg, Noord-Brabant, Overijssel en Zeeland. De AV-archieven functioneren binnen de meest uiteenlopende organisatorische verbanden.

In de loop van hun bestaan hebben veel van de regionale AV-instellingen belangrijke delen van de audiovisuele materialen in hun provincie kunnen acquireren. Regelmatig kregen en krijgen ze collecties aangeboden van onder meer bedrijfsarchieven, musea, rijks- en gemeentearchieven en van particulieren.

Bij het merendeel van de archieven zijn de voorzieningen en financiële middelen niet structureel en is hun voortbestaan niet altijd verzekerd. Gemiddeld hebben ze minder dan 1 fte ter beschikking.

Groningen

Het Gronings AudioVisueel Archief (GAVA) werd opgericht in 1992 als het audiovisuele archief voor Groningen (stad en provincie). Het vervult in opdracht van het provinciaal bestuur een basisfunctie in de regio, onder meer voor de musea. Aan de oprichting gingen twee inventarisaties van AV- materiaal in de provincie vooraf, resulterend in een catalogus plus een supplement (*Film en Video in Groningen*, deel I en II, Groningen: Geschiedeniswinkel RUG, 1990 en 1992). In de zeven jaar van zijn bestaan is een substantieel deel van dat geïnventariseerde materiaal bij het GAVA terechtgekomen, naast het vele materiaal dat nog niet uit de inventarisatie bekend was.

Het GAVA is in de stad Groningen ondergebracht in de nieuwbouw van de Groninger Archieven, het enkele jaren geleden gerealiseerde samenwerkingsverband tussen het Gemeentearchief van Groningen en het provinciale Rijksarchief. In het gebouw is ook een speciaal voor filmopslag geschikt depot gerealiseerd. Het archief verzorgt wekelijks een historisch filmprogramma voor de regionale omroep, getiteld VROUGER

Flevoland

De Rijksarchieven in de provincie hebben in principe de opdracht om het audiovisuele materiaal dat zij krachtens hun archieftaak ontvangen centraal te laten archiveren door het Algemeen Rijksarchief in Den Haag, dat het krachtens overeenkomst vervolgens weer onderbrengt bij het NAA. Er is echter één Rijksarchief waarvoor het verzamelen van audiovisuele archiefstukken wel expliciet tot de opdracht behoort en dat is dat van Flevoland. Door deze situatie heeft het in Lelystad gevestigde Rijksarchief een centrale positie gekregen binnen de audiovisuele archivering in die provincie.

Friesland

Het Fries Filmarchief (FFA) in Leeuwarden werd in 1988 opgericht en was daarmee het eerste regionale AV-archief in Nederland. De eerste daad was een groots opgezet inventarisatieproject, uitmondend in een catalogus (*Film en Video in Friesland*, Leeuwarden: Stichting Fries Film Archief, 1990) Het filmarchief is sinds 1994 onderdeel van het Centrum voor Film in Friesland en werkt nauw samen met Omrop Fryslân, waarvoor het ook een wekelijks programma samenstelt: BLIK OP SOUDER.

Het Fries Filmarchief heeft weinig middelen, en kan daardoor slechts een bescheiden rol spelen in het beheer en behoud van het audiovisueel erfgoed in Friesland.

Limburg

Het Limburgs Film en Video Archief (Lifva) draagt sinds 1995 zorg voor de archivering en beschikbaarstelling van Limburgs film- en videomateriaal. Ook hier werd gestart met de inventarisatie van belangrijkste AV-collecties in de provincie, waarvan de resultaten werden neergelegd in een catalogus (*Limburg in bewegend beeld 1911-1996. Catalogus van film en videomateriaal over Nederlands Limburg*, Venlo: LiFVA, 1996).

Het Lifva stemt zijn verzamelbeleid voortdurend af met de gemeentearchieven in de provincie. Daarnaast heeft het samenwerkingsverbanden ontwikkeld met amateurfilmclubs en verscheidene culturele instellingen. Het archief is opgenomen binnen het Limburgs Museum in Venlo, dat de randvoorwaarden biedt waarbinnen gewerkt kan worden. Zo worden in de nieuwbouw van het museum (opening medio 2000) voorzieningen getroffen voor de archivering en presentatie van AV-materiaal. Hiertoe behoort ook een aan de eisen van filmopslag aangepast depot.

Noord-Brabant

De Stichting Brabants Film Archief (BFA) is in 1992 ontstaan, gesteund door verscheidene instellingen op het terrein van archiefbeheer en geschiedbeoefening in de provincie, waaronder de Kring van Archivarissen in Noord-Brabant (KAN) en de zogeheten Brabant Collectie, onderdeel van de bibliotheek van de Katholieke Universiteit Brabant (KUB) in Tilburg. In 1995 stelde het provinciaal bestuur aan de KUB extra middelen ter beschikking om het AV-archief binnen de Brabant Collectie een thuisbasis te bezorgen.

Het BFA heeft in de eerste plaats een coördinerende taak, gericht op de opbouw van een provinciale infrastructuur op het gebied van de AV-archivering. Daartoe verstrekt het adviezen en geeft algemene informatie op het onderhavige terrein. Daarnaast tracht het archief nog onbekend filmmateriaal betreffende de provincie Noord-Brabant op te sporen en verzorgt het het intellectueel beheer, dat wil zeggen het ontwikkelen en onderhouden van een centrale databank en een raadpleegcollectie van Brabants filmmateriaal. Het BFA werkt nauw samen met de Brabantse archiefdiensten en andere archiefbeherende personen en instellingen, zowel binnen als buiten de provincie. Met Omroep Brabant wordt wekelijks het televisieprogramma CINEMA BRABANTIA gemaakt.

Overijssel

Het Audiovisueel Documentatiecentrum Overijssel (ADO) is in 1995 voortgekomen uit een werkgroep die vlak daarvoor een eerste inventarisatie van film- en videomateriaal betreffende Overijssel realiseerde (*Catalogus Overijsselse films en video's*, Zwolle: Culturele Raad Overijssel, 1994). Verscheidene organisaties op cultuurhistorisch terrein steunden het initiatief, waaronder het Rijksarchief in Overijssel, Kunst en Cultuur Overijssel en het Overijssels Filmhuisoverleg. De Overijsselse Bibliotheek Dienst (OBD), gevestigd in Nijverdal, zorgde voor onderdak in haar gebouwen en via detachering voor mankracht.

Het ADO is er in geslaagd om een belangrijke overkoepelende rol te spelen in de AV-archivering in Overijssel en heeft inmiddels een aanzienlijke collectie opgebouwd. Wekelijks vult het archief voor TV Oost het programma HISTORISCH FILM ARCHIEF OVERIJSEL.

Zeeland

Het Zeeuws Filmarchief (ZFA) in Middelburg is een in 1991 ontstane koepel (zonder rechtspersoon) waarin filmbeherende en -vertonende instellingen in Zeeland samenwerken om te komen tot inventarisatie, restauratie en vertoning van bewegend beeld met Zeeland en de

Zeeuwen als onderwerp. Het verzorgt de uitgave van de losbladige catalogus *Zeeland in film en video*, die voor het eerst in 1992 verscheen en waarin ook materiaal is opgenomen dat bij particulieren berust. Verscheidene instellingen participeren in het archief, waaronder een aantal gemeentearchieven, het Rijksarchief in Zeeland en het Zeeuws Documentatiecentrum. De laatste is participant van het eerste uur en de koepel heeft ook daar zijn basis.

Het beheer van de collecties geschiedt door de betrokken instellingen en particulieren zelf. Het ZFA fungeert echter als centraal aanspreekpunt voor het historisch beeldmateriaal. Het wil tevens bijdragen aan het verspreiden van kennis over het beheer van film en video in Zeeland. Op verzoek van het ZFA wordt in de nieuwbouw van het eind 1999 te openen Zeeuws Archief, een bundeling van het Rijksarchief en de gemeentearchieven van Middelburg en Veere, een speciaal voor filmopslag geschikt depot opgenomen. Omroep Zeeland zendt in nauwe samenwerking met het ZFA elke week historische Zeeuwse films uit. Als koepelorganisatie heeft het ZFA geen eigen collectie. Collecties op provinciaal niveau worden beheerd door het Rijksarchief en het Zeeuws Documentatiecentrum. De gegevens van beide instellingen zijn voor Zeeland in de navolgende overzichten verwerkt.

6.2 Omvang en waardering van de collecties

In tabel 6-1 is de totale hoeveelheid bewegend beeld- en geluidsmateriaal weergegeven, inclusief hetgeen een D-waardering heeft gekregen. Daarna wordt alleen nog uitgegaan van de omvang in de A, B en C categorie. De methode voor de omrekening naar het aantal uren is beschreven in *bijlage 4*.

De gespecialiseerde regionale AV-archieven richten zich vanaf hun ontstaan hoofdzakelijk op het beheren van bewegend beeldmateriaal. Behalve bij het GAVA komt geluid in die collecties niet voor. Anders is dit bij de rijksarchieven en documentatiecentra. Geluidscollecties maken daar vaker onderdeel uit van overgedragen archieven van overheid, bedrijven, instellingen en particulieren. Daaronder bevinden zich verscheidene interview- of oral history-collecties.

REGIONALE COLLECTIES	Film			Video			Geluid		
	UREN TOTAAL	A+B +C	D	UREN TOTAAL	A+B +C	D	UREN TOTAAL	A+B +C	D
RA Flevoland	0,6	0,6	0,0	21,0	21,0	0,0	531,8	531,8	0
FFA	109,0	82,2	26,8	56,6	56,6	0,0	0	0	0
GAVA	166,4	133,0	33,4	457,2	284,8	172,4	42,8	23,5	19,3
Lifva	46,6	46,0	0,6	25,2	25,2	0,0	0	0	0
BFA	3,0	3,0	0,0	63,0	63,0	0,0	0	0	0
ADO	148,4	104,5	43,9	365,4	284,6	80,8	0	0	0
Zeeuws RA/ZD	110,8	110,8	0,0	189,0	189,0	0,0	258	258	0
Totaal	584,8	480,0	104,8	1.177,4	924,2	253,2	832,6	813,3	19,3
		82%	18%		78%	22%		98%	2%

Tabel 6-1: Totale omvang regionale collecties naar drager in uren

Waardering film

Met name de filmcollecties die op provinciaal niveau worden beheerd, laten in termen van de Deltaplan-normen een relatief hoge waardering zien. De indruk bestaat dat door de grote bekendheid van de AV-archieven - niet in de laatste plaats vanwege de structurele samenwerking met de regionale omroepen - veel belangrijke filmcollecties uit de provincie

zijn verworven. De beheerders gaven aan een betrekkelijk hoog percentage originele (film)dragers te bezitten. Met gemiddeld 7% van het materiaal in de A-categorie geplaatst, wordt een reële indruk gevestigd. Dat daarnaast bijna 50% van een B-waardering werd voorzien, beantwoordt eveneens aan het beeld dat de AV-archieven belangrijke regionale filmcollecties beheren.

REGIONALE COLLECTIES FILM	TOTAAL UREN A, B, C	CAT. A	A %	CAT. B	B %	CAT. C	C %
RA Flevoland	0,6	0,0	0%	0,2	30%	0,4	70%
FFA	82,2	11,8	14%	34,1	41%	36,3	44%
GAVA	133,0	13,1	10%	40,7	31%	79,2	60%
Lifva	46,0	3,0	6%	30,8	67%	12,2	27%
BFA	3,0	0,0	0%	0,0	0%	3,0	100%
ADO	104,5	7,2	7%	44,9	43%	52,4	50%
Zeeuws RA/ZD	110,8	0,0	0%	74,4	67%	36,5	33%
Totaal A+B+C	480,0	35,1	7%	225,0	47%	219,9	46%

Tabel 6-2 Uren film in de collecties naar waardecategorieën A, B en C

Waardering video

Het videomateriaal bestaat voor het leeuwendeel uit kopieën van de filmcollecties of vervult anderszins een functie als referentiemateriaal. Zo bouwt bijvoorbeeld het Brabants Film Archief aan een centrale regionale raadpleegcollectie van filmmateriaal dat elders in de provincie bij archiefdiensten en instellingen beheerd wordt, waardoor de toegankelijkheid aanzienlijk zal worden verbeterd. Soms worden ook zogeheten open-netregistraties – op videotape opgenomen televisie-uitzendingen van de landelijke of regionale omroepen - over de regio als ‘naslagwerk’ bewaard. Alles wat op deze wijze als referentiemateriaal kon worden aangemerkt, kreeg een C-waardering. In een aantal gevallen echter bevatten de videocollecties ook origineel materiaal, bijvoorbeeld de uitzendbanden van een regionale omroep. De belangrijkste delen daarvan werden hoofdzakelijk in categorie B ondergebracht, tot een gemiddelde van 10%. Een zeer klein gedeelte, 1%, kreeg een A-waardering.

REGIONALE COLLECTIES VIDEO	TOTAAL UREN A, B, C	CAT. A	A %	CAT. B	B %	CAT. C	C %
RA Flevoland	21,0	0,0	0%	0,0	0%	21,0	100%
FFA	56,6	0,0	0%	0,0	0%	56,6	100%
GAVA	284,8	3,2	1%	19,8	7%	261,9	92%
Lifva	25,2	1,8	7%	8,6	34%	14,8	59%
BFA	63,0	0,0	0%	0,0	0%	63,0	100%
ADO	284,6	5,3	2%	56,2	20%	223,2	78%
Zeeuws RA/ZD	189,0	0,0	0%	8,7	5%	180,3	95%
Totaal A+B+C	924,2	10,2	1%	93,3	10%	820,7	89%

Tabel 6-3 Uren video in de collecties naar waardecategorieën A, B en C

Waardering geluid

Door de drie instellingen die ook geluidscollecties beheren, werd dit materiaal voor een belangrijk deel als referentiemateriaal aangemerkt. Een uitzondering hierop vormde de collectie van het Zeeuws Documentatiecentrum, waar onder meer enkele oral history collecties met betrekking tot de provincie worden bewaard. Deze zijn veelal door middel van welomschreven interviewprojecten gevormd en worden als een belangrijke bijdrage aan de geschiedschrijving van de regio beschouwd. Vanwege de documentatiewaarde hiervan werd de helft van het Zeeuwse geluidsmateriaal in waardecategorie B geplaatst.

REGIONALE COLLECTIES GELUID	TOTAAL UREN A, B, C	CAT. A	A %	CAT. B	B %	CAT. C	C %
RA Flevoland	531,8	0,0	0%	0,0	0%	531,8	100%
GAVA	23,5	0,0	0%	3,2	14%	20,3	86%
Zeeuws RA/ZD	258,0	0,0	0%	129,3	50%	128,8	50%
Totaal A+B+C	813,3	0,0	0%	132,5	16%	680,9	84%

Tabel 6-4 Uren geluid in de collecties naar waardecategorieën A, B en C

6.3 Achterstanden

Uit het onderzoek werd een goed beeld verkregen van de achterstanden in termen van het behoud van de collecties, de conserveringsachterstanden. Op basis daarvan konden gedetailleerde kostenberekeningen worden gemaakt. In de Inleiding werd reeds aangegeven dat het wat betreft het beheer van de collecties noodgedwongen bij schattingen moest blijven. Bij de regionale AV-archieven is naar schatting 80% van het materiaal geïnventariseerd. Dat betekent dat ongeveer 20% nog op ontsluiting wacht. Over de depotomstandigheden bij deze instellingen is ook alleen in algemene zin iets te zeggen

Passieve conservering

Voor het behoud van audiovisuele materialen is het van groot belang dat ze onder de juiste omstandigheden worden bewaard. Vooral het hebben van een filmkluis is voor een provinciale instelling essentieel, wil zij een centrale rol kunnen spelen in de regionale AV-archivering.

Het behoud van film vereist een zeer precies omschreven klimaat (temperatuur, luchtvochtigheid en luchtverversingsgraad) in de depots. In een adequaat ingerichte filmkluis kan goed geconserveerde film 80 tot 100 jaar worden bewaard voordat herconservering nodig is. Reguliere archiefdepots zijn niet geschikt voor filmopslag maar hebben in principe een voldoende stabiel klimaat voor video- en geluidsdragers. Zo heeft het Rijksarchief in Flevoland niet de beschikking over een filmkluis maar gaf niettemin aan dat zijn depot is toegerust voor AV-materialen. Dat is juist voor zover het overwegend geluidsmaterialen beheert. Daarbij moet wel worden aangetekend dat het geen aanbeveling verdient om papieren archiefmaterialen en AV-materiaal bij elkaar in één depotruimte te bewaren. Uit de vragenlijsten werd niet duidelijk of en hoe vaak dit het geval is.

Feit is dat alleen het Gronings AudioVisueel Archief op dit moment kan beschikken over een eigen speciale filmkluis. In Noord-Brabant beschikt de Gemeentelijke Archiefdienst Bergen op Zoom over een speciaal voor film aangepaste opslagruimte, die sinds kort fungeert als centraal depot voor de Brabantse archiefdiensten, verenigd in de Kring van Archivarissen in Noord-Brabant (KAN). Overigens bezit ook het Bredase gemeentearchief een aparte

filmkluis. Voor het Lifva is een filmkluis voorzien in de nieuwbouw van het Limburgs Museum in het jaar 2000 en het Zeeuws Filmarchief krijgt in de loop van 1999 een filmdepot in de nieuwbouw van het rijksarchief aldaar. In de overige provincies is een dergelijke voorziening niet aanwezig. Zodoende bestaan in de meeste Nederlandse provincies op het terrein van de passieve conservering van AV-materialen nog belangrijke achterstanden, die eerst en vooral de kosten voor filmconservering op termijn belangrijk hoger kunnen doen uitvallen.

Actieve conservering

De regionale AV-archieven hebben gezien de zeer beperkte middelen van de instellingen tot nu toe nauwelijks kans gezien hun collecties te conserveren. Slechts mondjesmaat kon veelal via sponsoring door derden, bijvoorbeeld een bedrijf, een klein deel van de collectie worden veiliggesteld, zo valt uit algemene informatie van de archieven te destilleren. Dit gold altijd de filmcollecties. Nu is van het filmmateriaal nog altijd 78% aan conservering toe. Overigens gaven instellingen soms te kennen dat (delen van) de collectie in goede staat verkeerde en geen conservering behoefde, zoals onder meer bij het Brabants Filmarchief het geval was.

Het percentage geluidsmateriaal dat volgens opgave van de drie instellingen die een geluidscollectie beheren geconserveerd zou moeten worden, bedraagt zelfs maar liefst 98%. Vermoedelijk is dit percentage zo hoog omdat de toenemende aandacht waarin het behoud van AV-materialen zich in de afgelopen 15 jaar mocht verheugen, niet in de eerste plaats geluidscollecties gold. Het besef dat (delen van) ook deze vergankelijke, want veelal (analoge) magnetische drager conservering behoeft, is van betrekkelijk recente datum.

Bij de videocollecties gaat het over het algemeen om eenzelfde type drager maar de aangegeven te conserveren hoeveelheid materiaal is hier aanmerkelijk lager. Dit lijkt verband te houden met het feit dat vaker delen van die collecties hoofdzakelijk als raadpleeg- of viewingmateriaal fungeren.

	FILM			VIDEO			GELUID		
		TE CONSERVEREN			TE CONSERVEREN			TE CONSERVEREN	
REGIONALE COLLECTIES	UREN TOTAAL	UREN	%	UREN TOTAAL	UREN	%	UREN TOTAAL	UREN	%
RA Flevoland	0,6	0,6	100%	21,0	21,0	100%	531,8	531,8	100%
FFA	82,2	82,2	100%	56,6	0,0	0%	0	0,0	0%
GAVA	133,0	73,6	55%	284,8	190,9	67%	23,5	10,4	44%
Lifva	46,0	37,3	81%	25,2	8,1	32%	0	0,0	0%
BFA	3,0	0,0	0%	63,0	0,0	0%	0	0,0	0%
ADO	104,5	74,2	71%	284,6	197,3	69%	0	0,0	0%
Zeeuws RA/ZD	110,8	108,2	98%	189,0	184,2	97%	258,0	257,0	100%
Totaal A+B+C	480,0	376,0	78%	924,2	601,5	65%	813,3	799,2	98%

Tabel 6-5 Totaal te conserveren in uren en procenten

Kosten

De kosten voor de conservering van de verschillende materialen zijn op twee manieren berekend: een goedkopere variant, die tenminste de archivering en dus het behoud van de dragers voor de langere termijn garandeert, en een duurdere variant, die er voor zorgt dat het

materiaal ook feitelijk toegankelijk wordt en dus door derden kan worden (her-)gebruikt. Voor een gedetailleerde berekeningswijze, zie *bijlage 4*.

Geluid vormt in termen van zulk een minimale en maximale variant de uitzondering. Overzetten op Compact Disc (CD) bleek hier de methode die zowel de goedkoopste is als hergebruik onmiddellijk mogelijk maakt. De bijna 800 uur voor de regionale AV-archieven te conserveren geluidsmaterialen zouden dan ruim 140.000 gulden gaan kosten. Overigens is er bij de berekening van uit gegaan dat materiaal dat reeds op CD, minidisc e.d. stond niet geconserveerd hoefde te worden.

REGIONALE COLLECTIES GELUID	UREN TE CONS.	KOSTEN CONSERVERING		
		A	B	C
RA Flevoland	531,8	0	0	100.890
GAVA	10,4	0	281	1.547
Zeeuws RA/ZD	257,0	0	19.760	19.570
Totaal	799,2	0	20.041	122.007
			A+B+C	142.048

Tabel 6-6 Kosten conservering geluid in gulden per waardecategorie

Filmconservering leidt uit de aard der zaak tot veruit de hoogste conserveringskosten. Voor de strikte conservering moet het resultaat ten minste een nieuw negatief zijn. Om het materiaal ook als film toegankelijk te krijgen, de maximale variant, wordt daarnaast een (gecorrigeerde) vertoningskopie aangemaakt. Voor de regionale AV-archieven zou zodoende voor de 376 te conserveren uren filmmateriaal bijna 2 miljoen, respectievelijk 3,5 miljoen gulden nodig zijn.

Regionale Collecties Film	Uren Te Cons.	KOSTEN CONSERVERING T.B.V. ARCHIVERING (MINIMAAL)			KOSTEN CONSERVERING T.B.V. HERGEBRUIK (MAXIMAAL)		
		A	B	C	A	B	C
RA Flevoland	0,6	0	808	1.886	0	1.086	2.533
FFA	82,2	50.272	141.436	142.902	89.876	246.414	235.819
GAVA	73,6	25.557	111.129	199.875	40.710	188.894	337.824
Lifva	37,3	14.570	94.576	48.508	26.106	129.214	66.099
BFA	0,0	0	0	0	0	0	0
ADO	74,2	22.992	150.676	160.943	38.855	258.970	271.987
Zeeuws RA/ZD	108,2	0	651.191	136.650	0	1.283.174	220.358
Totaal	376,0	113.391	1.149.816	690.765	195.548	2.107.751	1.134.619
			A+B+C	1.953.972		A+B+C	3.437.919

Tabel 6-7 Kosten conservering film in guldens naar waardecategorie

Bij het berekenen van de conserveringskosten voor de videocollecties is uitgegaan van het overzetten van het materiaal naar digitale dragers. Dit kan gebeuren door het strikte kopiëren van de oude naar de nieuwe drager, de minimale variant. Hiermee kan de veroudering op zich van het materiaal, het teruglopen van het videosignaal, worden ondervangen. Daarnaast echter is het in de maximale variant mogelijk om correcties, in veel gevallen versterking van het signaal, aan te brengen. Voor de in totaal 601,5 uren te conserveren videomateriaal van de regionale AV-archieven zouden de kosten dan bijna 100.000, respectievelijk ruim 250.000 gulden bedragen.

REGIONALE COLLECTIES VIDEO	UREN TE CONS.	KOSTEN CONSERVERING T.B.V. ARCHIVERING (MINIMAAL)			KOSTEN CONSERVERING T.B.V. HERGEBRUIK (MAXIMAAL)		
		A	B	C	A	B	C
RA Flevoland	21,0	0	0	3.465	0	0	8.946
FFA	0,0	0	0	0	0	0	0
GAVA	190,9	260	2.191	29.050	671	5.657	75.002
Lifva	8,1	0	267	1.069	0	690	2.760
BFA	0,0	0	0	0	0	0	0
ADO	197,3	0	4.069	28.482	0	10.505	73.536
Zeeuws RA/ZD	184,2	0	1.238	29.156	0	3.195	75.274
Totaal	601,5	260	7.765	91.222	671	20.048	235.518
			A+B+C	99.247		A+B+C	256.237

Tabel 6-8 Kosten conservering video in guldens per waardecategorie

Hoofdstuk 7: Overige categorieën

7.1 Algemeen

Behalve de twee nationale audiovisuele archieven en de zeven op regionaal niveau opererende AV-archieven, is er in Nederland nog een veelheid aan andere audiovisuele collecties te vinden. Daarvan vulden er in het kader van het inventarisatieonderzoek 566 een vragenlijst in. Alle bekende grote en belangrijke collecties zaten daarbij.

De collecties functioneren binnen allerlei verschillende verbanden. Ze maken vaak deel uit van instellingen die een veel breder scala aan collecties bewaren en beheren: overheidsarchieven, bedrijfsarchieven, musea, onderzoeks- en documentatieberende instellingen. In andere gevallen zijn ze het voor de hand liggende gevolg van de productie van AV-materialen bij omroepen, film- en videoproducenten en zelfs amateurfilmgroepen. Een enkele keer ontstaat rond een AV-collectie een zelfstandige organisatie, zoals bij het Smalfilmmuseum gebeurd is. Soms zijn de collecties min of meer bij toeval ontstaan, dan weer zijn ze welbewust gecreëerd. Af en toe kunnen de instellingen waar ze worden beheerd over gespecialiseerde krachten beschikken, in de meeste gevallen niet.

Overheidsarchieven

In het vorige hoofdstuk werd reeds gewag gemaakt van de principeafspraken die voor de rijksarchieven in de provincie bestaan met betrekking tot de audiovisuele materialen die zij krachtens hun archieftaak ontvangen. Flevoland vormde hierop de uitzondering omdat daar het verzamelen van audiovisuele archiefstukken expliciet tot de opdracht behoort. In de praktijk echter vormt ook het Rijksarchief in Zeeland een uitzondering. Het beheert een voor de provincie belangrijke filmcollectie en heeft onder andere hiervoor een aparte filmkluis in zijn aanstaande nieuwbouw gepland. De collectie blijft zo dus in de provincie. Soms ook zijn (delen van) de AV-collecties van provinciale rijksarchieven overgedragen aan een regionaal AV-archief, zoals in Overijssel. Twee rijksarchieven deden in verband met het inventarisatieonderzoek opgave van audiovisueel materiaal: die in Limburg en in Noord-Brabant. Het ging daarbij echter om een zeer kleine hoeveelheid.

Een belangrijk deel van de *Audiovisuele Collectie Nederland* is daarentegen te vinden in de lokale overheidsarchieven. In totaal 12 streekarchieven en 110 gemeentearchieven gaven aan over een AV-collectie te beschikken. De omvang varieert sterk, van uitgebreide collecties in de grote en middelgrote steden tot enkele films, video's en/of geluidsbanden in de kleinere gemeenten. Sinds de jaren vijftig al kwam sporadisch film- en geluidsmateriaal naar de lokale archieven, aanvankelijk incidenteel en als onderdeel van overgedragen papieren archieven. Bewust en systematisch verzamelen ontstond pas in de jaren tachtig. Sindsdien zijn bij enkele van de grootste gemeentearchieven aparte, als zodanig herkenbare audiovisuele afdelingen gevormd. In Amsterdam, Rotterdam en Den Haag bijvoorbeeld is dit het geval. Zij beschikken ook over enkele gespecialiseerde krachten.

Bedrijfsarchieven

Vrijwel alle grote bedrijven in Nederland beschikken over een apart bedrijfsarchief. Bij de kleinere is het archief vaak ondergebracht bij andere afdelingen, zoals het secretariaat of de afdeling Public Relations of Communicatie. In de meeste gevallen wordt belangrijk historisch (beeld)materiaal bewaard. Bedrijven maakten al in het begin van deze eeuw dankbaar gebruik van het medium film voor externe promotiedoeleinden of ter versterking van de 'corporate identity' intern. In totaal 41 bedrijfsarchieven deden opgave van de aanwezigheid van AV-materialen. Daaronder bedrijven als ABN AMRO, Akzo Nobel, KLM en Unilever maar ook

Scheepswerf Bijlsma en enkele energieproductiebedrijven. Overigens zijn in de loop der jaren reeds belangrijke collecties van met name film door bedrijven aan de nationale AV-archieven overgedragen. Hieronder bevonden zich soms ook de oudere collecties van bedrijven die in het kader van het onderhavige inventarisatieonderzoek opgave deden van nog aanwezige AV-materialen, zoals de KLM, de voormalige Fokkerfabrieken en de Nederlandse Spoorwegen.

Universiteiten

Bij de Nederlandse universiteiten bevinden zich grote collecties audiovisuele materialen. Die zijn enerzijds te aan te treffen in de mediatheken en anderzijds in aparte audiovisuele afdelingen. De mediatheken hebben vaak de meest omvangrijke collecties, die echter vrijwel uitsluitend (video)kopieën als studiemateriaal bevatten. Gepoogd is daarom ze zoveel mogelijk buiten het onderzoek te houden. De audiovisuele centra produceren al tientallen jaren zelf materiaal voor onderzoek en onderwijs. Hier is dus in principe origineel AV-materiaal te vinden. Overigens zijn de laatste jaren verscheidene van die centra opgeheven. Hun materiaal is in een aantal gevallen bij het NAA ondergebracht, soms echter bij de bibliotheek of bij het (semi-statische) archief van de eigen universiteit. Een enkele maal wordt ook op faculteits- of zelfs vakgroepsniveau een veelal kleine AV-collectie aangetroffen. Het gaat in dat geval om producties die voor een specifiek onderzoek zijn gemaakt.

In totaal 16 universiteiten of onderdelen daarvan reageerden positief op de oproep een vragenlijst in te vullen.

Documentatiebeherende instellingen

In deze categorie is een scala van onafhankelijke instellingen bijeengebracht wier hoofdtaak bestaat uit het beheer van archief- en documentatiemateriaal binnen een specialistisch gebied. In totaal 35 instellingen deden opgave van de aanwezigheid van audiovisuele collecties. Hieronder zijn verschillende wetenschappelijke onderzoeksinstituten zoals het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD), het Meertens Instituut en het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG), alle nauw gelieerd aan de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW). Daarnaast zijn hier de historische secties van de drie krijgsmachtonderdelen te vinden en een aantal als zodanig herkenbare archieven van religieuze orden en kerkelijke genootschappen, bijvoorbeeld het Archief Nederlandse Provincie der Jezuïeten en het Archief- en Documentatiecentrum van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Enkele opgenomen instellingen hebben weliswaar fysiek aansluiting gevonden bij een universiteit maar maken daarvan niet per se organisatorisch deel uit, zoals het geval is met het Afrika Studiecentrum in Leiden. Speciale vermelding verdienen tot slot de hier ingedeelde instellingen die zich uitsluitend op het terrein van de audiovisuele media bewegen: het Nederlands Jazz Archief, het Nederlands Instituut voor Animatiefilm (NIAf) en het Instituut voor Mediakunst, MonteVideo/TBA. Elk op eigen wijze paart inhoudelijke en technische ondersteuning van onderzoek en soms productie aan documentatie- en collectiebeheer.

Musea

Maar liefst 98 musea lieten weten over een AV-collectie te beschikken. Type en omvang van de instellingen zijn zeer verschillend: van grote en kleinere musea voor beeldende kunst en cultuurhistorische musea tot specifieke musea als het Klompenmuseum en het Nederlands Politiemuseum. Voor het leeuwendeel zijn de AV-collecties onderdeel van de documentatiecollectie. Slechts bij uitzondering bracht een kunstmuseum zijn (media)kunstcollectie in kaart, zoals het Museum voor Moderne Kunst in Arnhem deed.

Een bijzondere positie neemt in dit verband het Smalfilmmuseum in, dat zich uitsluitend op het terrein van de audiovisuele media beweegt. Behalve historische filmapparatuur archiveert

het een grote en belangrijke collectie amateurfilms, die in de loop der tijd vanuit heel Nederland bijeen is gebracht.

Omroepen

In het dicht bekabelde Nederland is een veelheid aan lokale, regionale en nationale omroepen actief. Een belangrijk deel van de radio- en/of televisieprogramma's die zij produceren wordt op allerlei verschillende manieren bewaard, ook nadat de wettelijke termijn van twee weken dat alle uitzendingen beschikbaar moeten blijven voor eventuele controle door het Commissariaat voor de Media is verstreken.

Van de lokale omroepen in Nederland vulden 36 de vragenlijst in, waaronder opvallend veel uit kleine gemeenten, maar daarnaast ook de Amsterdamse omroep AT5 en Omroep Utrecht RTV. Uit overige reacties ontstond de indruk dat het merendeel van de lokale omroepen door gebrek aan middelen nauwelijks kans ziet om zelfs maar een deel van zijn programma's voor langere tijd te bewaren. De uitzendbanden, met name die voor radiouitzendingen, worden veelal hergebruikt. Televisieuitzendingen – over het algemeen in de grotere steden gemaakt – worden daarentegen vaker bewaard. Bekend is dat omroepen regelmatig hun beeldmateriaal bij het gemeentearchief in hun plaats onderbrengen. Een aantal andere, zoals AT5 en Omroep Utrecht, houdt er een eigen archief op na. AT5 is inmiddels begonnen zijn materiaal te inventariseren. De Utrechtse omroep is in een poging zijn beeldarchief voor de toekomst te behouden onlangs zelfs een actie gestart onder het motto 'Redt het archief'.

De publieke regionale omroepen reageerden na enig aandringen allemaal. In totaal leverde deze categorie 14 ingevulde vragenlijsten op. De omroepen Gelderland en Rijnmond zonden aparte vragenlijsten voor radio en televisie retour. Uit Limburg kwam een positieve reactie van zowel de publieke als de commerciële regionale zender, die overigens vlak na het inventarisatieonderzoek zijn gefuseerd. In tegenstelling tot de lokale omroepen worden op regionaal niveau omvangrijke video- en geluidscollecties bewaard. Regelmatig wordt echter gewezen op de onmogelijkheid het materiaal behoorlijk te archiveren wegens gebrek aan middelen en mankracht.

Verreweg de grootste hoeveelheid AV-materialen bevindt zich bij de nationale omroepen. In totaal 10 publieke en één commerciële omroep gaven aan over een collectie te beschikken. De archivering van het publieke omroepmateriaal heeft een lange en gecompliceerde geschiedenis. Inmiddels fungeert het NAA onder meer als het bedrijfsarchief van de publieke omroepen. Na selectie worden door middel van zendlijnregistratie omvangrijke delen van de uitgezonden programma's in het archief opgenomen. Daarnaast echter ligt nog veel uitzendmateriaal bij de omroepen zelf, waaronder grote collecties film uit de periode dat televisieprogramma's nog op deze drager werden gedraaid, als ze al niet rechtstreeks werden uitgezonden. Daarnaast zijn vele uitzendbanden bij de omroepen gebleven, al dan niet als basis voor de publieksservice die verschillende van hen verlenen. En sommige omroepen maken al lange tijd ook zelf zendlijnregistraties, soms op een eenvoudige videodrager als VHS. Verscheidene omroepen zijn onlangs begonnen hun zelfbeheerde collecties in kaart te brengen. Bij een enkele is dat proces nog in de startfase. Zo wilde de VPRO weliswaar medewerking verlenen aan de onderhavige inventarisatie maar kon ten tijde van het onderzoek nog geen beeld geven van de omvang van haar collecties. Deze zijn dan ook niet meegeteld. Van de commerciële omroepen beheren die van de HMG-groep (RTL 4 en 5 en Veronica) hun eigen archieven. Van hen vulde Veronica de vragenlijst in. Voor de SBS-groep (SBS 6 en Net 5) geschiedt de archivering door de producenten.

Film- en videoproducenten

In totaal 13 film- en videoproducenten gaven aan over een AV-collectie te beschikken. Het betreft veelal kleine onafhankelijke producenten, maar ook John de Mol Producties, waar van alle door het bedrijf geproduceerde televisieprogramma's een mastertape wordt bewaard. Overigens bestaat mede op basis van een onlangs gehouden korte enquête onder de leden van de Dutch Documentary and Independent Film Association (DIFA) de indruk dat het materiaal van veel producenten op verschillende plaatsen is ondergebracht: een deel bij de nationale AV-archieven, een deel bij hen thuis en een deel bij het laboratorium (Cineco). De laatste gaf desgevraagd aan inderdaad enkele duizenden filmnegatieven voor alle mogelijke producenten in zijn kluisen te bewaren. Dit is niet zozeer als archiefopslag bedoeld maar dient om zo nodig snel nieuwe vertoningskopieën te kunnen aanmaken. Het is de bedoeling dat het materiaal na enkele jaren teruggaat naar de eigenaar dan wel wordt overgedragen aan een van de nationale AV-archieven.

Historische verenigingen

In Nederland bestaat een uitgebreid netwerk van historische verenigingen. Zij houden zich vaak diepgaand bezig met de geschiedenis van hun stad, dorp of streek. In totaal 67 verenigingen zonden een ingevulde vragenlijst retour. De hoeveelheid AV-materiaal die zij blijken te bezitten is echter verwaarloosbaar.

Amateurfilmgroepen en particuliere collecties

Film had bijna vanaf haar ontstaan een grote aantrekkingskracht op amateurbeoefenaren. Velen namen hun hobby serieus en trachtten een zo hoog mogelijke kwaliteit te bereiken. Om steun en een vertoningsplatform bij gelijkgezinden te vinden, organiseerden zij zich in amateurfilmgroepen. Naast het vastleggen van belangrijke gebeurtenissen in de familiekring bekwaamden zij zich in genres als de documentaire, reisfilm, animatiefilm en zelfs de speelfilm. Regelmatig vonden en vinden onderlinge wedstrijden en festivals plaats. De laatste jaren worden in toenemende mate films op een videodrager gedraaid. In totaal 10 amateurfilmgoepen vulden een vragenlijst in. Daaronder ook de overkoepelende Nederlandse Organisatie van Audiovisuele Amateurs (NOVA), dat kopieën van de belangrijkste films van haar leden verzamelt.

Ook 13 privé-personen vulden een vragenlijst in. Het gaat daarbij hoofdzakelijk om amateurfilmers die hun eigen materiaal of dat van naaste verwanten als verzameling bewaren.

Overige collecties

In deze categorie zijn 88 AV-collecties samengebracht van organisaties die niet onder een van de voorgaande rubrieken konden worden gerangschikt. Ze variëren van medische instellingen, provincies, hoogheemraadschappen en enkele rijksdiensten tot religieuze genootschappen, milieuorganisaties en vakbonden. Daarnaast zijn ook hier enkele instellingen te vinden die zich exclusief op het terrein van de AV-media bewegen, zoals het Nederlands Reclame Geluidsarchief, het Drents Historisch Geluidsarchief, de Nederlandse Film- en Televisie Academie en de Stichting Vrienden van het Filmarchief. De laatste beheert films uit een aantal privé-collecties en is gelieerd aan de vakgroep Film- en Opvoeringskunsten van de Nijmeegse Universiteit. Alles bij elkaar wordt in deze categorie een aanzienlijke hoeveelheid AV-materiaal beheert.

7.2 Omvang en waardering van de collecties

In tabel 7-1 is de totale hoeveelheid bewegend beeld- en geluidsmateriaal per categorie weergegeven, inclusief hetgeen een D-waardering heeft gekregen. Daarna wordt nog slechts

uitgegaan van de omvang in de A, B en C categorie. De methode voor omrekening naar het aantal uren is beschreven in *bijlage 4*.

Bij de lokale en regionale omroepen zijn geen filmcollecties te vinden. Zij startten hun televisieuitzendingen lang nadat video als drager voor televisieprogramma's was ingeburgerd. Hetzelfde geldt trouwens voor de jongste nationale omroepen, zoals de EO.

Het totaal aantal uren geluid is verreweg het grootst. Zowel de gemeentearchieven als de documentatiebeherende instellingen en veel van de organisaties in de categorie Overige collecties zijn al betrekkelijk vroeg met het verzamelen van geluidscollecties begonnen. Daaronder bevinden zich ook vele interview- of oral historycollecties. Ook bij de omroepen zijn de geluidscollecties omvangrijk. Allemaal hebben ze eerst vele jaren uitsluitend radiouitzendingen verzorgd. De regionale en een beperkt aantal lokale omroepen zijn pas enkele jaren geleden gestart met televisie.

COLLECTIES	Film			Video			Geluid		
	UREN TOTAAL	A+B +C	D	UREN TOTAAL	A+B +C	D	UREN TOTAAL	A+B +C	D
Rijksarchieven	2	2	0	2	2	0	18	18	0
Gemeentearchieven	2.054	1850	204	8.966	7.664	1.302	7.390	6.498	892
Streekarchieven	84	83	1	117	101	16	87	67	20
Documentatiebeherende instellingen	1.018	837	181	8.270	7.793	477	16.451	13.855	2.596
Universiteiten	79	79	0	2.342	2.339	3	598	551	47
Bedrijfsarchieven	3.048	2546	502	3.095	2.486	609	254	219	35
Lokale omroepen	0	0	0	4.103	3.645	458	4.519	4.479	41
Nationale omroepen	25.420	17.830	7.590	39.972	31.239	8.733	37.716	27.361	10.355
Regionale omroepen	0	0	0	4.235	3.433	802	46.592	36.028	10.564
Musea	1.984	1829	155	7.091	6.721	370	6.294	5.495	798
Film/Videoproducenten	176	134	42	7.281	4.869	2.412	96	92	4
Amateurfilmers	156	155	1	304	304	0	5	5	0
Overige collecties	1.045	975	70	4.396	3.870	526	12.361	10.249	2.112
Historische verenigingen	219	217	2	125	123	2	217	212	6
Particuliere collecties	87	86	1	48	48	0	35	35	0
Totaal	35.375	26.625	8.750	90.348	74.637	15.711	132.633	105.164	27.469
		76%	24%		82%	18%		79%	21%

Tabel 7-1 Totale omvang collecties per categorie naar drager in uren

Waardering film

De waardering voor de filmcollecties in de onderhavige categorieën ligt gemiddeld iets lager dan bij de Regionale collecties het geval was. Ruim de helft van het materiaal werd in de C-categorie geplaatst. Met 6% in de A-categorie en 41% in de B-categorie wordt over de hele linie een redelijke indruk gevestigd.

In de B-categorie geven de amateurfilmgroepen een opvallende uitschieter te zien, namelijk 78%. De reden hiervan is gelegen in het feit dat zich daar gemeten binnen het terrein van de amateurfilm relatief belangrijke collecties bevinden. Dat de musea in de A-waardering met 10% boven het gemiddelde uitsteekt, heeft te maken met de aanwezigheid van de relatief grote en belangrijke filmcollecties van het Smalfilmmuseum in deze categorie.

COLLECTIES FILM	TOTAAL UREN A, B, C	CAT A	A %	CAT B	B %	CAT C	C %
Rijksarchieven	2	0	0%	1	40%	1	60%
Gemeentearchieven	1.850	48	3%	682	37%	1.119	60%
Streekarchieven	82	0	0%	27	33%	55	67%
Documentatiebeherende instellingen	838	49	6%	336	40%	452	54%
Universiteiten	79	4	5%	24	30%	52	65%
Bedrijfsarchieven	2.547	71	3%	951	37%	1.524	60%
Nationale omroepen	17.830	1.271	7%	7.642	43%	8.917	50%
Musea	1.829	185	10%	513	28%	1.131	62%
Film/Videoproducenten	134	8	6%	51	38%	75	56%
Amateurfilmers	155	0	0%	120	78%	35	22%
Overige collecties	975	51	5%	433	44%	492	50%
Historische verenigingen	217	0	0%	38	18%	179	82%
Particuliere collecties	86	0	0%	13	15%	74	85%
Totaal A+B+C	26.625	1.688	6%	10.832	41%	14.106	53%

Tabel 7-2 Uren film in de collecties naar waardecategorieën A, B en C

Waardering video

In veel categorieën bestaat het aanwezige videomateriaal uit kopieën van de filmcollectie of vervult het anderszins een functie als referentiemateriaal, overeenkomstig de situatie bij de regionale AV-archieven. Een verschil is echter de aanwezigheid hier van omroepmateriaal, dat voor een niet onbelangrijk deel op videodragers is gemaakt. Gemiddeld 3% werd voornamelijk als symboolwaarde in de A-categorie gewaardeerd en 23% in de B-categorie, hoofdzakelijk vanwege de documentatiewaarde. Bijna 75% werd aangemerkt als referentiemateriaal en dus in de C-categorie geplaatst.

COLLECTIES VIDEO	TOTAAL UREN A, B, C	CAT A	A %	CAT B	B %	CAT C	C %
Rijksarchieven	2	0	0%	0,8	36%	1,4	64%
Gemeentearchieven	7.664	15,97	0%	488,43	6%	7159,5	93%
Streekarchieven	100	0	0%	1,95	2%	98,352	98%
Documentatiebeherende instellingen	7.793	118,36	2%	1034,9	13%	6639,9	85%
Universiteiten	2.338	3	0%	144,39	6%	2191,1	94%
Bedrijfsarchieven	2.486	32,25	1%	479,19	19%	1974,6	79%
Lokale omroepen	3.644	82,2	2%	974,08	27%	2588	71%
Nationale omroepen	31.239	1248,6	4%	8320,7	27%	21669	69%
Regionale omroepen	3.434	249,1	7%	1537,1	45%	1647,6	48%
Musea	6.722	22,75	0%	558,53	8%	6140,6	91%
Film/Videoproducenten	4.869	52,95	1%	2195,5	45%	2621	54%
Amateurfilmers	304	0	0%	119,64	39%	183,96	61%
Overige collecties	3.871	121,5	3%	1517,5	39%	2231,6	58%
Historische verenigingen	123	0	0%	0,26	0%	122,54	100%
Particuliere collecties	48	0	0%	0,38	1%	48,02	99%
Totaal A+B+C	74.637	1.947	3%	17.373	23%	55.317	74%

Tabel 7-3 Uren video in de collecties naar waardecategorieën A, B en C

Waardering geluid

De aanwezigheid van grote collecties omroepmateriaal heeft ook haar stempel gedrukt op de waardering van de geluidscollecties. Daarnaast echter bevinden zich ook in de gemeentearchieven, documentatiebeherende instellingen en Overige collecties belangrijke collecties geluid, niet in de laatste plaats relatief veel interview- of oral historycollecties. In totaal 5% werd in de A-categorie geplaatst en ruim 35% in de B-categorie. De rest, een kleine 60%, werd als referentiemateriaal aangemerkt en in de C-categorie ingedeeld.

COLLECTIES GELUID	TOTAAL UREN A, B, C	CAT A	A %	CAT B	B %	CAT C	C %
Rijksarchieven	18	0	0%	7	39%	11	61%
Gemeentearchieven	6.498	43	1%	1.085	17%	5.370	83%
Streekarchieven	67	0	0%	3	4%	65	96%
Documentatiebeherende instellingen	13.855	644	5%	5.396	39%	7.815	56%
Universiteiten	551	0	0%	141	26%	410	74%
Bedrijfsarchieven	219	1	0%	48	22%	170	77%
Lokale omroepen	4.479	0	0%	240	5%	4.239	95%
Nationale omroepen	27.361	1.886	7%	11.565	42%	13.911	51%
Regionale omroepen	36.028	2.223	6%	14.909	41%	18.897	52%
Musea	5.495	177	3%	1.531	28%	3.787	69%
Film/Videoproducenten	92	0	0%	27	29%	66	71%
Amateurfilmers	5	0	0%	0	0%	5	100%
Overige collecties	10.249	525	5%	2.565	25%	7.159	70%
Historische verenigingen	212	0	0%	94	44%	118	56%
Particuliere collecties	35	0	0%	3	9%	32	91%
Totaal A+B+C	105.164	5.499	5%	37.611	36%	62.053	59%

Tabel 7-4 Uren geluid in de collecties naar waardecategorieën A, B en C

7.3 Achterstanden

In de archivering van AV-collecties kunnen achterstanden bestaan in de inventarisatie of ontsluiting van de materialen, in de passieve conservering en de actieve conservering. Van de actieve conserveringsachterstanden werd een helder beeld verkregen en konden kostenberekeningen worden gemaakt. In de Inleiding werd reeds vermeld dat het wat betreft de inventarisatieachterstanden echter noodgedwongen bij schattingen moest blijven. Bij benadering 40 tot 50% van de collecties is in meerdere of mindere mate ontsloten. Ook over de depotomstandigheden is slechts in algemene zin iets te zeggen. Overigens bestaat de indruk dat het veel collectiebeheerders aan voldoende expertise ontbreekt die nodig is om AV-collecties adequaat te beheren. Ruim de helft van de 328 beheerders die het betreffende onderdeel in de vragenlijst invulden, gaf aan behoefte te hebben aan advies en ondersteuning. Een structurele voorziening in de vorm van gespecialiseerde opleidingen om de deskundigheid op dit terrein te vergroten, is in Nederland nog niet voorhanden. Ook in dit opzicht zijn dus achterstanden te signaleren.

Passieve conservering

Bekend is dat een groot aantal instellingen over een depot beschikt voor de opslag van zijn archiefmaterialen. Dat geldt met name voor rijks-, streek-, gemeente- en bedrijfsarchieven, voor musea en documentatiebeherende instellingen en voor een deel van de Overige

collecties. Meestal zijn die depots in de eerste plaats ingericht voor papieren archiefmaterialen. De indruk bestaat dat als instellingen aangeven hun AV-collecties in een depot te hebben opgeslagen ze die opbergplaatsen bedoelen. Weliswaar hebben reguliere archiefdepots in principe een voldoende stabiel klimaat (temperatuur, luchtvochtigheid en luchtversingsgraad) voor de opslag van video- en geluidsdragers, maar het is de vraag of de instellingen waarover het hier gaat de mogelijkheid hebben om papier en de audiovisuele dragers afdoende van elkaar gescheiden te houden. Van veel andere instellingen is het niet duidelijk of zij zelfs maar over een aparte opslagplaats kunnen beschikken.

Feit is dat behalve de eerder genoemde Gemeentelijke archiefdienst Bergen op Zoom en het Gemeentearchief Breda geen van de instellingen in de hier behandelde categorieën over een aan de eisen voor filmopslag aangepast depot beschikt, hoewel er aanzienlijke hoeveelheden film worden bewaard.

Actieve conservering

In vergelijking met de collecties van de regionale AV-archieven liggen de hoeveelheden te conserveren AV-materialen bij de vijftien Overige Categorieën gemiddeld aanzienlijk lager. Instellingen gaven vaker aan dat (delen van) hun collecties geen conservering behoefden. Met name van de gemeentearchieven en de bedrijfsarchieven bestaat de indruk dat zij de afgelopen regelmatig filmcollecties hebben laten conserveren en hun video- en geluidscollecties op een nieuwe drager hebben overgezet. Ook echter kwam het vaker voor dat geen antwoord op de vraag werd gegeven.

Wat betreft de filmcollecties liggen de conserveringsbehoeften van de grote collecties duidelijk hoger dan het gemiddelde van 59%. Opvallend is dat de Overige collecties de echte uitschieters zijn. Minstens zo opmerkelijk echter is de lage gemiddelde score in de categorieën video en geluid. Bij het onderdeel video vallen in dit verband met name de nationale en regionale omroepen en bij geluid de regionale omroepen. De indruk bestaat dat de collectiebeheerders nog onvoldoende zicht hebben op hun collecties en de staat waarin deze verkeren. Dat sluit aan bij de wetenschap dat bijvoorbeeld de nationale omroepen nog maar net met het in kaart brengen van hun omvangrijke collecties begonnen. Meer algemeen bestaat de indruk dat de lage gemiddelde inventarisatiegraad zich hier wreekt.

Voor tabellen, zie volgende bladzijden

COLLECTIES	FILM			VIDEO			GELUID		
	UREN TOTAAL	TE CONSERVEREN		UREN TOTAAL	TE CONSERVEREN		UREN TOTAAL	TE CONSERVEREN	
		UREN	%		UREN	%		UREN	%
Rijksarchieven	2	2	100%	2	2	100%	18	17	98%
Gemeentearchieven	1.850	721	39%	7.664	3.338	44%	6.498	2.210	34%
Streekarchieven	82	8	10%	100	0	0%	67	0	0%
Documentatiebeherende instellingen	838	644	78%	7.793	2.132	28%	13.855	10.214	74%
Universiteiten	79	0	0%	2.338	0	0%	551	0	0%
Bedrijfsarchieven	2.547	148	5%	2.486	505	20%	219	128	58%
Lokale omroepen	0	0	0%	3.644	780	21%	4.479	28	1%
Nationale omroepen	17.830	12.580	70%	31.239	8.089	27%	27.361	13.562	50%
Regionale omroepen	0	0	0%	3.434	856	24%	36.028	6.748	19%
Musea	1.829	1.209	67%	6.722	2.371	35%	5.495	2.003	36%
Film/Videoproducenten	134	27	20%	4.869	26	0%	92	75	81%
Amateurfilmers	155	49	31%	304	9	3%	5	0	0%
Overige collecties	975	903	93%	3.871	2.752	71%	10.249	8.072	79%
Historische verenigingen	217	45	21%	123	17	14%	212	7	3%
Particuliere collecties	86	20	22%	48	0	0%	35	12	33%
Totaal A+B+C	26.625	16.356	59%	74.637	20.877	28%	105.164	43.076	41%

Tabel 7-5 Totaal te conserveren in uren en procenten

Kosten

De kosten voor de conservering van de verschillende materialen zijn op twee manieren berekend: een minimale variant, die tenminste de archivering en dus het behoud van de dragers voor de langere termijn garandeert, en een maximumvariant die er voor zorgt dat het materiaal ook feitelijk toegankelijk wordt en door derden kan worden (her-)gebruikt. Voor een gedetailleerde berekeningswijze, zie *bijlage 4*.

Voor kostentabellen, zie volgende pagina's

COLLECTIES GELUID	UREN TE CONS.	KOSTEN CONSERVERING		
		A	B	C
Rijksarchieven	17	0	1.296	1.972
Gemeentearchieven	2.210	6.958	55.558	335.120
Streekarchieven	0	0	0	0
Documentatiebeherende instellingen	10.214	97.663	717.823	894.457
Universiteiten	0	0	0	0
Bedrijfsarchieven	128	95	6.365	17.860
Lokale omroepen	28	0	798	4.522
Nationale omroepen	13.562	144.077	864.462	1.052.239
Regionale omroepen	6.748	90.619	519.593	503.074
Musea	2.003	202	46.449	309.118
Film/Videoproducenten	75	0	4.275	9.975
Amateurfilmers	0	0	0	0
Overige collecties	8.072	95.000	386.787	1.049.423
Historische verenigingen	7	0	125	1.224
Particuliere collecties	12	0	109	2.076
Totaal	43.076	434.614	2.603.640	4.181.060
			A+B+C	7.219.314

Tabel 7-6 Kosten conservering geluid in guldens naar waardecategorie

Geluid vormt in termen van zulk een minimale en maximale variant de uitzondering. Overzetten op Compact Disc (CD) bleek hier de methode die zowel de goedkoopste is als hergebruik onmiddellijk mogelijk maakt. De ruim 40.000 uur te conserveren geluidsmaterialen zouden dan ruim 7 miljoen gulden gaan kosten. Overigens is er bij de berekening van uit gegaan dat materiaal dat reeds op CD, minidisc e.d. stond niet geconserveerd hoefde te worden

Collecties Film	Uren Te Cons.	KOSTEN CONSERVERING T.B.V. ARCHIVERING (MINIMAAL)			KOSTEN CONSERVERING T.B.V. HERGEBRUIK (MAXIMAAL)		
		A	B	C	A	B	C
Rijksarchieven	2	0	3.097	4.823	0	5.297	7.847
Gemeentearchieven	721	82.219	1.310.019	1.818.039	141.386	1.972.997	2.814.614
Streekarchieven	8	0	8.828	17.346	0	13.641	25.865
Documentatiebeherende instellingen	644	139.787	995.679	1.179.827	255.550	1.818.145	2.130.146
Universiteiten	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijfsarchieven	148	26.819	274.849	371.110	35.787	342.219	461.874
Lokale omroepen	0	0	0	0	0	0	0
Nationale omroepen	12.580	2.740.995	16.445.970	19.199.075	4.991.115	29.946.690	34.951.163
Regionale omroepen	0	0	0	0	0	0	0
Musea	1.209	555.163	1.637.502	3.017.067	835.379	2.807.080	5.131.135
Film/Videoproducenten	27	9.872	70.024	81.121	14.430	102.056	117.878
Amateurfilmers	49	0	165.976	0	0	226.802	0
Overige collecties	903	218.382	2.168.849	1.764.701	400.744	3.072.977	2.811.267
Historische verenigingen	45	371	35.928	104.300	571	42.753	131.029
Particuliere collecties	20	0	3.016	57.305	0	3.426	65.091
Totaal	16.356	3.773.608	23.119.738	27.614.713	6.674.962	40.354.084	48.647.908
			A+B+C	54.508.058		A+B+C	95.676.953

Tabel 7-7 Kosten conservering film in guldens naar waardecategorie

Filmconservering vergt een gecompliceerd conserveringstraject en leidt dus tot relatief hoge conserveringskosten. Voor de strikte conservering moet het resultaat ten minste een nieuw negatief zijn. Om het materiaal ook als film toegankelijk te krijgen, de maximale variant, wordt daarnaast een (gecorrigeerde) vertoningskopie aangemaakt. Voor de vijftien categorieën zouden zodoende de kosten voor de ruim 16.000 te conserveren uren filmmateriaal bijna 55 miljoen, respectievelijk ruim 95 miljoen gulden belopen.

Collecties Video	Uren Te Cons.	KOSTEN CONSERVERING T.B.V. ARCHIVERING (MINIMAAL)			KOSTEN CONSERVERING T.B.V. HERGEBRUIK (MAXIMAAL)		
		A	B	C	A	B	C
Rijksarchieven	2	0	132	231	0	341	596
Gemeentearchieven	3.338	1.752	34.004	514.963	4.524	87.792	1.329.540
Streekarchieven	0	0	0	17	0	0	43
Documentatiebeherende instellingen	2.132	13.594	111.721	226.443	35.096	288.442	584.634
Universiteiten	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijfsarchieven	505	371	19.594	63.410	959	50.588	163.712
Lokale omroepen	780	7.607	48.065	72.963	19.639	124.094	188.377
Nationale omroepen	8.089	89.183	549.285	696.218	230.253	1.418.154	1.797.507
Regionale omroepen	856	13.860	69.960	57.420	35.784	180.624	148.248
Musea	2.371	2.536	35.360	353.342	6.548	91.292	912.264
Film/Videoproducenten	26	0	545	3.746	0	1.406	9.670
Amateurfilmers	9	0	1.535	0	0	3.962	0
Overige collecties	2.752	20.048	227.015	207.017	51.759	586.112	534.481
Historische verenigingen	17	0	0	2.838	0	0	7.327
Particuliere collecties	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	20.877	148.950	1.097.214	2.198.605	384.561	2.832.806	5.676.399
			A+B+C	3.444.769		A+B+C	8.893.766

Tabel 7-8 Kosten conservering video in gulden naar waardecategorie

Bij het berekenen van de conserveringskosten voor de videocollecties is uitgegaan van het overzetten van het materiaal naar digitale dragers. Dit kan gebeuren door het strikte kopiëren van de oude naar de nieuwe drager, de minimale variant. Hiermee kan de veroudering op zich van het materiaal, het teruglopen van het videosignaal, worden ondervangen. Daarnaast echter is het in de maximale variant mogelijk om correcties, in veel gevallen versterking van het signaal, aan te brengen. Voor de ruim 20.000 uur te conserveren videomateriaal van de vijftien categorieën zouden de kosten bijna 3,5 miljoen, respectievelijk ruim 8,5 miljoen gulden bedragen.

Deel IV Samenvatting en Conclusies

Hoofdstuk 8 Samenvatting en Conclusies

8.1 Samenvatting

De Audiovisuele Collectie Nederland

In de afgelopen eeuw hebben de audiovisuele media een enorme ontwikkeling doorgemaakt. Zij geven een indringend beeld van de geschiedenis van de twintigste eeuw. Audiovisuele producties zijn daarmee een belangrijk onderdeel gaan vormen van ons cultureel erfgoed. Films, videoproducties en geluidsopnamen worden overal in Nederland bewaard, bij grote gespecialiseerde instellingen, maar ook in bedrijfsarchieven of particuliere verzamelingen. Samen vormen zij de *Audiovisuele Collectie Nederland*.

Nationale Inventarisatie

Het Nederlands Audiovisueel Archief (NAA) heeft het op zich genomen om de Audiovisuele Collectie Nederland in kaart te brengen. Voor het eerst bestrijkt inventarisatieonderzoek voor AV-materialen heel Nederland! In het onderzoek is de totale hoeveelheid film-, video- en geluidscollecties geïnteriseerd, en is de cultuurhistorische waarde van die collecties en de staat van conservering waarin zij zich bevinden vastgesteld.

In de zomer van 1998 werd begonnen met het onderzoek, dat in september 1999 werd afgerond. Het NAA zond vragenlijsten naar alle bekende beheerders van audiovisuele collecties en aan instellingen waarvan werd vermoed dat er zich audiovisuele materialen bevonden. Dankzij de hulp van de regionale audiovisuele archieven en andere provinciale organisaties kon de groep met potentiële respondenten nog sterker worden verfijnd.

In totaal 576 instellingen zonden de vragenlijsten terug. Daarmee geeft het onderzoek een goed beeld van de staat en omvang, de cultuurhistorische waarde en van de fysieke staat van de audiovisuele collecties in Nederland.

Het rapport

De onderzochte instellingen zijn ingedeeld in een aantal categorieën. Allereerst de twee nationale archieven, het Nederlands Audiovisueel Archief en het Filmmuseum. Deze instellingen beheren verreweg de grootste collecties.

Daarna kwamen de regionale AV-archieven aan bod. Deze archieven hebben een provinciale taak of functie. Ook zij worden in het rapport individueel behandeld.

De overige instellingen die AV-collecties beheren werden in groepen per categorie behandeld, zoals de gemeentelijke en streekarchieven, de bedrijfsarchieven, de onderzoeks- en documentatie-instellingen, de musea en tot slot de restcategorie.

Van alle instellingen en categorieën werd berekend wat de omvang van de collectie is, wat de cultuurhistorische waarde is, en welke conserveringsachterstanden er bestaan.

Vaststelling cultuurhistorische waarde

Voor de vaststelling van de cultuurhistorische waarde van de collecties werd aangesloten bij de waardecategorieën die zijn ontwikkeld voor het zogeheten Deltaplan voor het Cultuurbehoud, de nationale inventarisatie van de collecties van musea, archieven, archeologie en monumenten die door het Ministerie van WVC begin jaren '90 werd uitgevoerd.

Vier categorieën zijn onderscheiden: A tot en met D. Een A-collectie is van de grootste culturele waarde, de top van het Nederlandse cultuurbezit. Een B-collectie kan worden omschreven als de kerncollectie van een AV-instelling. De C-collectie heeft referentiewaarde.

Een D-collectie is een restcategorie van onbelangrijk materiaal, of van materiaal dat niet thuishoort in de betreffende instelling maar aan een andere instelling zou moeten worden aangeboden.

Totaal resultaat

De *Audiovisuele Collectie Nederland* beslaat in totaal meer dan 830.000 uur. Daarvan is ruim 110.000 uur film, 220.000 uur video en 500.000 uur geluidsdragers.

Collecties	Film	Video	Geluid
	Uren A, B, C, D	Uren A, B, C, D	Uren A, B, C, D
NAA	41,3	126,8	370,0
Filmmuseum ¹⁾	34,4	0,0	0,0
Regionale av-archieven	0,6	1,2	1,0
Overige collecties	35,4	90,3	132,6
Totaal	111,7	218,3	503,6

Tabel 8-1 Omvang Audiovisuele Collectie Nederland in uren (x 1000) naar drager

¹⁾ Uren Filmmuseum geschat op basis van opgegeven meters

De cultuurhistorische waardestellingen waren over de gehele linie redelijk vergelijkbaar. Met uitzondering van het Filmmuseum, dat een andere waardestelling voor haar collecties hanteerde, zien deze er in de categorieën A, B en C als volgt uit:

COLLECTIES ²⁾	TOTAAL UREN A, B, C	CAT. A	CAT. B	CAT. C
Film	63.565	3.583	27.920	32.062
Video	144.604	5.067	42.074	97.463
Geluid	418.179	17.111	157.971	243.067
Totaal	626.348	25.761	227.965	372.662

Tabel 8-2 Omvang Audiovisuele Collectie Nederland naar waardecategorieën A, B en C

²⁾ Exclusief Filmmuseum

Dat audiovisuele dragers kwetsbaar zijn blijkt uit de conserveringsbehoefte die in het onderzoek werd vastgesteld. Zoals bekend is film op zich een sterke en kwalitatief goede drager. Maar veel film is inmiddels vele tientallen jaren oud, en vaak niet onder goede klimatologische omstandigheden bewaard, waardoor nu relatief zeer hoge conserveringskosten moeten worden gemaakt om het vaak onvervangbare materiaal te kunnen behouden.

De video-collectie groeit zeer snel, vooral door de uitzendingen van nationale en regionale omroepen. Video is zeer kwetsbaar, en dient iedere 10 jaar te worden overgezet op een nieuwe drager. Door de steeds groter wordende productie zullen de conserveringskosten de komende jaren bijna exponentieel gaan stijgen. Vooral bij de omroep lijkt video-video conservering nauwelijks meer een optie, maar zal door digitalisering het materiaal voor de lange termijn moeten worden veilig gesteld. De kosten hiervoor zullen naar verwachting de

komende jaren onder die van de conventionele conservering gaan duiken, maar blijven zeer substantieel.

De geluidsdragers hebben zich de laatste decennia erg goed gehouden. Toch is veel van het bandmateriaal langzamerhand toe aan overzetting naar een digitale drager, om het kwaliteitsverlies te stoppen. Het is vooral de enorme omvang van de geluidscollectie die de kosten van de conservering bepaalt.

Collecties	Totaal Kosten	KOSTEN CONSERVERING		
		A	B	C
NAA	201,9	6,2	73,8	121,9
Filmmuseum ³⁾	54,0	-	-	-
Regionale av-arch.	3,8	0,9	2,3	0,6
Overige collecties	111,9	7,5	45,8	58,6
Totaal	371,6			

Tabel 8-3 Kosten conservering Audiovisuele Collectie Nederland in miljoenen gulden

³⁾ aangezien het Filmmuseum een andere waardebeoordeling toepast is alleen het totaal meegenomen

Het Nederlands Audiovisueel Archief (NAA)

Met in totaal 540.000 uur audiovisueel materiaal in haar collectie is het Nederlands Audiovisueel Archief het grootste AV-archief in Nederland.

Het NAA verzamelt film, radio, televisie en muziekdragers vanuit een cultuurhistorisch perspectief. Bij de filmcollectie ligt de nadruk op de documentaire film. Daarnaast is het NAA het bedrijfsarchief van de Publieke omroep, en archiveert in die hoedanigheid televisie en radioproducties. Ook de muziekcollectie vindt haar oorsprong in de omroepverzameling. Het NAA verzamelt alle muziekdragers die in Nederland worden uitgebracht, af die anderszins van belang worden geacht voor de Nederlandse muziekcultuur.

Film beslaat 41.000 uur van de collectie, video 127.000 uur. Verreweg de grootste collectie is die van de geluidsdragers: 370.000 uur.

Het NAA wijst binnen haar collecties 3,1% aan als de A-collectie. De B-collectie omvat 30% van de collectie en 44,5% is C. Bijna een kwart van de collectie van het NAA (22,4%) wordt tot de D-categorie gerekend en kan dus worden afgestoten.

Van de totale collectie van 540.000 uur valt 418.000 uur binnen de verzamelcriteria. Daarvan is 334.000 uur in goede staat; 83.000 uur moet worden geconserveerd.

Het bedrag dat hiermee is gemoeid is ligt tussen de 131 miljoen en 202 miljoen gulden, afhankelijk van de kwaliteit van de conservering

Het Filmmuseum

Het Nederlands Filmmuseum vulde niet de standaard vragenlijst in. De resultaten wijken voor wat betreft de gevolgde methodiek af van de rest van het rapport.

In het rapport is de bijdrage van het Filmmuseum integraal overgenomen. De uitkomsten zijn niet vergelijkbaar met de andere inventarisaties, noch op het terrein van de waardestelling, waar het NFM een andere indeling kiest, noch op het terrein van de kostentoekening voor de conservering.

Het NFM collectioneert en conserveert films vanwege hun cinematografisch belang of hun belang voor de Nederlandse film- of bioscoopcultuur.

Het NFM deelde haar collectie in drie categorieën in: de museale collectie, de studie/referentiecollectie en de restcollectie.

Het NFM beheert in totaal 52 miljoen meter film, waarvan 7 miljoen meter nitraatfilm en 45 miljoen meter acetaatfilm.

Van de nitraatcollectie zal aan het eind van het jaar 2000 26% geconserveerd zijn. Het NFM berekende dat er daarna nog 1,7 miljoen meter nitraatfilm moet worden geconserveerd voordat de collectie als behouden kan worden beschouwd. Daarmee is 26 miljoen gulden gemoeid.

De acetaatcollectie is veel omvangrijker dan de nitraatcollectie. En hoewel acetaatfilm van recenter datum is dan nitraatfilm, moet toch al een groot deel van de collectie worden geconserveerd: in totaal ongeveer 1,6 miljoen meter, waarvan de conserveringskosten 28 miljoen gulden bedragen. Daarnaast vraagt het NFM ongeveer 3 miljoen gulden voor digitalisering en 4 miljoen voor inventarisatie en ontsluiting.

De regionale audiovisuele archieven

Er zijn in Nederland zeven provincies waarbinnen het beheer van het audiovisuele erfgoed geheel of gedeeltelijk is gecentraliseerd en waar enig provinciaal beleid wordt gevoerd ten aanzien van die instellingen: Groningen, Flevoland, Friesland, Limburg, Noord-Brabant, Overijssel en Zeeland. De AV-archieven functioneren binnen de meest uiteenlopende organisatorische verbanden.

In de loop van hun bestaan hebben verscheidene van de bestaande AV-instellingen belangrijke delen van de audiovisuele materialen in hun provincie kunnen acquireren.

De zes regionale archieven beheren in totaal ongeveer 2600 uur AV-materiaal: 600 uur film, 1200 uur video, en 800 uur geluidsmateriaal

De gemiddelde cultuurhistorische waarde van de film-collecties is hoog, 7% wordt in de A categorie ingedeeld en 47% in de B-categorie.

De videocollecties zijn van een grotere omvang maar cultuurhistorisch van een minder niveau: slecht 1% wordt tot de A-categorie gerekend en 10% tot de B-categorie.

Ook de geluidscollecties gelden veelal als referentiemateriaal. 84% werd in de C-categorie geplaatst, 16% in de B-categorie.

Voor een goede opslag van vooral de films zijn er in de regio's nog veel te weinig filmkluisen aanwezig. Met een goede klimatisering kan de levensduur van films enorm worden verlengd.

De conserveringsachterstanden in de regionale archieven zijn relatief zeer hoog. Maar liefst 78% van de film, 65% van de video en 98% van de geluidsdragers komen voor conservering in aanmerking. Daarmee is, afhankelijk van de gevolgde methodiek, een bedrag gemoeid van tussen de 2,2 en 3,9 miljoen gulden.

De overige instellingen

De overige instellingen waar zich audiovisuele collecties bevinden zijn enkele Rijksarchieven, de gemeentearchieven, de streekarchieven, verschillende documentatiebeherende instellingen, de universiteiten, de bedrijfsarchieven, de lokale, regionale en nationale omroepen, de musea, de film- en videoproducenten, amateurfilmgroepen, historische verenigingen, particuliere verzamelingen en overige collecties die buiten deze indeling vallen.

Voor de nationale omroepen en de regionale omroepen hebben relatief grote collecties. De nationale omroepen hebben naast hetgeen door het NAA voor hen wordt bewaard nog eens 25.000 uur film, 39.000 uur video en 38.000 uur geluidsdragers in hun bezit. De regionale omroep heeft vooral heel veel geluid: 47.000 uur.

Bij de cultuurhistorische waardering van het AV-materiaal in deze grote verscheidenheid van instellingen werd 6% van de film, 3% van de video en 5% van de geluidsdragers in de A-categorie geplaatst; 41% van de film, 23% van de video en 36% van de geluidsdragers in B.

Op twee gemeentearchieven in Noord-Brabant na beschikt geen van de onderzochte instellingen over een filmkluis om de toch aanzienlijke hoeveelheden film goed en langdurig te kunnen opslaan. Veel instellingen beschikken wel over bewaarplaatsen waar het klimaat geschikt is voor de opslag van video en geluidsdragers. De indruk bestaat echter dat deze vaak niet gescheiden kunnen worden opgeslagen van bijvoorbeeld papieren archieven of boeken.

Van de filmcollecties is 59% aan conservering toe. Hetzelfde geldt voor 28% van de videocollecties en 41% van de geluidscollecties.

De kosten hiervan bedragen voor de geluidscollecties 7,2 miljoen, voor de film tussen de 55 en 96 miljoen en voor de videocollecties tussen de 3,4 en 8,9 miljoen gulden.

8.2 Conclusies

De belangrijkste winst van dit onderzoek is toch wel dat voor het eerst een systematische en nagenoeg uitputtende inventarisatie is gemaakt van de beeld- en geluidscollecties die in Nederland worden bewaard. Hoewel er nog best ergens een collectie tussen de mazen van het net zal zijn doorgeglijpt, lijkt er nu toch een goed inzicht te zijn ontstaan in de omvang, het culturele belang en de staat waarin de *Audiovisuele Collectie Nederland* zich bevindt. Ruim 800.000 uur AV-materiaal wordt bewaard, een collectie die tezamen een eeuw Nederland in beeld en geluid bevat.

In die collectie zit materiaal dat van onschatbare culturele waarde is, en materiaal dat mag worden gewist. Ook daarin hebben we nu door deze inventarisatie een redelijk inzicht gekregen. Over de hele linie worden de waardecategorieën op overtuigende wijze gehanteerd, daarmee in grote lijnen het kaf van het koren scheidend.

Conserveringsachterstanden

Zorgelijk, maar niet verrassend zijn de enorme conserveringsachterstanden die worden geconstateerd. Zorgelijk, omdat een belangrijk deel van de collecties acuut wordt bedreigd door onomkeerbaar verval, soms zelfs met definitief verloren gaan.

Niet verrassend, omdat we inmiddels weten dat AV-media zeer kwetsbaar zijn en er pas in het laatste decennium serieus werk wordt gemaakt van de conservering.

Zoals zo vaak blijken ook hier de oudste dragers het meest stabiel. Film van goede kwaliteit kan onder adequate klimatologische omstandigheden meer dan 100 jaar goed blijven. Helaas beschikken slechts enkele archieven over goede faciliteiten voor deze drager. Een viertal regionale archieven en een enkele andere instelling beschikken over filmkluizen. Het NAA en Filmmuseum kunnen een deel van hun collectie in geconditioneerde depots opslaan. Maar het meeste materiaal wordt bewaard onder omstandigheden die het verval veel sneller doen gaan dan nodig is. Het is uit deze inventarisatie zonder meer duidelijk dat investeren in goede passieve conservering, door het bouwen van goede filmkluizen, heel veel schade had kunnen voorkomen en ook nu nog de meest verstandige aanwending van conserveringsgelden is. Het is zelfs de vraag of het conserveren van film enige zin heeft als die film na conservering niet

onder de juiste omstandigheden kan worden opgeborgen. Het conserveren van film is zeer kostbaar, en ieder jaar uitstel kost grote sommen geld.

Naast de hoge kosten van filmconservering vallen vooral de kosten van videoconservering op. Wat we daar nu van zien is slechts het begin van een ontwikkeling die de komende jaren in een stroomversnelling gaat komen. Videobanden hebben immers een gemiddelde levensduur van ongeveer 10 jaar. De productie van video, vooral door de omroepen, is de afgelopen jaren enorm toegenomen, een ontwikkeling waarvan het einde nog niet in zicht lijkt.

De enige oplossing is de digitalisering van de videocollectie, waardoor kwaliteitsverlies kan worden tegengegaan en conserveringslagen relatief eenvoudig en goedkoop kunnen worden uitgevoerd. Voor de omroeparchieven betekent het niettemin dat er tientallen miljoenen nodig zullen zijn om deze digitalisering te kunnen uitvoeren. Nederland staat daarin niet alleen, en is ook niet het eerste land dat tot deze conclusie komt. De BBC geeft de komende jaren 100 miljoen uit aan de digitalisering van de collectie, en de Italiaanse RAI heeft inmiddels 120 miljoen gulden uitgegeven om het archief op digitale dragers over te zetten.

De overige instellingen hebben veelal kleinere collecties. Bij deze instellingen springen niet de bedragen zozeer in het oog, als wel het percentage van de collectie dat aan conservering toe is. Deze instellingen hebben nauwelijks geld voor conservering, terwijl de conservering van een enkele film al zeer kostbaar is. Er wordt in deze archieven, net als in de nationale archieven, echter veel onmisbaar materiaal bewaard, zodat er een oplossing moet komen om deze instellingen in staat te stellen hun taak naar behoren uit te voeren.

Regionale infrastructuur

De regionale AV-archieven (en het Rijksarchief in Flevoland met zijn provinciale AV-opdracht) lijken steeds belangrijker te worden voor een regionale of provinciale infrastructuur voor de av-archivering. De regionale infrastructuur vult de lacune die de nationale av-archieven niet kunnen vullen. Het is voor alle betrokkenen ook het beste om het materiaal zo dicht mogelijk bij de bron te bewaren. Daar is de kennis aanwezig om het adequaat te ontsluiten en daar wordt het ook het meest gebruikt. Het gaat vaak om belangrijk materiaal dat goed moet worden geconserveerd en zo ook meer algemeen toegankelijk moet zijn voor hergebruik en onderzoek.

Het succes van de regionale infrastructuur berust in belangrijke mate op de aanwezigheid van goede (centrale) depotvoorzieningen per provincie, met name voor film. Nu hebben alleen Groningen en Noord-Brabant en binnenkort Zeeland en Limburg dat, overigens met een beperkte capaciteit.

Deskundigheidsbevordering

Uit de inventarisatie onder de regionale en overige instellingen is duidelijk de behoefte aan meer kennis op het terrein van de audiovisuele archivering gebleken: ruim 50% van de ondervraagde instellingen gaf aan behoefte te hebben aan deskundig advies. Deskundigheidsbevordering is dus dringend gewenst, en niet alleen voor hen. De nationale audiovisuele archieven wijden hun (nieuwe) werknemers voor een belangrijk deel zelf in de geheimen van het vak in. In Nederland bestaan in dit opzicht geen op deze specifieke materie toegespitste opleidingsmogelijkheden. De snelle veranderingen die de komende jaren zullen optreden door de digitalisering zal de behoefte daaraan alleen nog maar groter maken.

Deel V Bijlagen

Projectteam

Mw drs M.A.C. Lauwers *Projectcoördinator*
Mw drs J. Kooyman *Samensteller Gids voor Historisch Beeld- en Geluidsmateriaal*

H.I. Verheul *Projectmedewerker (15/01/99 - 01/10/99)*
Mw drs P. Houthoff *Projectmedewerker (15/01/99 – 01/05/99)*
L.J. Hoffman Ing. *Automatisering*

Met medewerking van:

Prof. dr. A.P. Hogenkamp *Adviseur*
Drs P.A.M. van Wijk *Bijdrage inventarisatie NAA*
Drs P. van Mil *Bijdrage inventarisatie Filmmuseum*

Vragenlijst

**Gids voor Historisch
Beeld- en Geluidsmateriaal**

**Project Nationale Inventarisatie
Audiovisuele Collecties**

Naam- en adresgegevens (vraag 1)

1. Gegevens

- 1a. Naam organisatie: .....
- 1b. Afkorting organisatie: .....
- 1c. Naam afdeling: .....
- 1d. Naam collectie: .....
-
- 1e. Hoofd archief/collectie: .....
- 1f. Naam en functie contactpersoon: .....
-
- 1g. Postadres, postcode en plaats: .....
- .....
-
- 1h. Bezoekersadres en plaats: .....
- .....
-
- 1i. Telefoon: ..... 1j. Fax: .....
- 1k. E-mail: ..... 1l. Internet-adres: .....

NB Lees voor u verder gaat eerst de handleiding

De audiovisuele collectie algemeen (vraag 2 t/m 7)

2. Geschiedenis van de collectie

- 2a. Geef een korte beschrijving van de geschiedenis van de collectie:

.....

.....

.....

.....

3. Totale omvang collectie

- 3a. Films: ..... films (titels / uren / blikken / meters)*
- 3b. Video's: ..... banden (titels / uren)*
- 3c. Geluid: ..... dragers (titels / uren)*

*omcirkelen wat van toepassing is.

4. Ontsluiting

- 4a. Is de verzameling ontsloten?
 geheel   gedeeltelijk   nee
- 4b. Zo ja, door middel van:
 inventarislijst   kaartenbak
 microfiches   geautomatiseerd systeem
- 4c. Zoekmogelijkheden:
 op titel   op productiedatum
 op onderwerp/trefwoord   volledige textsearch
 op maker   overig, nl.
- 4d. Is er een gedrukte catalogus beschikbaar?
 Ja   Nee
- 4e. Zo ja, is deze te koop?
 Ja   Nee
- 4f. Wat is de titel van de catalogus: .....
- 4g. Beschikt u over aanvullende documentatie m.b.t. de inhoud van de collectie?
 Ja   Nee
- 4h. Zo ja, welke?:
 krantenknipsels   correspondentie   foto's
 scenario's / scripts / draaiboeken   anders, nl. ....

5. Toegankelijkheid

- 5a. Is de verzameling voor derden toegankelijk?
 Ja   Nee   Gedeeltelijk
- 5b. Openingstijden: .....
- 5c. Is een afspraak noodzakelijk?
 Ja   Nee
- 5d. Beschikt u over technische faciliteiten t.b.v. de consultatie van het audiovisuele materiaal?
 Ja   Nee
- 5e. Zo ja, welke?:
 16mm filmprojector   8mm filmprojector   montage-/viewingtafel
 Betacam videorecorder   VHS videorecorder   U-matic videorecorder
 bandrecorder   cassettedeck   platenspeler
 CD-speler   DAT-recorder   overig, nl. ....
- 5f. Berekent u kosten voor het raadplegen van het materiaal?
 Ja   Nee

- 5g. Zo ja, welke? .....
- 5h. Berekent u kosten voor het raadplegen van de geïnterviewde gegevens?
 Ja Nee
- 5i. Zo ja, welke? .....

6. Opslag

- 6a. Wordt de collectie in een apart depot bewaard?
 Ja Nee
- 6b. Zo ja, voldoet dit depot aan de speciale voor audiovisuele materialen gestelde condities?
 Ja Nee

7. Advies

- 7a. Heeft u behoefte aan advies en ondersteuning bij het beheer van uw audiovisuele collectie?
 Ja Nee
- 7b. Zo ja, op welk gebied?: .....

Deelcollecties (vraag 8 t/m 17):

8. Algemeen

- 8a. Hoeveel deelcollecties onderscheidt u? .....
- 8b. Naar welke criteria zijn de deelcollecties onderscheiden:
 herkomst genre drager
 maker onderwerp

Deelcollectie I

9. Omschrijving van de deelcollectie

- 9a. Geef een korte omschrijving of de naam van de deelcollectie:
 .....
 .....
 .....

10. Film in de deelcollectie

- 10a. Omvang:

Aantal:	35mm	16mm	8mm	Ander, nl. .....
Films				
Titels				
Blikken				
Uren				

Meters				
--------	--	--	--	--

- 10b. o originelen: ..... %
o zwijgende film: ..... %
o zwart-wit: ..... %
- o negatieven: ..... %
o geluidsfilm: ..... %
o kleur: %.....

10c. Genres:

☐ speelfilm	☐ documentaire	☐ journaal
☐ reportage	☐ interview	☐ toespraak
☐ dialect	☐ muziek	☐ registratie optredens
☐ reclame	☐ bedrijfsfilm	☐ educatief
☐ animatie	☐ amateuropname	☐ andere, nl. ....

10d. Onderwerpen:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

10e. Periode(n) waarin de films gemaakt zijn:

☐ voor 1920	☐ 1945 - 1960
☐ 1920 - 1940	☐ 1960 - 1980
☐ 1940 - 1945	☐ na 1980

10f. Bevindt zich onder de films ook Polygoon-materiaal, aangekocht begin jaren '80?

- Ja Nee

10g. Zo ja, welk percentage? ..... %

11. Video in de deelcollectie

11a. Omvang:

Aantal:	VHS	S-VHS	U-matic	Betacam	Ander, nl. .....
Banden					
Titels					
Uren					

11b. Genres:

☐ speelfilm	☐ documentaire	☐ journaal
☐ reportage	☐ interview	☐ toespraak
☐ dialect	☐ muziek	☐ registratie optredens
☐ reclame	☐ bedrijfsfilm	☐ educatief
☐ animatie	☐ amateuropname	☐ andere, nl. ....

11c. Onderwerpen:

.....
.....
.....
.....

.....
.....

11d. Periode(n) waarin de video's gemaakt zijn:

- 1960 - 1980
- 1980 - 1990
- na 1990

11e. Bevinden zich onder de videobanden kopieën van uw filmcollectie?

- Ja
- Nee

11f. Zo ja, welk percentage: ..... %

11g. Bevinden zich onder de videobanden open-net registraties?

- Ja
- Nee

11h. Zo ja, welk percentage: ..... %

12. Geluid in de deelcollectie

12a. Omvang:

Aantal:	Banden	Compact-Cassettes	Platen	CD's	DAT-cassettes	Ander, nl. .....
Dragers						
Titels						
Uren						

12b. Genres:

- hoorspel
- journaal
- toespraak
- reclame
- amateuropname
- klankbeeld
- reportage
- dialect
- muziek
- educatief
- documentaire
- interview
- geluidseffect
- registratie optredens
- ander, nl. ....

12c. Onderwerpen:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

12d. Periode(n) waarin het geluidsmateriaal gemaakt is:

- voor 1920
- 1920 - 1940
- 1940 - 1945
- 1945 - 1960
- 1960 - 1980
- na 1980

12e. Bevinden zich onder de geluidsdragers oral-history interviews?

- Ja
- Nee

12f. Zo ja, welk percentage: ..... %

12g. Bevinden zich onder de geluidsdragers open-net registraties?

Ja Nee

12h. Zo ja, welk percentage: ..... %

13. Inventarisatie

13a. Is de deelcollectie geïnventariseerd?

Ja Nee

13b. Zo ja, hoe? .....

14. Juridische status

14a. De deelcollectie is:

geschonken gekocht anders, nl. ....
 in depot gegeven in eigen beheer gemaakt
 overgebracht in kader van Archiefwet

14b. Berust er een embargo op het materiaal?

Ja Nee Deels

14c. Bezit u het auteursrecht t.a.v. het materiaal?

Ja Nee Deels

15. Waardestelling

15a. De waardestelling van de deelcollectie:

categorie A
 categorie B
 categorie C
 categorie D

15b. Licht hieronder uw keuze toe:

.....
.....
.....
.....
.....

16. Conditie

16a. Wat is de conditie van het materiaal waar de deelcollectie uit bestaat?

.....
.....
.....
.....

17. Conservering

17a. Is de deelcollectie geconserveerd?

Ja Nee

17b. Zo ja, wanneer: .....

17c. Is de deelcollectie aan conservering toe?

Ja Nee

Tot slot (vraag 18 en 19)

18. Bijzonderheden

18a. Heeft u nog opmerkingen:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

19. Ondertekening

19a. Deze vragenlijst is ingevuld door:

Naam: .....
Functie: .....
Datum: .....

NEDERLANDS AUDIOVISUEEL ARCHIEF

Handleiding

bij

Vragenlijst

**Gids voor Historisch
Beeld- en Geluidsmateriaal**

**Project Nationale Inventarisatie
Audiovisuele Collecties**

Algemene inleiding

Doel van de vragenlijst

De vragenlijst is bedoeld om de audiovisuele collecties in Nederland op deelcollectieniveau in kaart te brengen. Enerzijds voor de derde editie van de Gids voor Historisch Beeld- en Geluidsmateriaal. Anderzijds voor het project Nationale Inventarisatie Audiovisuele Collecties, met als doel een rapport, dat kan bijdragen aan de politieke besluitvorming omtrent een audiovisueel conserveringsfonds.

Doel en opzet van onderzoek komen in grote lijnen overeen met die van het Deltaplan voor het Cultuurbehoud, dat in de eerste helft van de jaren negentig een belangrijk deel van de ontsluitings- en conserveringsachterstanden van het Nederlandse cultuurbezit in kaart bracht en trachtte op te lossen. Bijgevoegde folder geeft meer uitleg over het project.

Gebruik handleiding

Het is van groot belang dat de vragenlijst zo nauwkeurig mogelijk wordt ingevuld. Uw gegevens komen in het rapport terecht, dat de politiek moet overtuigen van de noodzaak om geld te investeren in het behoud van de audiovisuele collecties in Nederland. Lees daarom de handleiding zorgvuldig door. Deze is een belangrijke hulp bij het invullen en geeft veel extra informatie. Met name vraag 8 t/m 16, die over deelcollecties gaan, worden uitgebreid toegelicht.

Ook als u niet verwacht voor het conserveringsfonds in aanmerking te komen, vul dan toch de vragenlijst zo veel mogelijk in ten behoeve van de Gids voor Historisch Beeld- en Geluidsmateriaal.

Opzet van de vragenlijst

De vragenlijst bestaat uit vier hoofdonderdelen:

- 1 - Naam en adresgegevens van uw instelling
- 2 - De audiovisuele collectie algemeen
- 3 - Deelcollecties
- 4 - Afsluiting

Elk onderdeel bestaat uit een aantal rubrieken met vragen. Bij alle vragen met keuzemogelijkheden geldt dat meerdere antwoorden mogelijk zijn. Niet alle vragen worden toegelicht. Daar waar onduidelijkheid kan ontstaan of meer informatie nodig werd geacht, is in deze handleiding een toelichting gegeven.

Mocht u behoefte hebben aan meer informatie, raadpleeg dan het handboek voor het beheer van audiovisuele collecties: Frank van der Maden (eindred.). *Audiovisuele Collecties. Handleiding voor het beheer van bewegend beeld en geluid* (Hilversum, Verloren, 1993). U kunt dit boek bestellen bij het Nederlands Audiovisueel Archief, Zeeburgerkade 8, 1019 HA Amsterdam, tel. 020-6652966, fax 020- 6659086. Het boek kost f39,00.

Naam- en adresgegevens (vraag 1)

Als u een particuliere verzamelaar bent, kunt u vraag 1a. t/m 1d. overslaan en starten met vraag 1e.

1. Gegevens

1b. Afkorting organisatie

Als de naam van uw organisatie een officiële afkorting heeft, kunt u deze hier vermelden.

1c. Naam afdeling

Als de audiovisuele collectie onder een bepaalde afdeling valt, geef dan hier de naam van die afdeling op, bijvoorbeeld: *afdeling Beeld en Geluid* of *afdeling Topografisch-historische atlas*.

1d. Naam collectie

Als uw audiovisuele collectie onderscheiden is met een eigen naam, kunt u deze hier vermelden.

1e. Hoofd archief/collectie

Vermeld hier de naam van degene die voor de collectie verantwoordelijk is.

1f. Naam en functie contactpersoon

Vermeld hier de naam en functie van degene, die vragen over de collectie en het gebruik ervan kan beantwoorden.

De audiovisuele collectie algemeen (vraag 2 t/m 7)

De vragen 2 t/m 7 hebben betrekking op uw totale audiovisuele collectie.

2. Geschiedenis van de collectie

2a. Geef een korte beschrijving van de geschiedenis van de collectie:

Licht hier kort toe hoe de collectie audiovisueel materiaal is ontstaan, in uw bezit of beheer is gekomen en hoe deze zich verder heeft ontwikkeld.

3. Totale omvang

3a. t/m 3c. Totale omvang collectie

Vermeld de totale omvang van uw collectie in principe in aantallen films, videobanden, dan wel geluidsdragers. Mocht dit voor u erg veel moeilijkheden opleveren, dan kunt u een van de andere eenheden hanteren.

4. Ontsluiting

4c. Zoekmogelijkheden

Volledige text search (of vrije tekst zoeken of full-text retrieval) houdt in dat één of meerdere woorden ingetikt worden, het computerprogramma vervolgens de volledige tekst van de beschrijvingen naloopt en daarna alle beschrijvingen toont waar dat woord of die woorden in voorkomen. Dit in tegenstelling tot computerprogramma's waarin alleen in een aantal velden (zoals bijvoorbeeld titel, trefwoorden of datum) gezocht kan worden.

4d. t/m 4f. Gedrukte catalogus

Een gedrukte catalogus kan ook bestaan uit een print van het gehele catalogusbestand.

5. Toegankelijkheid

5e. Soorten technische faciliteiten

Elke drager heeft zijn eigen speciale afspeel-apparatuur nodig. Dit hangt af van het filmformaat, het type videoband of de soort geluidsdrager. De meest voorkomende apparaten zijn hier vermeld.

LET OP! Als u een film op het verkeerde formaat projector afdraait, kan de film of de projector hierdoor onherstelbare beschadigingen oplopen. Als u een 8mm filmprojector heeft, bekijk dan of het een dubbel 8- (of normaal 8-), super 8- of single 8-projector is. Draai nooit een dubbel 8 film af in een super of single 8 projector of omgekeerd. Probeer oud filmmateriaal niet op een projector af te draaien. Door krimp of slechte lassen kan de film breken. Gebruik hiervoor een viewing- of montagetafel. (Zie hiervoor ook de toelichting bij vraag 10a.).

LET OP! Een platenspeler is alleen geschikt om 33 of 45 toeren vinylplaten op af te spelen. Gebruik een diamanten naald. Draai gesneden platen, glas-, metalen-, papieren- of bakelietplaten nooit zelf af. Dan kan de opname onherstelbaar beschadigen. (Zie hiervoor ook de toelichting bij vraag 12a.).

6. Opslag

6a. Wordt de collectie in een apart depot bewaard?

Als uw audiovisuele verzameling in één of meerdere aparte ruimtes wordt bewaard, die niet gebruikt worden als werkruimte, geef hier dan 'Ja' aan.

6b. Voldoet dit depot aan de speciale voor audiovisuele materialen gestelde condities?

Elke drager moet onder een bepaalde temperatuur en luchtvochtigheid worden opgeslagen om te voorkomen, dat deze vergaat. Deze condities zijn per drager verschillend.

LET OP! Sla nitraat materiaal niet zelf op maar deponeer het bij een gespecialiseerde instelling. Vanwege de hoge brandbaarheid van dit materiaal moeten nitraat films in afgelegen depots van hittebestendige materialen liggen, waarin explosieluiken zijn aangebracht. Dit geldt ook voor wasrollen van celluloid (cellulose-nitrat).

Zwart-wit acetaatfilms zijn van veel minder brandbaar materiaal gemaakt. De opslagtemperatuur voor deze films, moet tussen de +5° en maximaal +10° Celsius liggen, de luchtvochtigheid moet 40/60 % bedragen en de luchtverversing dient ongeveer 8 % per uur te zijn. Materiaal dat opvraagbaar is, kan warmer liggen. Acetaat-kleurenfilms moeten onder nog veel koelere temperaturen bewaard worden. Geluidsbanden en videobanden dienen tussen de +15° en maximaal +20° Celsius bewaard te worden, de luchtvochtigheid moet 40/55 % bedragen en de luchtverversing ± 8 % per uur. Hetzelfde geldt grofweg voor platen, CD's, cilinders (wasrollen) en draadspoelen. Het verdient wel aanbeveling verschillende geluidsdragers gescheiden van elkaar te bewaren.

7. Advies

7a. en 7b. Advies en ondersteuning

Het gaat hier om advies t.a.v. het reguliere technische beheer of de ontsluiting van uw audiovisuele materiaal. U kunt hier ook opleidingswensen of behoefte aan samenwerking met andere instellingen vermelden.

Deelcollecties (vraag 8 t/m 16)

8. Algemeen

8a. en 8b. Aantal en onderscheiding deelcollecties

Om wat dieper op de inhoud en waarde van uw audiovisuele collectie te kunnen ingaan, wordt u hier gevraagd uw collectie op te delen in deelcollecties.

Onder een deelcollectie wordt verstaan, die onderdelen binnen de audiovisuele verzameling die als een eenheid beschouwd kunnen worden. Ze kunnen worden ingedeeld naar herkomst, maker, genre, onderwerp of drager. Er kunnen meerdere categorieën binnen de gehele collectie worden aangetroffen. De ene deelcollectie kan bijvoorbeeld als gemeenschappelijke noemer de herkomst van (een deel van) het materiaal hebben, de andere deelcollectie een genre. Het is overigens ook goed mogelijk dat u uw gehele audiovisuele collectie als één geheel beschouwt en daarmee slechts één deelcollectie onderscheidt.

De producties in een deelcollectie hebben dus ieder een gemeenschappelijk kenmerk. Dit kan zowel een inhoudelijk als een formeel kenmerk zijn. Toegelicht per categorie:

Herkomst: de deelcollectie is als geheel afkomstig van één persoon of één instelling.

Maker: de producties uit de deelcollecties zijn van de hand van dezelfde maker.

Genre: de producties uit de deelcollectie zijn onder hetzelfde genre te vatten. Verwar dit niet met het onderwerp. Genres hebben over het algemeen betrekking op de vorm, de stijl, de techniek, het doel of de doelgroep van de productie. Voorbeelden van genres zijn: *speelfilms, hoorspelen, reclame, toespraken, bedrijfsfilms, amateuropnamen, animatiefilms, gebruikte taal of dialect, muziek of soort muziek*.

Onderwerp: de producties uit de deelcollecties komen inhoudelijk overeen. Onderwerpen zijn bijvoorbeeld: *Den Haag, Limburg, vogels, textiel, de Tweede Wereldoorlog, discriminatie, jazz, religie, enz.*

Drager: de deelcollectie bestaat uit dezelfde dragers. Bijvoorbeeld: *78 toeren platen, films of 8mm films, videobanden, enz.*

Deelcollectie(s)

U beantwoordt de vragen 9 t/m 16 per deelcollectie. In de vragenlijst is slechts ruimte voor de beschrijving van één deelcollectie. Ten minste één katern is los bijgevoegd om verdere deelcollecties te beschrijven. Als u behoefte heeft aan meer katernen, kunt u deze aanvragen bij het Nederlands Audiovisueel Archief te Amsterdam (tel. 020-6652966). Het is natuurlijk ook mogelijk het bijgevoegde katern te kopiëren.

9. Omschrijving van de deelcollectie

9a. Geef een korte omschrijving of de naam van de deelcollectie

Uit deze omschrijving moet blijken waarom deze deelcollectie een eenheid vormt. Voeg hierbij het criteria (uit vraag 8b) ook toe.

Bijvoorbeeld: *Herkomst: DSM-collectie*
of: *Maker: collectie Dick Laan*
of: *Genre: video's gemaakt voor de tentoonstellingen*
of: *Genre: reclame*
of: *Onderwerp: raadsvergaderingen*
of: *Drager: 16mm films*
of: *Drager: CD's*
enz.

10. Film in de deelcollectie

Hier beantwoordt u vragen over de films in de deelcollectie. U kunt vraag 10a. t/m g. overslaan als zich geen film in uw deelcollectie bevindt, maar alleen video en/of geluid.

10a. Omvang

Vermeld hier hoeveel van de verschillende soorten filmformaten zich in de deelcollectie bevinden, in principe in aantal films. Vermeld, voor zover bekend, ook de hoeveelheden in aantallen titels, blikken, uren en/of meters.

Met filmformaat wordt de breedte van de filmstrook bedoeld. De meest voorkomende formaten zijn: 35mm, 16mm en 8mm. Draai geen formaten op verkeerde projectoren af! (zie ook vraag 5e)

LET OP! 8mm film kan voorkomen als: dubbel 8 (ook aangeduid als normaal 8), als super 8 of als single 8 (qua formaat en perforatie vergelijkbaar met super 8 maar opgenomen met een ander soort camera). Het verschil tussen dubbel 8 aan de ene kant en super en single 8 aan de andere kant zit in de grootte van de perforatiegaatjes in de filmstrook.

Als u andere formaten in uw bezit heeft, vermeld deze dan onder 'Ander, nl.'.

Als u perfortape (geluidsband behorende bij een film) in uw deelcollectie heeft, kunt u dat ook aangeven bij 'Ander, nl.'. Perfortape ziet er uit als een magneetband met perforatie.

10c. Genres

Met 'registratie optredens' wordt bedoeld opnames van, theater-, cabaret-, dans-, of muziekkuitvoeringen.

10d. Onderwerpen

Beschrijf hier kort de inhoud van de films in de deelcollectie.

Gebruik vooral:

Algemene trefwoorden:

Bijvoorbeeld: *landbouw, gemeenteraadsvergaderingen, feesten*

Geografische namen:

Te denken valt aan: namen van dorpen, steden, bergen, rivieren, gebieden, landen of werelddelen.

NB Vermeld hier geen straatnamen of stadswijken.

Eigennamen:

Dit kunnen zowel namen van personen als van stichtingen, verenigingen, bedrijven, instellingen of partijen zijn.

NB Noem hier niet elk te identificeren persoon, maar alleen de belangrijke mensen. Vermeld hier ook niet de maker van de film.

10f. en 10g. Polygoon-materiaal

Begin jaren '80 heeft het toenmalige Polygoon-archief veel van zijn journaals en opdrachtfilms in kopie door het hele land te koop aangeboden.

Geef hier aan of u dergelijke Polygoon-kopieën bezit en welk percentage ze uitmaken van het totaal aantal films in de deelcollectie.

11. Video in de deelcollectie

Hier beantwoordt u vragen over de videobanden in de deelcollectie. U kunt vraag 11a. t/m h. overslaan als zich geen video in deze deelcollectie bevindt, maar alleen film en/of geluid.

11a. Omvang

Vermeld hier hoeveel van de verschillende soorten videoformaten zich in de deelcollectie bevinden, in principe in aantal videobanden. Vermeld, voor zover bekend, ook de hoeveelheden in aantallen titels en/of uren.

De meest voorkomende videoformaten zijn:
VHS en Super-VHS (consumentensystemen)
U-matic (het oudste, semi-professionele systeem)
en Betacam (professioneel systeem)

Als u andere formaten in uw bezit heeft, vermeld deze dan onder 'Ander, nl.'.

11b. Genres

Zie toelichting vraag 10c.

11c. Onderwerpen

Zie toelichting vraag 10d.

11g. en 11h. Open-net registraties

Met open-net registraties wordt bedoeld: opnamen voor eigen gebruik van programma's die op radio of televisie zijn uitgezonden. Bijvoorbeeld: *een uitzending van het televisieprogramma 'Van Gewest tot gewest'*. Bezit u open-net registraties, geef hier dan ook aan welk percentage ze uitmaken van het totale aantal videobanden in de deelcollectie.

12. Geluid in de deelcollectie

Hier beantwoordt u vragen over de geluidsdragers in de deelcollectie. U kunt vraag 12a. t/m h. overslaan als zich geen geluid in deze deelcollectie bevindt, maar alleen film en/of video.

12a. Omvang

Vermeld hier hoeveel van de verschillende soorten geluidsdragers zich in de deelcollectie bevinden, in principe in aantal dragers. Vermeld, voor zover bekend, ook de hoeveelheden in aantallen titels en/of uren.

De meest voorkomende dragers zijn:
Banden (magneetbanden op spoel en/of kern met als formaat ¼ inch of ½ inch),
Compactcassettes (cassettebandjes, met name door consumenten gebruikt)
Platen (geperst of gesneden; het materiaal kan van papier, metaal, glas, bakeliet of polyvinyl zijn).
LET OP! Als u niet zeker weet of een plaat gesneden of geperst is, speel deze dan niet zelf af. Draai zelf ook geen platen van papier, metaal, glas of bakeliet af.
CD's en DAT-cassettes (digitale systemen)
Als u andere soorten geluidsdragers in uw bezit heeft, vermeld deze dan onder 'Ander, nl.'.

12b. Genres

Zie toelichting vraag 10c.

12c. Onderwerpen

Zie toelichting vraag 10d.

12e. en 12f. Oral history interviews

Er bestaan veel verschillende soorten omschrijvingen van het begrip oral history. In deze vragenlijst wordt met oral history interviews bedoeld: ongemonteerde, ruwe versies van vraaggesprekken met mensen over (gebeurtenissen uit) hun verleden.

Bezit u oral history interviews, geef hier dan ook aan welk percentage ze uitmaken van het totale aantal geluidsdragers in de deelcollectie.

12g. en 12h. Open-net registraties

Met open-net registraties wordt bedoeld: opnamen voor eigen gebruik van programma's die op radio of televisie zijn uitgezonden. Bijvoorbeeld: *een uitzending van het radioprogramma 'Dingen die gebeuren'*. Bezit u open-net registraties, geef hier dan ook aan welk percentage ze uitmaken van het totale aantal geluidsdragers in de deelcollectie.

14. Juridische status

14a. Herkomst van de deelcollectie

Wat wordt bedoeld met overgebracht in kader Archiefwet:

De Archiefwet spreekt in de eerste plaats over archieven gevormd door rijk, provincie en gemeenten. Daar kan ook bewegend beeld- en geluidsmateriaal bij zitten, gemaakt dus door of in opdracht van één van die overheden. Bijvoorbeeld: *de film 'Kees de gashond van het G.E.V.U.'*, gemaakt in opdracht van de gemeente Utrecht.

14c. Auteursrecht

NB Verwar auteursrecht niet met eigendomsrecht. Bij auteursrecht heeft u recht op vermenigvuldiging (zoals het maken van kopieën van het materiaal), in het geval van eigendomsrecht moet u daarvoor toestemming vragen.

15. Waardestelling

15a. Vaststellen waarde van de deelcollectie

Voor het opstellen van een nationaal conserveringsplan, is een indeling van de deelcollecties in categorieën van verschillende culturele waarde noodzakelijk. De criteria, die u gebruikt om de deelcollecties in categorieën in te delen, komen overeen met de criteria zoals gehanteerd bij de onderzoeken in het kader van het Deltaplan voor het Cultuurbehoud. Algemene voorwaarde is dat de audiovisuele documenten of verzamelingen passen binnen de directe doelstelling van de instelling waar zij worden bewaard. Er zijn vier categorieën vastgesteld:

Categorie A:

In het algemeen gaat het bij audiovisuele documenten en deelverzamelingen die behoren tot categorie A om producties die binnen de doelstelling van de instelling en het geheel van het Nederlandse verspreide cultuurbezit onvervangbaar en onmisbaar zijn. Een juiste beschrijving van categorie A omlijnt dus de top van het Nederlandse audiovisuele bezit.

Hierbij zijn de volgende criteria te hanteren:

1. 'Ijkwaarde': De deelcollectie is een unicum. Het gaat hier om unieke films, videobanden of geluidsdragers die behoren tot de top van het Nederlandse cultuurbezit.
2. 'Schakelwaarde': De deelcollectie toont een essentiële fase/omwenteling in het oeuvre van een maker, van een school of stijl of van een ontwikkeling in een wetenschap. Men kan hierbij denken aan het eerste werk waarin een maker een nieuwe richting inslaat, en aan werken waarvan de opdracht bekend is, zodat zij in tijd of ruimte geplaats kunnen worden, alsmede aan werken met een nieuwe iconografie.
3. 'Symboolwaarde': De deelcollectie legt een relatie met een bijzondere gebeurtenis in de geschiedenis, het is een duidelijke herinnering aan personen of gebeurtenissen die voor de Nederlandse of internationale geschiedenis van overtuigend belang zijn. Uiterlijk en esthetische beleving van het document kunnen hierbij een volstrekt ondergeschikte rol spelen.

Categorie B:

Hierbij zijn de volgende criteria te hanteren:

1. 'Presentatiewaarde': de audiovisuele documenten worden regelmatig bekeken of beluisterd. Hieronder vallen ook producties die wellicht niet een grote kunst-, cultuurhistorische of wetenschappelijke waarde hebben, maar wel een hoge attractiewaarde.
2. 'Genealogische waarde': de herkomst van de audiovisuele documenten is belangrijk/schept verplichtingen.

3. 'Ensemblewaarde': de audiovisuele documenten vertegenwoordigen het specifieke verzamelbeleid van (voorgaande) beheerders van de instelling. Ze vormen een onderdeel van de geschiedenis van de instelling.

4. 'Documentatiewaarde': de audiovisuele documenten zijn drager van informatie, waarbij aan de documentaire waarde een groot cultuurhistorisch belang kan worden ontleend.

Categorie C:

In het algemeen gaat het in categorie C om audiovisuele documenten die niet onvervangbaar zijn maar bewaard dienen te worden als referentiemateriaal.

Categorie D:

Deze categorie bevat audiovisuele documenten die het beste als 'rariteiten' omschreven kunnen worden. Deze producties hebben voor de totale collectie van de instelling geen of weinig waarde, maar kunnen voor een ander wel cultuurhistorische waarde hebben.

NB Het kan zijn dat een deelcollectie als geheel een categorie omvat, maar het is ook mogelijk dat, binnen de deelcollectie een onderscheid wordt gemaakt tussen A, B, C, en D, door middel van een procentuele indeling in categorieën. Dit geeft u ook de mogelijkheid om die ene bijzondere productie binnen een deelcollectie van een afwijkende waardestelling te voorzien.

Alleen audiovisuele documenten en deelcollecties uit categorie A en B zouden in principe voor zowel actieve als passieve conservering in aanmerking kunnen komen. Audiovisuele documenten en verzamelingen die in categorie C worden ondergebracht komen alleen in aanmerking voor passieve conservering.

15b. Toelichting keuze waardestelling

Vermeld hier waarom u een categorie van toepassing vindt. Licht dit zo uitgebreid mogelijk toe, maar vermeld in ieder geval om welke waardes het gaat.

Indien u binnen de deelcollectie onderscheid heeft gemaakt tussen categorieën, kunt u hier de percentages vermelden.

Bijvoorbeeld: *Categorie B: 30%, vanwege de presentatiewaarde van de films*

Categorie C: 70%

Of: *Categorie C, behalve de film [titel], die vanwege zijn uniciteit onder categorie A valt.*

Conditie

16a. Wat is de conditie van het materiaal waar de deelcollectie uit bestaat?

Vermeld hier in welke staat het materiaal verkeert.

Kenmerken van een slechte conditie kunnen zijn: plakkerige filmstroken; krimp; een azijnzure lucht (in het geval van acetaatfilms); gerafelde perforatie; gekreukelde magneetband, losgeraakte lassen of losgeraakte emulsie. Verder kan het beeld of het geluid minder goed zicht- dan wel hoorbaar of verstoord zijn.

Cultuurhistorische waardecategorieën

Voor de waardestellingen in het inventarisatieonderzoek is uitgegaan van de rond 1990 door het toenmalige Ministerie van WVC ontwikkelde criteria. Ze zijn hier in terminologie aangepast voor bewegend beeld- en geluidsmateriaal.

Categorie A

Producties die binnen de doelstelling van de instelling en het geheel van het Nederlandse verspreide cultuurbezit onvervangbaar en onmisbaar zijn. Een juiste beschrijving van categorie A omlijnt de top van het Nederlandse audiovisuele bezit.

Hierbij worden de volgende criteria gehanteerd:

1. 'Ijkwaarde': de deelcollectie is een unicum. Het gaat hier om unieke films, videobanden of geluidsdragers die behoren tot de top van het Nederlandse cultuurbezit.
2. 'Schakelwaarde': de deelcollectie toont een essentiële fase/omwenteling in het oeuvre van een maker, van een school of stijl of van een ontwikkeling in een wetenschap. Men kan hierbij denken aan het eerste werk waarin een maker een nieuwe richting inslaat, en aan werken waarvan de opdracht bekend is, zodat zij in tijd of ruimte geplaatst kunnen worden, alsmede aan werken met een nieuwe iconografie.
3. 'Symboolwaarde': de deelcollectie legt een relatie met een bijzondere gebeurtenis in de geschiedenis, het is een duidelijke herinnering aan personen of gebeurtenissen die voor de Nederlandse of internationale geschiedenis van overtuigend belang zijn. Uiterlijk en esthetische beleving van het document kunnen hierbij een volstrekt ondergeschikte rol spelen.

Categorie B

Hierbij worden de volgende criteria gehanteerd:

1. 'Presentatiewaarde': de audiovisuele documenten worden regelmatig bekeken of beluisterd. Hieronder vallen ook producties die wellicht niet een grote kunst-, cultuurhistorische of wetenschappelijke waarde hebben, maar wel een hoge attractiewaarde.
2. 'Genealogische waarde': de herkomst van de audiovisuele documenten is belangrijk/schept verplichtingen.
3. 'Ensemblewaarde': de audiovisuele documenten vertegenwoordigen het specifieke verzamelbeleid van (voorgaande) beheerders van de instelling. Ze vormen een onderdeel van de geschiedenis van de instelling.
4. 'Documentatiewaarde': de audiovisuele documenten zijn drager van informatie, waarbij aan de documentaire waarde een groot cultuurhistorisch belang kan worden ontleend.

Categorie C

In het algemeen gaat het in categorie C om audiovisuele documenten die niet onvervangbaar zijn maar bewaard dienen te worden als referentiemateriaal.

Categorie D

Deze categorie bevat audiovisuele documenten die het beste als 'rariteiten' omschreven kunnen worden. Deze producties hebben voor de totale collectie van de instelling geen of weinig waarde, maar kunnen voor een ander wel cultuurhistorische waarde hebben.

Rekenstandaarden**1. Omrekening naar Uren***1a. Omrekening film naar Uren*

Voor het NAA en de Verspreide Collecties werden de opgegeven eenheden naar uren vertaald.

Als in de vragenlijst het aantal uren was ingevuld, dan is in eerste instantie dat totaal aan uren gerekend; dit is immers het meest bij de waarheid. Was dit niet ingevuld dan gold, in volgorde, de omrekening van het totaal aantal uren aan meters, anders het totaal aantal uren in titels, anders het totaal aantal uren in films, anders het totaal aantal uren in blikken.

Aangenomen werd dat titels, films, blikken e.d. gemiddeld 12 minuten lang waren.

UrenFilms	Totaal films... * 0,2
UrenTitels	Totaal titels * 0,2
UrenBlikken	Totaal blikken... * 0,2
UrenUren	Totaal uren * 1
UrenMeters	Meters 35mm * 0,0031 + Meters 16mm * 0,0077 + Meters 8mm * 0,0154 + Meters overig * 0,0103

Aangenomen werd dat alle films een framerate van 24 beeldjes per seconde hebben. Wat betreft het aantal meters Overig werd voor de Verspreide Collecties een gemiddelde genomen van meters 16mm en meters 8mm omdat de bulk van het materiaal zich in deze groep bevindt.

1b. Omrekening video naar Uren

Eenheden aangegeven in dragers of titels werden omgerekend naar uren. Aangenomen werd dat een item gemiddeld 12 minuten zou duren

UrenBanden	Totaal films... * 0,2
UrenTitels	Totaal titels * 0,2
UrenUren	Totaal uren * 1

1c Omrekening geluid naar Uren

Eenheden aangegeven in dragers of titels werden omgerekend naar uren. Aangenomen werd dat een item gemiddeld 12 minuten zou duren

UrenDragers	Totaal dragers.... * 0,2
UrenTitels	Totaal titels... * 0,2
UrenUren	Totaal uren * 1

2. Kostenberekeningen

2a Prijzen filmconservering

Prijzen voor het conserveren van film worden door het laboratorium Cineco (35 en 16mm) en Studio 2M (8mm) opgegeven per meter. Omdat alles naar uren is omgerekend kunnen de prijzen analoog aan bovenstaande berekening voor film berekend worden in guldens per uur. Bij de berekening is uitgegaan van een minimale variant, het strikte behoud door middel van een nieuw negatief, en een maximale variant, waarbij ten behoeve van daadwerkelijk (her-)gebruik daarnaast voorzien is in een vertoningskopie.

Conservering in guldens per meter			
Formaat	Maximum	Minimum	
35mm	15,90	7,83	
16mm	12,21	6,70	
8mm	10,70	9,42	
Overig	13,70	12,42	

Bij "Meters overig" is er rekening gehouden met een mogelijke conservering naar 35mm omdat sommige formaten als drager niet meer leverbaar zijn. Dit zou ca. fl 6,- meer per meter kosten. Aangenomen is dat dit in de helft van de gevallen nodig zal zijn. De prijzen zouden in principe gelijk aan die van 8mm zijn maar ze zijn om deze reden met fl 3,- verhoogd.

Kosten conservering per uur			
Formaat			
	Max	Min	
35mm	25.838	12.724	
16mm	7.937	4.355	
8mm	3.478	3.062	
Overig	6.679	6.055	

2b Prijzen conservering video

Bij het berekenen van de conserveringskosten voor de videocollecties is uitgegaan van het overzetten van het materiaal naar digitale dragers. Dit kan gebeuren door het strikte kopiëren van de oude naar de nieuwe drager, de minimale variant. Hiermee kan de veroudering op zich van het materiaal, het teruglopen van het videosignaal, worden ondervangen. Daarnaast echter is het in de maximale variant mogelijk om correcties, in veel gevallen versterking van het signaal, aan te brengen. Voor de Verspreide Collecties zijn als gemiddelde de prijzen van het overzetten naar de digitale videodrager van Digital S genomen. Verschillende video-overzetbedrijven is om een prijsopgave verzocht.

	Kosten minimumvariant per uur
Hoek & Sonéponse, Diemen	225
NOB, Hilversum	159
NFGD, Zoetermeer	111
Gemiddeld	165

	Kosten maximumvariant per uur
Montevideo, Amsterdam	450
NOB, Hilversum	402
Gemiddeld	426

Voor het (televisie)materiaal van het NAA is uitgegaan van de prijzen die voor het overzetten naar Digitale Betacam worden gehanteerd. Bij de kosten van overschrijven moet hier die van de tape worden opgeteld. Er is geen minimumvariant opgenomen. Alle materiaal moet in beste conditie voor hergebruik beschikbaar zijn.

	TOTAAL	=	CONSERVERING	+	TAPE
Video	768	=	657	+	110,50

2c Prijzen geluidsconservering

De geluidsconservering kent kosten per uur en per item/drager. De gemiddelde kosten per uur worden geschat op fl 150,- per uur materiaal.

Er van uit gaande dat alles naar CD overgezet wordt betekent dit dat per item de prijs van een CD moet worden opgeteld. Aangezien een item 12 minuten duurt betekent dit dat per uur vijf maal de prijs van een CD moet worden opgeteld. De betere CD-recordables kosten ongeveer fl 8,- per stuk. Dat leidt tot een totaalprijs van 190 gulden per uur.

Er wordt vanuit gegaan dat CD's, minidisks en dergelijke niet geconserveerd hoeven te worden.

Instellingen per Categorie

Nationale Audiovisuele Archieven

Nederlands Audiovisueel Archief
Filmmuseum

Regionale Audiovisuele Archieven

Audiovisueel Documentatiecentrum Overijssel
Brabants Film Archief
Fries Filmarchief
Gronings Audiovisueel Archief
Limburgs Film en Video Archief
Rijksarchief in Flevoland
Zeeuws Filmarchief (Rijksarchief in Zeeland en Zeeuws Documentatiecentrum)

Rijksarchieven

Rijksarchief in Limburg
Rijksarchief in Noord-Brabant

Gemeentearchieven

Archief Gemeente Wisch
Gemeente Achtkarspelen
Gemeente Amstelveen
Gemeente Bellingwedde
Gemeente Bergeijk
Gemeente Bernheze
Gemeente Best
Gemeente Boarnsterhim
Gemeente Born
Gemeente Borsele
Gemeente Bunschoten
Gemeente Dantumadeel
Gemeente Delfzijl
Gemeente Den Helder
Gemeente Drimmelen
Gemeente Ferwerderadeel
Gemeente Gaasterlân-Sleat
Gemeente Gilze en Rijen
Gemeente Haelen
Gemeente Haren
Gemeente Heel
Gemeente Heiloo
Gemeente Helden
Gemeente Helmond
Gemeente Hoogezand-Sappemeer
Gemeente Landerd
Gemeente Leek
Gemeente Leerdam
Gemeente Leiden
Gemeente Limmen

Gemeente Loppersum
Gemeente Marum
Gemeente Meijel
Gemeente Menaldumadeel
Gemeente Mierlo
Gemeente Niedorp
Gemeente Nieuwegein
Gemeente Noord-Beveland
Gemeente Obdam
Gemeente Pekela
Gemeente Ravenstein
Gemeente Rijswijk
Gemeente Roggel en Neer
Gemeente Roosendaal
Gemeente Scheemda
Gemeente Schijndel
Gemeente Sint Antonis
Gemeente Sint Michielsgestel
Gemeente Sint-Oedenrode
Gemeente Slochteren
Gemeente Sneek
Gemeente Someren
Gemeente Stadskanaal
Gemeente Uden
Gemeente Vaals
Gemeente Valkenswaard
Gemeente Veendam
Gemeente Veenendaal
Gemeente Vlagtwedde
Gemeente Vlieland
Gemeente Voorburg
Gemeente Wieringermeer
Gemeente Zeevang
Gemeente Zuidhorn
Gemeentearchief Amsterdam
Gemeentearchief Apeldoorn
Gemeentearchief Arnhem
Gemeentearchief Barneveld
Gemeentearchief Boxtel
Gemeentearchief Breda
Gemeentearchief Delft
Gemeentearchief Gemert - Bakel
Gemeentearchief Goes
Gemeentearchief Hengelo
Gemeentearchief Kampen
Gemeentearchief Leeuwarden
Gemeentearchief Leiden
Gemeentearchief Maastricht
Gemeentearchief Middelburg
Gemeentearchief Naaldwijk
Gemeentearchief Nijmegen

Gemeentearchief Roermond
Gemeentearchief Rotterdam
Gemeentearchief Rucphen
Gemeentearchief Schiedam
Gemeentearchief Sittard
Gemeentearchief Tholen
Gemeentearchief Thorn
Gemeentearchief Tilburg
Gemeentearchief Venlo
Gemeentearchief Venray
Gemeentearchief Vlissingen, informatiecentrum Stadsgeschiedenis
Gemeentearchief Waalwijk
Gemeentearchief Wageningen
Gemeentearchief Weert
Gemeentearchief Zaanstad
Gemeentearchief Zeist
Gemeentearchief Zoetermeer
Gemeentearchief Zwolle
Gemeentehuis Kollumerland c.a.
Gemeentelijke archiefdienst Amersfoort
Gemeentelijke archiefdienst Bergen op Zoom
Gemeentelijke archiefdienst Helmond
Haags Gemeentearchief
Het Utrechts Archief
Stadsarchief 's-Hertogenbosch
Stadsarchief Dordrecht
Stadsarchief Gorinchem
Stadsarchief Heerlen
Stadsarchief Vlaardingen

Streekarchieven

Archiefdienst Westfriese Gemeenten
Regionaal Archief West-Brabant
Streekarchief Brabant-Noordoost, Rayon Oss
Streekarchief Gooi & Vechtstreek
Streekarchief Krimpenerwaard
Streekarchief Land van Heusden en Altena
Streekarchief Langs Aa en Dommel
Streekarchief Regio Eindhoven
Streekarchief Waterland
Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg
Streekarchivariaat Oost-Gelderland gemeente Eibergen
Streekarchivariaat Tiel-Buren-Culemborg

Documentatiebeherende Instellingen

Afrika Studiecentrum
Anne Frank Stichting
Archief Bisdom Breda
Archief en Documentatiecentrum Nederlandse Psychologie
Archief Nederlandse Provincie der Jezuïeten

Archief- en Documentatiecentrum van de gereformeerde Kerken in Nederland
Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen
Goethe Instituut Amsterdam
Het Humanistisch Archief
Instituut voor Maritieme Historie (Marinestaf Koninklijke Marine)
Internationaal Informatiecentrum en Archief van de Vrouwenbeweging (IIAV)
Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG)
Katholiek Documentatie Centrum (KDC)
Koninklijk Huisarchief
Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT)
Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde
Lesbisch Archief Amsterdam
Meertens Instituut
Muziek-informatie- en documentatiecentrum Ton Stolk
Nationaal Pop Instituut
Nederlands Architectuur Instituut
Nederlands Instituut voor Animatiefilm (NIAf)
Nederlands Instituut voor Mediakunst, Montevideo/TBA
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)
Nederlands Instituut voor Scheeps- en onderwater Archeologie
Provinciaal Archief van de Orde der Augustijnen
Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie
Roosevelt Study Center
Sectie Luchtmachthistorie Staf BDL
Sectie Militaire Geschiedenis Koninklijke Landmacht
Sociaal Historisch Centrum voor Flevoland
Stichting Homo/Lesbisch Documentatiecentrum
Stichting Mondelinge Informatie Indonesie
Stichting Nederlands Jazz Archief
Theater Instituut Nederland

Universiteiten

Universiteit van Amsterdam, Audiovisueel Centrum
Erasmus Universiteit Rotterdam, Faculteit Historische en Kunstwetenschappen
Katholieke Universiteit Brabant, Faculteit der Letteren
Katholieke Universiteit Brabant, Faculteit Rechtsgeleerdheid
Katholieke Universiteit Brabant, Faculteit Theologie
Rijks Universiteit Groningen, Faculteit der Psychologische en Pedagogische Wetenschappen
Rijks Universiteit Leiden, Culturele Antropologie
Technische Universiteit Delft, Audiovisueel Centrum
Technische Universiteit Delft, Faculteit Informatietechnologie en Systemen
Technische Universiteit Twente, Universiteitsbibliotheek
Technische Universiteit Twente, Faculteitsbibliotheek TO-JNF
Universiteit Maastricht, Science Vision
Universiteit Utrecht, Faculteit Diergeneeskunde
Universiteit van Amsterdam, Faculteit Maatschappij en Gedragwetenschappen
Vrije Universiteit, Historisch Documentatiecentrum
Vrije Universiteit, Audiovisueel Centrum

Bedrijfsarchieven

A.C.Z.C. de Carbonisation U.A.

ABN AMRO Historisch Archief
Akzo Nobel Nederland BV
Alcoa Nederland BV
Amsterdam Exchanges NV
Bata Nederland BV
De Jong Gorredijk BV
De Nederlandsche Bank
De Nooij Beheer BV
Fokker Heritage Trust
Gist Brocades NV
Grasso Products BV
Heineken NV
Historisch Archief Tegelfabriek Westraven
Hoogovens Koninklijke Hoogovens
ING Groep
Interbrew Nederland NV (Dommelsche Bierbrouwerij)
Intergas NV
Koninklijke Distilleerderijen Erven Lucas Bols NV
Koninklijke Emballage Industrie Van Leer BV
Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV
Koninklijke Pakhoed NV
KPC Groep
Kunststoffenindustrie van Boven BV
NUON Friesland
NUON Zuid-Gelderland
NV Energieproductiebedrijf UNA
NV Nederlandse Spoorwegen
NV Regionale Energiemaatschappij Utrecht
NV Waterwinningsbedrijf Brabantse Biesbosch
Océ Technologies bv
Paktank Chemical Nederland BV
Philips Concern Archief
Rendac Bergum BV
Scheepswerf Bijlsma BV
Shell Nederland BV
Sparta Rijwielen- en Motorenfabriek BV
Syntus bv
Tieleman Food Equipment
Unilever Nederland BV
Vereniging van Kamers van Koophandel en Fabrieken in Nederland

Lokale Omroepen

Algemene TV en Radio Omroep Stichting Swindregt
AT 5
Bergeijkse Lokale Omroep Stichting
Dunia TV
HU HU TV
Huissense Omroep Stichting
Lokale Omroep Groesbeek
Lokale Omroep Hoogeveen Radio Hoogeveen
Lokale omroepvereniging Loon op Zand

Maranatha Gospel Media
Omroep Almelo
Omroep Holland Centraal
Omroep Utrecht RTV
Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland
Radio Bolsward
Radio Leiderdorp
Regio Omroep Betuwe
Regio Video-TV
Scholieren TV Amsterdam
Stadsomroep Venlo
Stichting Kunstkanaal
Stichting Lokale Omroep Ameland
Stichting Lokale Omroep De Eenhoorn
Stichting Lokale Omroep Dinteloord
Stichting Lokale Omroep Esch
Stichting Lokale Omroep Groot-Houten (Radio Houten)
Stichting Lokale Omroep Ridderkerk
Stichting Lokale Omroep Sint Michielsgestel
Stichting Man Vrouw Sex
Stichting Omroep Dommelland
Stichting Radio Lelystad
Stichting Sixties and Beyond
Studio West IJsselmonde
Vereniging de Waterloo
Vereniging Lokale Omroep Gaasterlân-Sleat
Vereniging Lokale Omroep Haarlemmermeer

Nationale Omroepen

AVRO
EO
IKON
KRO
Radio Nederland Wereldomroep
Radio Netherlands Television
RVU
Teleac/NOT
TROS
VARA
Veronica

Regionale Omroepen

Omroep Brabant RTV
Omroep Flevoland
Omroep Gelderland,radio
Omroep Gelderland,tv
Omroep Zeeland
Omrop Fryslân
Radio Rijnmond
Radio Televisie Oost
RTV Drenthe

RTV Noord
Stichting Omroep Limburg
Stichting Regionale Omroep Noord-Holland
TV Rijnmond
TV8 Limburg

Musea

Airborne Museum 'Hartenstein'
Amsterdams Historisch Museum
Anton Pieck Museum
Boerderij Museum Duurswold
Brabants Electriciteits- en Heemkundig Museum Dongha
Centraal Museum
Chabot Museum
Comenius Museum
Cultuur Historisch Museum Valkenswaard
DAF Museum
De Pont, stichting voor hedendaagse kunst
De Scheper Historisch Museum Eibergen
Drents Museum
Drukkerijmuseum
Frysk Letterkundich Museum en Dokumintaasje sintrum
Gemeentelijk museum 't Behouden Huys (Terschelling museum)
Gemeentemuseum Den Haag
Gemeentemuseum Weesp
Groninger Museum
Heemkundemuseum Paulus van Daesdonck
Het Hollands Kaasmuseum
Het Nederlands Muntmuseum
Historisch Museum Ede
Historisch Museum Warsenhoek
Industrion Museum voor Industrie en Samenleving
Joods Historisch Museum
Kempisch Bakkerijmuseum
Klompenmuseum 'De Platijn'
Koninklijk tehuis voor oud-militairen en Museum Bronbeek
Likeurmuseum Isidorus Jonkers
Limburgs Museum
Mariniërs Museum der Koninklijke Marine
Maritiem Museum Prins Hendrik
Museon
Museum 't Fiskerhúske
Museum 't Oude Slot
Museum Boijmans van Beuningen
Museum der Koninklijke Marechaussee
Museum Het Oude Raadhuis
Museum Verbindingsdienst
Museum voor Communicatie
Museum voor Moderne Kunst Arnhem
Museum voor Volkenkunde
Nationaal Coöperatie Museum Schiedam

Nationaal Museum Paleis Het Loo
 Nationaal Museum van Speelklok tot Pierement
 Naturalis - Nationaal Natuurhistorisch Museum
 Nederlands Openluchtmuseum
 Nederlands Politiemuseum
 Nederlands Scheepvaart Museum
 Nederlands Stoommachinemuseum
 Nederlands Tegelmuseum
 Nederlands Textielmuseum
 Nieuw Land Polder museum
 Nijmeegs Volkenkundig Museum
 Noordelijk Scheepvaartmuseum/Niemeyer Tabaksmuseum
 Oertijdmuseum De Groene Poort (voorheen Geo Centrum Brabant)
 Rijksmuseum Amsterdam
 Rijksmuseum Twenthe
 Rijksmuseum van Oudheden
 Scription, museum voor schriftelijke communicatie
 Smalfilmmuseum
 Stedelijk Museum Amsterdam
 Stedelijke Musea Zutphen
 Stichting Biesbosch Museum en vriend- en rietcultuur
 Stichting Boomkwekerij Museum
 Stichting De Ouwe Pölle
 Stichting het Nederlands Spoorwegmuseum
 Stichting het Nederlands Stripmuseum
 Stichting Historisch Museum Piet Dorenbosch
 Stichting Huizer Museum
 Stichting Landbouwmuseum Hand en Span
 Stichting Liemers Museum
 Stichting Museum Enschedé
 Stichting Museum voor Heemkunde Almelo
 Stichting Nationaal Centrum voor Wetenschap en Technologie (New Metropolis)
 Stichting Nederlands Piano Museum
 Stichting Regiment Van Heutsz Museum
 Stichting Rijksmuseum Het Zuiderzeemuseum
 Stichting tot Behoud van wegebouwmachines
 Stichting van het Nationaal Luchtvaartmuseum (Aviodome)
 Stichting Verzetsmuseum Friesland
 Stichting Zoutmuseum Delden
 Streekmuseum 'De Groote Sociëteit'
 Streekmuseum De Groote Sociëteit
 Streekmuseum Goeree-Overflakkee
 Techniek Museum Delft
 TV Toys Museum
 Universiteitsmuseum Utrecht
 Veenkoloniaal Museum
 Veluws Museum
 Verzetsmuseum Amsterdam
 Visserijmuseum
 Volkenkundig Museum Gerardus van der Leeuw
 Volksbuurtmuseum Wijk C

Vughts Historisch Museum
Westfries Museum
Zeeuws Museum

Film-/Videoproducenten

Argus Film Productie
Ben Smit Multimedia
Cineclub Vrijheidsfilms
Corazon AV Producties
D&D Producties bv
John de Mol Producties BV
Peter Knijn Videoprodukties
R.M.B. Nederland BV
SOL FILMprodukties bv
Stichting African Skies
Stichting IJswater Films
Team for Scientific and Technical Publications & Industrial Design BV
Zuidewind Filmproducties

Amateurfilmgroepen

Eindhovense Smalfilm en Videoclub Lumière
Film / Videogroep Vught
Filmclub Kleare Kimen
Filmgroep '76 Delfzijl
Filmgroep Dubbel 8
Langstraatse Amateur Smalfilm en Videoclub
Nederlandse Organisatie van Audiovisuele Amateurs
OASE amateur smalfilm enthousiasten
Videoclub Berkel Enschoot
Winschoter Stadsjournaal

Overige Collecties

Academisch Ziekenhuis Groningen
Bibliotheek St. Annaparochie
FNV, Bouw- en Houtbond FNV
Center for International Media Research
Centrum voor Natuur en Landschap
Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking Nijmegen
Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking Utrecht
Centrum voor Zending en Wereldiakonaat
Comité Open Monumentendag gem. Zuidhorn
Congregatie der Fraters van OLV, Moeder van Barmhartigheid
De Gereformeerde Kerken in Nederland
De Terebinth
Drents Historisch Geluidsarchief
Epilepsiecentrum Kempenhaeghe
FNV Formaat
Gemeentelijke Gezondheidsdienst Rotterdam
Gemeentelijke Openbare Bibliotheek
Greenpeace
Hannema de Stuers Fundatie

Haringvliet-Expo
Het Apostolisch Genootschap
Hoogheemraadschap van Delfland
Hoogheemraadschap West-Brabant
Illustre Lieve Vrouwe Broederschap
Instituut voor Doven
Landbouwvereniging Nijverheid Leens
Medisch Centrum De Klokkenberg
Meester Hendrik Willem Heuvelstichting
Milieu Educatie Centrum
Ministerie van Buitenlandse Zaken
Missionair Centrum
Nationale Coöperatieve Raad voor land-en tuinbouw
Nederlands Bijbelgenootschap
Nederlands Dans Theater
Nederlands Reclame Geluidsarchief
Nederlandse Film en Televisie Academie
Nederlandse provincie der Minderbroeders Kapucijnen
Noordbrabantse Christelijke Boerenbond
Provincie Groningen
Provincie Limburg
Provincie Utrecht
Provincie Zeeland
RAI Vereniging
Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Rijkswaterstaat Directie Noord-Nederland
Rubinstein Media
Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Secretariaat van het RK-kerkgenootschap in Nederland
Sint Anna Ziekenhuis
SOM onderwijs- en milieuprojecten
Space Expo
Staatsbosbeheer
Steenkolenmijn Valkenburg
Stichting Apenheul
Stichting Congregatie van de Heilige Geest
Stichting de Armen de Poth
Stichting Falburmarca
Stichting Gelders Oudheidkundig Contact
Stichting Geschiedenis Geluidsregistratie
Stichting Het Hooghuys Algemeen Psychiatrisch Ziekenhuis
Stichting Historie Grofkeramiek
Stichting Industrieel Erfgoed Helmond
Stichting Jacques van Mourik
Stichting Kasteel Heeswijk
Stichting Korps Rijdende Artillerie
Stichting Nationaal Monument Kamp Vught
Stichting Ohm
Stichting Projector van het Westfries Genootschap
Stichting SOA-bestrijding
Stichting Staring Instituut

Stichting Stoomgemaal Arkemheen
Stichting Twickel
Stichting Twintig in de Hallen
Stichting Valkenheide Maarsbergen
Stichting Vrienden van het Filmarchief
The Design Academy
Theofaan, centrum voor hulpverlening aan slechtziende en blinde mensen
Van Deinse Instituut
Vereniging Milieudefensie
Vereniging Natuurmonumenten
Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland
Vereniging van Vreemdelingenverkeer Holten
Visio Audiotheek
Voedingscentrum
Voorlichtingsbureau Brood
Vrouwenbond FNV
Waterschap De Dongestroom
Waterschap De Maaskant

Historische Verenigingen

Doornse Historische Vereniging
Gemeentehuis Ermelo / Oudheidkamer Ermelo
Genootschap Oud Rijnsburg
Heemkundekring De Steenen Kamer
Heemkundekring Ambachtsheerlijkheid
Heemkundekring De Heerlijkheid Nispen
Heemkundekring De Heerlyckheit Dongen
Heemkundekring De Kommanderij Gemert
Heemkundekring De Oude Vrijheid
Heemkundekring De Wojstap
Heemkundekring Groesbeek
Heemkundekring Het Oude Land van Heusden en Altena
Heemkundekring Loon op 't Sandt
Heemkundekring Schijndel
Heemkundekring Son en Breugel
Heemkundekring Stevensbeek
Heemkundekring Teterings Erfdeel
Heemkundekring Tilborch
Heemkundekring Willem Snickerieme
Heemkundekring Willem van Strijen
Heemkundevereniging Op die Dunghen
Heemkundige Vereniging Nuwenspete
Heerder Historische Vereniging
Historisch Centrum Amsterdam-Noord
Historische Kring Baerne
Historische Kring Bemmelen
Historische Kring Breukelen
Historische Kring Duiven-Groessen-Loo
Historische Kring Eemnes
Historische Kring Elden
Historische Kring Gente

Historische Kring Hoogland
Historische Kring in de Gloriosa
Historische Kring Leusden
Historische Vereniging "Den Ouden Dijk"
Historische Vereniging Old Reurle
Historische Werkgroep Stichting de Vier Heerlijkheden
Nederlandse Vereniging v Belangstellenden i/h Spoor- en Tramwegwezen
Oud Stede Broec
Oudheidkundige Kring voor Bathmen en omstreken
Oudheidkundige Vereniging Arent thoe Boecop
Oudheidkundige Vereniging De Marke
Oudheidkundige Vereniging Didam
Oudheidkundige Vereniging Gaanderen Gander
Oudheidkundige Vereniging Gemeente Gendringen
Oudheidkundige Vereniging Wehl
Oudheidkamer Vreeswijk
Stichting Driebergen-Rijsenburg Vroeger en Nu
Stichting Heemcentrum 't Schoor
Stichting Heemkunde Berg en Dal
Stichting Historie Kornhorn
Stichting Historisch Verpleegkundig Bezit
Stichting Historische Kring Baflo
Stichting Hugo Kotestein
Stichting Langedijker Verleden
Stichting Langs de Mèrsloot
Stichting Ons Bloemendaal
Stichting Oud-Uithoorn/De Kwakel
Stichts Hollandse Historische Vereniging
Stuurgroep Heusden
Vereniging Het Museum Winterswijk
Vereniging Historisch Purmerend
Vereniging Oud Enkhuizen
Vereniging voor Heemkunde Omheining
Vereniging Voor Oudheidkunde Lichtenvoorde
Werkgroep Heemkunde Esbeek
Zeister Historisch Genootschap Van de Poll stichting

Particuliere Collecties

A. Verstegen - Van Wanrooi
A.J.W. Pruissen
B. Krijt
C.H. Heslinga
De heer B. Postema
De heer L. de Bont
F.R. Droste
Frits van Echten
Harry Zwanenberg
J.A. Nijman
Jan Lamers
M. Lambertus
Mevr. C. van der Lugt